

ARS TRANSLATORICA VII

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики

ARS TRANSLATORICA

**ВИПУСК
VII**

РІВНЕ - 2022

УДК 81'255.2

A 80

Ars Translatica: зб. перекладів / Упорядники: О.В. Константинова, О.П. Демиденко. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 7. 137 с.

A 80 **Ars Translatica:** The Collection of Translations / Compilers: O.V. Konstantinova, O.P. Demydenko. Rivne: RSUH, 2022. Issue 7. 137 p.

У збірник увійшли українські переклади з невеликих творів або уривків із них англійською, іспанською, латинською, латинською, німецькою, новогрецькою, польською, португальською, турецькою та французькою мовами. Збірник призначений для всіх, хто цікавиться проблемами перекладознавства.

The Collection includes Ukrainian translations of English, Spanish, Latin, Latin, German, Modern Greek, Polish, Portuguese, Turkish, and French fiction and poetry. The Collection is intended for a wide circle of admirers of the theory and practice of translation.

УДК 81'255.2

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальні редактори – **Константинова О.В.**, канд. філол. наук, доцент;

Демиденко О.П., канд. пед. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Аладько Д.О., канд. філол. наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент; **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент; **Михайлова Є.В.**, канд. філол. наук; **Орел І.І.**, канд. філол. наук, доцент; **Павлова О.І.**, канд. філол. наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**, канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 10 від 27.10.2022 р.)

©Автори публікацій, 2022

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

©Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022

Обкладинку створено за допомогою III-генератора зображень Midjourney

ПЕРЕДМОВА

Збірник перекладів «ARS TRANSLATORICA-VII» виходить у межах спільного перекладацького проєкту кафедри романо-германської філології філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету і факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Основною метою видання є популяризація та розвиток українськомовного перекладу, зокрема шляхом залучення до цієї справи початківців – студентів філологічних спеціальностей, які шукають свій шлях у професії і часто не мають змоги випробувати себе, потребують професійної підтримки і поради від досвідчених колег. Сподіваємося, що їхній дебют матиме гідне продовження, і молоде покоління тлумачів творчо і плідно працюватиме задля зближення української культури з культурами світу та задля розквіту і збагачення української мови.

Висловлюємо вдячність нашим постійним дописувачам-професійним перекладачам, які з року в рік дарують для збірника свої доробки, надихають на творчість, навчають праці зі словом і перекладним текстом. Ваша підтримка цього надскладного року, коли Україна протистоїть повномасштабному російському вторгненню, є надважливою.

У сьомий випуск збірника увійшли українські переклади різноманітних текстів (художніх, науково-популярних, публіцистичних, дитячих) або уривків із них англійською, іспанською, ладинською, латинською, німецькою, новогрецькою, польською, португальською, турецькою та французькою мовами.

**Редколегія збірника
«Ars Translatica»**

ЗМІСТ

ПЕРЕКЛАДИ З АНГЛІЙСЬКОЇ

МИХАЙЛО КАЛІНІЧЕНКО

<i>Джеральд Мартін. ГАБО ТА Я</i>	7
<i>Gerald Martin. GABO AND I.</i>	13
<i>Жан Франко. ГАРСІЯ МАРКЕС: БІЛЬ І ВИНАГОРОДА САМОТНОСТІ</i>	18
<i>Jean Franko. GARCÍA MÁRQUEZ: THE PAIN AND REWARDS OF SOLITUDE</i>	29

АННА КЕТОВА

<i>Надія Гудман. ЯК ЗНАЙТИ РОБОТУ ДО ДУШІ</i>	39
<i>Nadia Goodman. HOW TO FIND WORK YOU TRULY LOVE</i>	41

ТАМАРА КИРПИТА

<i>Оскар Вайльд. УЧЕНЬ</i>	43
<i>Oscar Wilde. THE DISCIPLE</i>	43
<i>Джеймс Стівенс. ТЕМНІ КРИЛА</i>	44
<i>James Stephens. DARK WINGS</i>	44

БОГДАН КОБИЛЯНСЬКИЙ

<i>Філіп Карлсон-Шлезак та ін. ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ШОКУ ВІД КОРОНАВІРУСУ (Уривок)</i>	45
<i>Philipp Carlsson-Szlezak et al. UNDERSTANDING THE ECONOMIC SHOCK OF CORONAVIRUS (Excerpt)</i>	46

АНАСТАСІЯ КОЗЛОВА

<i>Альфред Теннісон. ЛЕДІ ОСТРОВА ШАЛОТ (Частина IV)</i>	48
<i>Alfred Tennyson. THE LADY OF SHALOTT (Part IV)</i>	49

НАТАЛІЯ КОНДРАТЮК, ЮЛІЯ ЛОПАНЧУК.

<i>Філіп Адамс. СИЛА НЕНАВИСТІ</i>	51
<i>Phillip Adams. THE POWER OF HATRED</i>	52

ВІКТОРІЯ ЛИХАЦЬКА

<i>Лана Дель Рей. СТОЯЧИ БОСИМИ НОГАМИ НА ЛІНОЛЕУМІ</i>	53
<i>Lana Del Rey. BARE FEET ON LINOLEUM</i>	54

ЮЛІЯ ЛОПАНЧУК

<i>Скотт Кімінг. РОЗУМІННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ (Уривок)</i>	55
<i>Scott Keating. UNDERSTANDING FINANCIAL STATEMENTS (Excerpt)</i>	56

ВІКТОР МАРАЧ

<i>Генрі Лонгфелло. СТІЛА І ПІСНЯ</i>	57
<i>Henry Longfellow. THE ARROW AND THE SONG</i>	57
<i>Вільям Вордсворт. НЕ ГАНЬ СОНЕТА</i>	58
<i>William Wordsworth. SCORN NOT THE SONNET</i>	58

НАТАЛЯ СИВОРИГ, КАТЕРИНА ЧЕРНЯК

<i>Елісон Реннер. СПРАВЖНІ СТОСУНКИ НАВЧАТЬ ВАС ДЕСЯТИ ІСТИНАМ</i>	59
<i>Allison Renner. WHEN YOU'RE IN A GOOD RELATIONSHIP, YOU LEARN THESE 10 THINGS</i>	62

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

<i>Роберт Бернс. ФАЙНА ФІЛЛІС</i>	65
<i>Robert Burns. PHILLIS THE FAIR</i>	66

ПЕРЕКЛАДИ З ІСПАНСЬКОЇ

ВІКТОР МАРАЧ

<i>Габрієла Містраль. СУМНИЙ БОГ</i>	67
--------------------------------------	----

<i>Gabriela Mistral. EL DIOS TRISTE</i>	68
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА	
<i>Народна пісня. «ОСЬ Я, СМАГЛЯВКА...»</i>	69
<i>«YO ME SOY LA MORENICA...»</i>	69
ПЕРЕКЛАДИ З ЛАДИНСЬКОЇ	
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА	
<i>Народна пісня. СМАГЛЯВОЧКА</i>	70
<i>MORENIKA</i>	70
<i>Народна пісня. КОРОЛЬ ФРАНЦІЇ</i>	71
<i>EL REY DE FRANCIA</i>	72
ПЕРЕКЛАДИ З ЛАТИНСЬКОЇ	
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА	
<i>Марія I Шотландська Стюарт. ДІАМАНТ РЕЧЕ</i>	73
<i>Mary I Stuart, Queen of Scots. ADAMAS LOQUITUR</i>	75
ПЕРЕКЛАДИ З НІМЕЦЬКОЇ	
ТАМАРА КИРПИТА	
<i>Готтфрід Бенн. СЛОВА</i>	76
<i>Gottfried Benn. WORTE</i>	77
НЕОНІЛА КОЛОМІЄЦЬ	
<i>Дагмар Хосфельд. ЛІЛІ МІНЯЄТЬСЯ БУТЕРБРОДАМИ</i>	78
<i>Dagmar Hoßfeld. LILLI TAUSCHT IHR PAUSENBROT</i>	80
ОЛЬГА МАЦЮК	
<i>Байка Езоп в обробці Яніни Каль. ЖАБКИ В МОЛОЦІ</i>	82
<i>Eine Fabel nach Äsop gestaltet von Janine Kahl. DIE FRÖSCHE IN DER MILCH</i>	82
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА	
<i>Адельберт фон Шаміссо. ІЗ ТЕОРЕМИ ПІФАГОРА</i>	83
<i>Adelbert von Chamisso. VOM PYTHAGORÄISCHEN LEHRSATZ</i>	83
ОЛЕНА СТЕПАНЮК	
<i>Ернст Яндль. ЦІ ВІРШІ</i>	84
<i>Ernst Jandl. DIESE GEDICHTE</i>	84
<i>Ернст Яндль. АВГУСТ ШТРАММ</i>	85
<i>Ernst Jandl. AUGUST STRAMM</i>	85
<i>Ернст Яндль. ВІРШ – ПРИСВЯТА</i>	86
<i>Ernst Jandl. WIDMUNGSGEDICHT</i>	86
<i>Август Штрамм. ВАРТОВИЙ</i>	87
<i>August Stramm. WACHE</i>	87
ПЕРЕКЛАДИ З НОВОГРЕЦЬКОЇ	
КІРА ВЕРЕЩАГІНА	
<i>Доктор Евфیمیос Гоцис та ін. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖХАРЧУВАННЯМ І РАКОМ</i>	88
<i>Dr Ευθύμιος Β. Γκότοης. ΣΧΕΣΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΥ</i>	90
<i>Д-р Евфیمیос Гоцис та ін. КАХЕКСІЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЧИНИ, УСУНЕННЯ</i>	92
<i>Dr Ευθύμιος Β. Γκότοης. ΚΑΧΕΞΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ, ΑΙΤΙΑ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ</i>	94
ПЕРЕКЛАДИ З ПОЛЬСЬКОЇ	
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА	
<i>Адам Міцкевич. СОНЕТ XI. ДО...</i>	96
<i>Adam Mickiewicz. SONET XI. DO...</i>	97
<i>Ципріян Норвід. ПОПІЛ І АЛМАЗ</i>	98
<i>Cyprian Norwid. POPIÓŁ I DIAMENT</i>	98

Ципрія́н Норві́д. ОСОБЛИВОСТІ	98	
Cyprian Norwid. SPECJALNOŚCI	99	
ОЛЕНА СТЕПАНЮК		
Збігнєв Герберт. СЬОМИЙ ЯНГОЛ	100	
Zbigniew Herbert. SIÓDMY ANIOŁ	101	
Збігнєв Герберт ПОМИСЛИ НА ВАРПАВУ	103	
Zbigniew Herbert. DOMYSŁY NA TEMAT BARABASZA	104	
ПЕРЕКЛАДИ З ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ		
ВІКТОР МАРАЧ		
Сесилія Меїрелес. МОТИВ	106	
Cecilia Meireles. MOTIVO	107	
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА		
Карлус Друммонд де Андраде. ПАМЕНА, ЩО ПІДПИРАЮТЬ СВІТ	108	
Carlos Drummond de Andrade. OS OMBROS SUPORTAM O MUNDO	109	
Карлус Друммонд де Андраде. ОБ'ЄДНАННЯ/КАДРИЛЬ	110	
Carlos Drummond de Andrade. QUADRILHA	110	
Карлус Друммонд де Андраде. СВІТАНКОВА ЗОРЯ	110	
Carlos Drummond de Andrade. AURORA	111	
Освальд де Андраде. ФУТУРИСТИЧНЕ КОХАННЯ до білої ясної пані	112	
Oswald de Andrade. O AMOR – poesia futurista A Dona Branca Clara	112	
Антоніу Карлос Жобін. БОСАНОВА Корковаду	113	
Antônio Carlos Jobim. BOSSA NOVA Corcovado	113	
ПЕРЕКЛАДИ З ТУРЕЦЬКОЇ		
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА		
Газі Гірай. ГАЗЕЛЬ	114	
Gazi Giray. GAZEL	115	
ПЕРЕКЛАДИ З ФРАНЦУЗЬКОЇ		
ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА		
Марселі́на Деборд-Вальмор. ТРОЯНДИ ВІД СААДІ	116	
Marceline Desbordes-Valmore. LES ROSES DE SAADI	117	
Стефа́н Малларме. ЛАЗУР	117	
Stéphane Mallarmé. L'AZUR	118	
ОЛЕНА СТЕПАНЮК		
Жак Превєр. ЧХАТИ ВАМ НА ТИХ	119	
Jaques Prevert. TANT PIS	120	
Жак Превєр. ВІДЧАЙ СИДИТЬ НА ЛАВЦІ	121	
Jaques Prevert. LE DÉSESPOIR EST ASSIS SUR UN BANC	122	
Жак Превєр. ТІНІ	123	
Jaques Prevert. LES OMBRES	124	
Жак Превєр. ЦЯ ЛЮБОВ	125	
Jaques Prevert. CET AMOUR	128	
ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ		130
ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРЕКЛАДАЧІВ		136

ПЕРЕКЛАДИ З АНГЛІЙСЬКОЇ

МИХАЙЛО КАЛІНІЧЕНКО

Джеральд Мартін

ГАБО ТА Я¹

Сімнадцять років я витратив на створення першої, найповнішої з усіх написаних будь-якою мовою біографії колумбійського письменника-романіста Габріеля Гарсія Маркеса. Зараз я – нарешті – завершую її коротшу – та, як сподіваюсь, «популярну» версію. (Довшу версію, що нараховує 2500 сторінок, я маю намір опублікувати за три або п'ять найближчих років. Якщо ви подумали: – «цей чоловік божевільний», – то, ймовірно, ви маєте рацію).

Але ж яке величезне задоволення я отримував від цієї праці, навіть ризикуючи, що моє особисте життя розчиниться у житті мого героя! Гарсія Маркес – «Габо» – безумовно, один з найвідоміших письменників, вихідців з країн третього світу. Він уславився своїм «магічним реалізмом». У країнах, що розвиваються, та серед тих, хто про них пише, цей стиль полонив багатьох. Приклад Салмана Рушді є, мабуть, одним із найяскравіших. Гарсія Маркес не лише найвідоміший латиноамериканський письменник усіх часів. В останні чотири десятиріччя, коли світ уже не наважується називати загальноновизнаних великих майстрів, його слава залишається неперевершеною.

Якщо ми звернемося до переліку видатних письменників двадцятого сторіччя, то побачимо, що більшість імен, «велич» яких у критиків не викликає суперечок, належать до першої половини сторіччя (Джойс, Пруст, Кафка, Фолкнер та ін.); у другій половині сторіччя лише Гарсія Маркес удостоївся одноголосного визнання. «Сто років самотності», твір, опублікований у 1967-му, став його візитівкою. Він, напевно, є єдиним з усіх надрукованих з 1950-го по 2000-й рік романів, на який із захопленням відгукнулися читачі фактично з усіх країн та культур світу. Враховуючи це та спираючись на зміст роману, який відображає конфлікт між «традицією» та «сучасністю», не буде перебільшенням, якщо проголосимо його першим у світі справді глобалістичним романом.

Інакше кажучи, Гарсія Маркес є рідкісним феноменом. Він серйозний, але водночас і популярний письменник – як Діккенс або Гемінгвей; він продає мільйони примірників своїх книг, а його популярність не менша за ту, що є у відомих спортсменів,

музикантів або кінозірок. Коли у 1982 році його вшанували Нобелівською премією з літератури, його популярність швидко затьмарила інших сучасних лауреатів. У Латинській Америці, на континенті, який змінився до невпізнання з того часу, як Гарсія Маркес створив оту свою маленьку громаду «Макондо», всі знають його за прізвиськом «Ґабо». В цьому він подібний до Чапліна, всім відомого просто як «Чарлі», або до футболіста Пеле. Він належить до числа чотирьох або п'яти найвідоміших латиноамериканців двадцятого сторіччя, але на світ з'явився в краю, як то кажуть, забутому Богом і людьми, у містечку, де мешкало біля десяти тисяч переважно неписьменних тубільців. На тамтешніх вулицях не було бруківки і риштаків, а називалося це містечко Аракатака (воно відоме нам як «Макондо»). Люди сміються, почувши слово «Аракатака» вперше (хоча його звучання чимось нагадує слово «Абракадабра», і це мало б усіх дещо насторожувати...). Всупереч своєму походженню Гарсія Маркес тепер — дуже багата людина. Він володіє сімома будинками, розташованими на мальовничих ділянках у п'яти різних країнах. Він може вимагати п'ятдесят тисяч доларів за півгодинне інтерв'ю (але спроможний без вагань відмовитися від великих грошей, якщо його щось не влаштовує). Майже кожна газета у світі з радістю надрукує його статті та заплатить за них великі гонорари. Назви його книг, як і творів Шекспіра, давно увійшли до лексикону газетярів усієї планети: «сто годин самотності», або «хроніка вбивства чи катастрофи, про які всі знали заздалегідь». Навіть такі багаті та відомі люди, як Фідель Кастро, Франсуа Міттеран, Філіппе Гонзалес, а також більшість обраних за останні часи президентів Колумбії та Мексики, та чимало інших знаменитостей жадали скористатися його славою та заприятелювати з ним. Втім, незважаючи на свій приголомшливий літературний та фінансовий успіх, він усе життя залишається захисником добрих справ, справжнім благодійником і людиною прогресивних лівих поглядів.

Написати біографію такої людини нелегко. Мене не дивує, що латиноамериканські біографи перетворюють його життя на суміш моралістичної байки з чарівною казкою. Після публікації роману «Сто років самотності» ім'я Гарсія Маркеса з'являється на шпальтах газет частіше за ім'я будь-якого іншого письменника в цілому світі, проте у нього на батьківщині, в Колумбії, важко досліджувати життя автора, який народився у містечку на кшталт Аракатаки. І це зовсім не пов'язано з тим фактом, що Колумбія є однією з найскладніших для розуміння (і найнебезпечніших) країн. Справа ще й в тім, що латиноамериканці традиційно не схвалюють біографії, епістолії чи щоденники, надаючи перевагу відкритому

спілкуванню на вулиці. Майже кожен з них із пересторогою ставиться до публічного обговорення приватного життя, навіть якщо йдеться про життя когось іншого. Гарсія Маркес, незважаючи на численні інтерв'ю в газетах, створив надзвичайну оборонну систему проти втручання світу у його приватні справи. Вона захищає також від усіх, бажаючих стати його біографами. Його боронять ще й напрочуд віддані друзі, для яких неймовірна популярність Маркеса не є чимось найважливішим. Бути його дослідником складно ще й тому, що доводиться безперервно подорожувати, адже Гарсія Маркес багато часу проводить не тільки в Колумбії, а й у Франції, Іспанії, Венесуелі, Кубі та особливо полюбляє Мексику.

Нехай не думають, що я заздалегідь готую собі виправдання. Я лише наголошую, що насправді мені надзвичайно пощастило. Коли я починав, мене всі застерігали: «Ви ніколи з ним не побачитеся, а якщо навіть зустрінетеся, він відмовиться співпрацювати». Всупереч таким попередженням, я зустрівся з ним. Не можна сказати, що він поставився до мого наміру поблажливо: «Чому ви хочете написати біографію? Біографія передбачає смерть». Але загалом він був привітним, гостинним і терплячим. Саме так, адже він послідовно уникав прямої відповіді на питання, чи варта ця біографія його схвалення. Завжди лунало одне: «Вона варта того, щоб ставитися до неї терпляче». Тому я був дуже здивованим і вдячним, коли минулого року він сам заявив світовій пресі, що я є його «офіційним» біографом. Мабуть, це означає, що я став єдиним офіційно терпимим біографом!

Ця біографія створювалася на основі матеріалів, написаних іспанською мовою, усі згадані в ній твори теж іспанські, під час більшості інтерв'ю ми також спілкувалися іспанською, але сама книга буде видана англійською (хоча її іспанський переклад може з'явитися наступного року). Окрім цього, здається, всім зрозуміло, що, зазвичай, біографія, особливо найперша, має бути написана співвітчизником, який добре знає не лише людину, про яку пише, але й країну, в якій та живе. Біограф має розуміти найменші мовні нюанси кожної бесіди. У моєму випадку це не так, і коли моє ім'я було згадане під час однієї розмови, Гарсія Маркес зітхнув і промовив хитрувато: «Гой-гой, здається, кожний письменник, що себе поважає, має завести собі біографа-англійця». Підозрюю, що єдиною моєю заслугою в його очах була моя любов і відданість Латинський Америці – континенту, рідному для нього.

Хоча я народився у найбільшому на той час місті світу, а він – у невеличкому містечку на Карибському узбережжі Колумбії, у нас є дещо спільне. Я також походжу з бідної родини, у якій було чимало

родичів, розкиданих по всіх усядах. Мої батьки теж були «метисами» (кельтського й англосаксонського коріння, сповідували католицизм та протестантизм). У перші роки мого життя мене також розлучили з батьком (на початку Другої світової війни). Тому у дитинстві мене теж оточували самі жінки. Як і він, я багато років прожив у шлюбі зі своєю дружиною; подібно до нього в мене двоє дітей (у мене – доньки, у нього – сини). Його улюблені європейські країни, Францію та Іспанію, я теж люблю. З усіх латиноамериканських країн він з найбільшою прихильністю ставиться до Мексики та Куби. Я поділяю таке його ставлення, саме ці латиноамериканські країни я знаю краще за інші.

Його ініціали G.G.M., тоді як мої – G.M.M. – майже такі ж. Ініціали наших батьків збігалися повністю: G.E. (Gabriel Eligio and George Edward). Мабуть, подібні речі не часто трапляються з біографіями, але ми обидва страждали від однакової форми раку та спромоглися подолати хворобу. З того часу, як я почав працювати над життєписом цієї блискучої, але забобонної людини, я сам поступово теж став одержимим усілякими збігами, циклами й провісниками та навіть астрологічними прогнозами. Отже, подекуди мені здається, що найтісніше нас пов'язує те, що ми обидва народилися під знаком Риб.

Втім, я витратив дуже багато зусиль, намагаючись бути максимально об'єктивним. Коли 1990 року я вперше зустрівся з Габріелем Гарсіа Маркесом у Гавані, він сказав, що погодиться на мою пропозицію за однієї умови: «Не змушуйте мене виконувати вашу роботу». Я думаю, він би визнав, що я справді не змушував його працювати за мене. Але він завжди приходив на допомогу, коли вона справді була потрібна. Для створення цієї біографії мені довелося взяти біля чотирьохсот інтерв'ю, багатьох, з ким я розмовляв, уже нема серед живих. Проте я впевнений, що інтерв'ю з Фіделем Кастро та Філіпе Гонзалесом нізащо б не відбулися, якби Гарсіа Маркес не повідомив їх (досі не знаю, як), що я – «окей». Сподіваюсь, він вважатиме, що я – «окей», після того, як прочитає мою книгу. Справді, я повинен відмітити, що його великодушне ставлення до мене багато говорить про те, якою людиною він є та з яким співчуттям ставиться до інших, адже у минулому він теж займався журналістикою. Гарсіа Маркес завжди відмовлявся від отих відвертих, «щиросердечних» розмов, про які мріє кожен біограф. Він називає їх «непристойними». Однак ми, напевно, провели разом цілий місяць, якщо підсумовувати увесь час, що я був біля нього за останні п'ятнадцять років. Думаю, що є небагато людей, які чули б від нього такі речі, що він казав мені. Проте він ніколи не намагався відкрито впливати на мене і завжди, із

ввічливим цинізмом природженого журналіста, промовляв: «Просто описуй те, що бачиш; щоб ти не написав, це буде правдою про мене». Подібно до свого уславленого полковника, він, я думаю, давно втомився чекати, коли ж, нарешті, я надішлю йому завершену біографію.

Мені було нелегко розібратися у численних версіях того, що Гарсія Маркес розповідав про майже всі важливі події свого життя. В цьому він схожий на Марка Твена. Він отримує задоволення від хорошої розповіді, не кажучи вже про побрехеньки. Собі на втіху заради ефектної розв'язки він здатен перекручувати факти, навіть визначальні події власного життя. До цих розповідей він ставиться з гумором та опирається спробам дізнатися правду, вдаючись до відвертих містифікацій та інтриг, спрямовуючи журналістів і науковців на хибні шляхи. Це є часткою того, що він називає своїм *matagallismo*. Навіть якщо нам достеменно відомо, що та чи інша його розповідь ґрунтується на «реальних» подіях, ми, однак, не здатні відстежити єдину справжню версію, адже рано чи пізно дізнаємося, що більшість відомих історій про своє життя він розповідає у кількох версіях, у кожній наявна лише частка правди. Я стикався з цим безпосередньо. Родина Гарсія Маркеса постійно дивувалася моїй здатності страждати заради мистецтва біографії та братися за дослідження, до яких вдаються лише божевільні та англійці. Згодом я зрозумів, що практично неможливо зруйнувати міф, який Гарсія Маркес разом з дружиною Мерседес створюють довкола себе і в який, вочевидь, вони самі вірять. Дійшло до того, що одного разу – і це напевно характерно для мене – я провів цілу ніч, сидячи на лавці посеред площі Аракатаки під дощем. Таким чином я намагався «увібрати» атмосферу міста, в якому – я досі думаю, чи не є це результатом родинної міфотворчості? – з'явився на світ герой біографії, що я створив.

Та незважаючи на це, я зробив усе, що у людських силах, аби встановити справжні подробиці та факти для мого оповідання. Але цей чоловік латиноамериканець. Майже ніхто на тому континенті не має вільного часу, щоб занотовувати події власного життя, так, як це робив, скажімо, друг Гарсія Маркеса, англієць Грем Грін, дбайливо зберігаючи всі свої щоденники, записники та листи. У Латинській Америці не існує таких героїв, дослідивши життя яких ми б дізналися, наприклад, о котрій годині вони відвідують ванну кімнату. Багато з того, що бажає знати про Гарсія Маркеса середньостатистичний допитливий читач, відомо тільки одному Богові.

Чому я називаю його «чарівником»? Тому що його ім'я тісніше за всіх письменників з Латинської Америки та навіть зі всього світу

пов'язане з феноменом «магічного реалізму». Також тому, що ніхто з сучасних авторів не досяг такого надзвичайного рівня популярності, догодивши при цьому найвибагливішим літературним критикам, і не переставши тішити їх навіть після отримання Нобелівської премії, яка породжує нові вимоги до письменника. Тому, що його чародійство у громадських справах так впливає на людей, що найширші верстви читачів вважають його імідж позитивним (і це незважаючи на його близькість до комуністичного лідера, який протримався при владі довше за інших і якого багато людей вважають справжнім диктатором – Фіделя Кастро). Нарешті, але звісно не в останню чергу, тому, що мало хто з письменників сьогодні здатен так сильно захоплювати читачів, можливо, лише він є таким: коли люди читають книги Гарсія Маркеса, вони нерідко відчують себе зачарованими так, ніби на них накладено гіпнотичне закляття.

Чи вірите ви у кабалістичні числа? Гарсія Маркес народився у 1927-му році. У 1947-му він написав і опублікував свій перший твір. У 1967-му він видав книгу під назвою «Сто років самотності» – цей роман змінив світ і став прапороносцем так званого «магічного реалізму». 1982-го року він отримав Нобелівську премію від Шведської академії. Двадцять п'ять років поспіль, у 2007-му, король Іспанії разом із колишнім президентом Біллом Клінтоном спостерігали, зачаровані, як він святкує усі ці роковини, а Іспанська Королівська Академія вручила йому не Оскара, а перший примірник зі святкового мільйонного накладу його магічного роману, надрукований з приводу його сорокарічного ювілею. Лише «Дон Кіхот» Сервантеса був вшанованим схожим чином, але сталося це майже за чотириста років після смерті Сервантеса. Однак він, Габріель Гарсія Маркес, людина з Макондо, був ще живий, уславлений за життя. Він був найкращим другом Фіделя Кастро, капітана піратів, останнього комуніста, якого він ніколи не зрадив, але король Іспанії і президент, найвідоміший з усіх колишніх президентів Сполучених Штатів, приїхали, щоб побачити його в той момент слави. І це був лише один момент з життя людини, чию дивовижну історію я намагався розповісти.

Gerald Martin

GABO AND I

For seventeen years I have been writing the first complete biography in any language of the Colombian novelist Gabriel García Márquez. I am, right now – at last – putting the finishing touches to the short and – hopefully – “popular” version of the book. (There exists a longer version of 2,500 pages which I expect to publish in three to five years time. If you are thinking, “This man is crazy”, you are probably right.)

But what a privilege it has been, even if I have risked my own life being taken over by another. García Márquez – “Gabo” – is undoubtedly the best known writer to have emerged from the Third World and the exponent of a literary style – so-called “magical realism” – which has proved contagious in other developing countries and the novelists who write about them, like, say, Salman Rushdie, to quote just the best known example. García Márquez is perhaps the most widely admired Latin American novelist of all time inside Latin America itself; and even in the “First World”, in an era in which universally acknowledged great writers have been difficult to find, his reputation in the last four decades has been second to none. If we look at the great writers of the twentieth century we discover that most of the “great names” on which critics agree belong to the first half of the century (Joyce, Proust, Kafka, Faulkner, etc.); but in the second half of the century only García Márquez has achieved true unanimity. His signature work, *One Hundred Years of Solitude*, published in 1967, is perhaps the only novel between 1950 and 2000 to find an enthusiastic readership in virtually every country and culture of the world. In that sense, in terms both of its subject matter – broadly, the clash between “tradition” and “modernity” – and of its reception, it is probably not an exaggeration to claim that it was the world’s first truly global novel.

In other words, García Márquez is a rare phenomenon. He is a serious but popular writer – like Dickens or Hemingway – who sells millions of books and whose celebrity approaches that of sportsmen, musicians or film stars. In 1982 he was the most popular winner of the Nobel Prize for Literature in recent times. In Latin America, a continent that has never been quite the same since García Márquez invented the small community of “Macondo”, he is known everywhere by his nickname, “Gabo”, like Chaplin’s “Charlie” or like Pele. Although one of the four or five best known personalities of the twentieth century in Latin America, he was born in the proverbial “middle of nowhere”, in a town of less than ten thousand mainly illiterate inhabitants, with

unpaved streets, no drainage and a name, Aracataca (aka “Macondo”), which makes people laugh when they first hear it (though the closeness to “Abracadabra” should perhaps make them cautious...); yet he is now a very wealthy man, with seven houses in glamorous locations in five different countries. He can demand (or, more usually, refuse) \$50,000 for a half-hour interview. He can place his articles in almost any newspaper in the world and receive huge sums for them. Like those of Shakespeare, the titles of his books appear in ghostly fashion in numerous languages in the headlines of newspapers all over the planet (“one hundred hours of solitude”, “chronicle of a catastrophe foretold”). The rich and famous have sought his favours and his friendship – Fidel Castro, François Mitterrand, Felipe González, most of the recent presidents of Colombia and Mexico and many other celebrities besides. Yet despite his dazzling literary and financial success, he has remained throughout his life a defender of good causes, a constructor of positive enterprises, and a man of the progressive Left.

Writing the biography of such a man has been a challenge. Such works as exist in Latin America until now have turned this life, unsurprisingly, into something between a moral fable and a fairy story. No twentieth century novelist anywhere in the world can have been mentioned more in the newspapers than García Márquez since *One Hundred Years of Solitude* was published, but his country of birth, Colombia, is not an easy place in which to research the life of an author born in a place like Aracataca. Quite apart from the fact that Colombia is one of the most complex (and dangerous) nations in the world, Latin Americans have not traditionally favoured biographies, letters or diaries; and their well-known preference for the street over the home induces an almost universal sense of discretion when speaking in public about private lives, whether their own or those of others. Moreover García Márquez himself, despite talking endlessly to the newspapers, has built an extraordinary system of defences to protect himself against the world – including would-be biographers – and he has a wide circle of friends who are remarkably loyal to their astonishingly successful friend. Added to this, the researcher must travel yet wider because García Márquez has lived for extended periods not only in Colombia but in France, Spain, Venezuela, Cuba and, above all, Mexico.

Lest it be thought that I am getting my excuses ready in advance, I should state that I have been extraordinarily lucky. Most important of all, contrary to what I was told by everyone I spoke to in the early days (“you’ll never get to see him and if you do he won’t cooperate”), I got to meet my man within a few months of starting work and, although he could not be said to have been brimming with enthusiasm (“why do you

want to write a biography, biographies mean death”), he was friendly, hospitable and tolerant. Indeed, whenever I have been asked if my biography is an authorized one my reply has always been the same: “No, it is not an authorized biography, it’s a tolerated biography”. Yet to my mingled surprise and gratitude, last year García Márquez himself told the world’s press that I am his “official” biographer. Probably that makes me his only officially tolerated biographer!

This biography was researched in Spanish, the works all read in Spanish, most of the interviews conducted in Spanish, yet it has been written and is now soon to be published in English (though the Spanish translation may appear next year). Moreover, it goes without saying that the more normal procedure is for a biography, especially the first biography, to be written by a compatriot who knows the country as well as the subject himself and who understands the smallest nuances of every communication. That is not my case but, as García Márquez himself, not altogether sincerely, once sighed when my name was mentioned in conversation: “Oh well, I suppose that every self-respecting writer should have an English biographer”. I suspect that my only virtue in his eyes was my obvious lifelong love of and commitment to the continent in which he was born.

Although I myself was born in what was then the largest city in the world and he in a small town in the Caribbean, we have some things in common. I too was from a poor family, with large numbers of relatives scattered around and about. My family too was “mestizo” (Celtic and Anglo-Saxon heritages; one Catholic, one Protestant parent). I too was separated from my father (by the Second World War) in the first years of my life and surrounded by women; I too have been married for many decades to the same person; and I too have two children (mine are daughters, his are sons). His favourite European countries, France and Spain, are mine; and his favourite Latin American countries, Mexico and Cuba, are leaders among my favourite Latin American countries and the ones I know best. He is G.G.M. and I am G.M.M., which is close enough; our fathers had the same initials, G.E. (Gabriel Eligio and George Edward). We even – and this is probably quite rare in the annals of biography – had the same cancer and managed not to die of it. Since beginning my work on this brilliant but superstitious man, I have slowly become obsessed, like him, with coincidences, cycles, auguries, and even, in a playful way, the predictions of astrology; so I sometimes think that the most important connection between us may be that we were both born under the sign of Pisces.

I have tried very hard, however, to be objective. When I first met Gabriel García Márquez in Havana in December 1990, he said that he

would go along with my proposal on one condition: “Don’t make me do your work”. I think he would agree that I have not made him do my work and he has responded by helping when I have really needed his assistance. I have carried out some four hundred interviews in order to produce this biography, many of them with crucial interlocutors who are no longer with us; but I suspect that Fidel Castro and Felipe González might not have been among the list if García Márquez had not given some sign to say that I was “OK”. I hope he will still think I am OK when he has read the book. Actually I have to record that his attitude has been not only generous but also exemplary, both as a man and as what he used to be: a journalist. He has always refused to give me the kinds of “heart to heart” that biographers inevitably dream of, on the grounds that such interaction is “indecent”, yet we must have spent a total of a full month together at different times and in different places over the past fifteen years, in private and in public, and I believe that few others have heard some of the things that he has said to me. Yet he has never tried to influence me in any obvious way and he has always said, with the combined ethic and cynicism of the born journalist: “Just write what you see; whatever you write, that is what I shall be”. Like his famous colonel, though, I believe that he must be sick and tired of waiting for this interminable message that seemed as if it might never arrive.

It has not been easy to find my way through the multiple versions that García Márquez has given of almost all the important moments in his life. Like Mark Twain, with whom he can profitably be compared, he loves a good yarn, not to mention a tall tale, and he likes a story to be satisfyingly rounded off, not least the formative incidents that make up the story of his own life; at the same time he is also playful, anti-academic and strongly in favor of mystification and downright mischief-making when it comes to putting journalists or academics off the scent. This is part of what he calls his *mamagallismo*. Even when we can be sure that any particular anecdote is based on something that “really” happened, we still cannot pin it down to a single shape because we find that he has told most of the well-known stories about his life in several different versions, all of which have at least an element of truth. I have direct experience of this. The García Márquez family were always impressed by my preparedness to suffer for my art and to engage in the kinds of research to which only mad dogs and Englishmen would resort. Thus I have found it quite impossible to kill off the myth which García Márquez and his wife Mercedes have disseminated, and evidently believe, to the effect that I – and this is apparently characteristic of me – once spent a rain-drenched night on

a bench in the square at Aracataca in order to “soak up the atmosphere” of the town in which my subject was – reputedly – born.

This apart, I have done what is humanly possible to establish the details and facts of my narrative. But this man is a Latin American. Almost no one in that continent either wishes or has the time and leisure to record their lives in the detail that, say, García Márquez’s English friend Graham Greene could do, with all his diaries, notebooks, and letters; there are no examples of Latin American lives we can explore to discover at what time their protagonists visited the bathroom on any particular day. Many things the averagely inquiring reader wishes to know about García Márquez will never be known except to the Almighty.

Why do I call him a “magician”? Because this is the writer whose name is most closely associated with the phenomenon of “magical realism”, not only in Latin America but around the world; because no other writer in modern times has achieved such extraordinary levels of popular celebrity while managing to please the most demanding literary critics and to go on pleasing them despite the award and subsequent demands of the Nobel Prize; because his wizardry with public relations is such that he has maintained an overwhelmingly favourable image with a vast swathe of readers despite his close association with the world’s longest lasting communist leader, whom many consider a dictator – Fidel Castro; last but certainly not least, because few if any writers in the contemporary era have contrived to bind their readers so fully in their narrative enterprise: when people read a work by García Márquez, they often feel enchanted, cast under a magic, hypnotic spell.

Do you believe in cabbalistic numbers? In 1927 García Márquez was born. In 1947 he wrote and published his first story. In 1967 he published a book called *One Hundred Years of Solitude*, his world-changing novel, the standard bearer of so-called magical realism. In 1982 he won the Nobel Prize from the Swedish Academy. Twenty-five years later, in 2007, the King of Spain and ex-President Bill Clinton watched, spellbound, as he celebrated all those anniversaries and the Spanish Royal Academy handed him not an Oscar but the first of a million celebratory copies of his magical novel on its fortieth anniversary. Only Cervantes’s *Don Quixote* had been similarly honoured – but by that time Cervantes had been dead for almost four hundred years. He, Gabriel García Márquez, the Man from Macondo, was still alive, lionized in life. He was the best friend of Fidel Castro, the pirate captain, the last remaining communist, whom he had never forsworn; and yet the king of Spain and the most famous former president of the United States had travelled to see him in his moment

of glory. And this was just one moment in the life of the man whose astonishing story I have tried to tell.

Жан Франко

ҐАРСІЯ МАРКЕС: БІЛЬ І ВИНАГОРОДА САМОТНОСТІ

У 1967 році я був у Буенос-Айресі на презентації першого видання роману «Сто років самотності». На той час за межами Латинської Америки Ґарсія Маркес залишався ще мало відомим, але атмосфера зібрання була сповнена очікуваннями, ніби присутні вже знали, що ця книга назавжди змінить репутацію латиноамериканської літератури. Блискавичний успіх роману не лише засвідчив, що в латиноамериканській літературі відбувся справжній «бум», він приніс Ґарсію Маркесу найбільшу нагороду – Нобелівську премію. Втім, у Нобелівській промові 1982 року Ґарсія Маркес висловив глибоке розчарування з приводу того, що творча енергія латиноамериканського континенту надто довго сприймалася як маргінальна, оскільки Європа та Сполучені Штати не мали потреби гідно її поцінувати. Премія, як він заважив, віддала належне тій «поезії (саме до поезії він долучав й власну творчість), у якій наші найкращі, але нездійснені мрії кристалізували свій тисячолітній смуток». Чому, – питав він, – «визнаючи нашу літературну самотність, нам відмовляють у праві обирати власний шлях соціальних перетворень?» Хоча він не згадав США, виступ лунав як пряма критика тодішніх намагань великих держав нав'язати Латинській Америці згубну неоліберальну політику; водночас, його промова була відверто утопічною у прагненні відстояти культурну і політичну самотність цього регіону.

Більш ніж двадцять років по тому цей утопізм і тема самотності вже не мають значного резонансу в культурних та інтелектуальних колах Латинської Америки, хоча чимало тамтешніх урядів намагаються здійснити демократичні перетворення. Це наводить на думку, що омріяна ним політична незалежність виглядає чимось доволі близьким. З іншого боку, його утопічні погляди на літературу не викликають захоплення сучасної молоді. Практично жоден латиноамериканський письменник не згадує сьогодні про магічний реалізм та не дякує Ґарсії Маркесу, як колишній центральній постаті «буму» латиноамериканського письменства, інакше кажучи, ніхто вже не визнає його всесвітнього успіху. Чому ж настільки змінилося ставлення до того, що колись удавалося безсумнівним? Невже глобалізація таким радикальним чином змінила статус

літератури? Критик з Аргентини, Жозефіна Ладмер, стверджує, що соціальні відносини, які зображували романісти часів Гарсії Маркеса, сьогодні радикально змінилися. У сучасному письменстві, наполягає вона, з'явилися «інші території та суб'єкти, інші нарративні техніки, зовсім інші світи, які унеможливають існування традиційних моделей», – «з'явилися перехідні спільноти, буття яких вже не зумовляють національні та територіальні фактори». Ці нові спільноти утворюють серед міст справжні острови, населення яких об'єднують не родинні зв'язки чи земляцтво, а хвороби, секс або вигнання. До того ж, престиж літератури вже не такий, яким був колись. Минули дні, коли поет міг бути справжнім законодавцем, як про це мріяв Шеллі, або посланником на кшталт Неруди чи Габрієли Містраль. Сучасні світові знаменитості – це актори та співаки, такі як Луїс Гуєрра та Селія Круз. Новочасні латиноамериканські автори вже не мають бажання писати про Латинську Америку, події їх романів відбуваються у Європі, Африці або у колишньому Радянському Союзі.

Світ Маркеса був іншим: середовище, в якому він народився та яке перетворилося на його літературний всесвіт, різке відрізнялося від всього іншого світу. Це була територія незалежних держав, які насправді ніколи не були незалежними. Імперія, що її створили іспанці, підкоривши переможених туземців, котрі назавжди запам'ятали таке приниження, та розчинивши чорних невільників серед місцевого населення, була, у порівнянні з Європою, майже децентралізованою. Поширивши адміністративний вплив на величезну територією, іспанська влада залишала цілі регіони некерованими та непокірними. Навіть сьогодні партизанські угруповання на кшталт Револьюційних Збройних Сил Колумбії, або Сапатистської армії національного визволення здатні створювати альтернативні громади всередині цих країн. Латинська Америка назавжди залишалася децентрованою і ніколи не визнавала того, що вважається нормальним у Європі та Сполучених Штатах. Її винятковість була водночас руйнівною та продуктивною, внаслідок чого створювалися спільноти, що розвивалися, розквітали та помирали, залишаючись у далечині від центру, яким Західна Європа вважала себе. Як наслідок, отой центр довгий час майже не помічав та не знав її, а Сполучені Штати ставилися до неї як до власного задвірка. Саме в такому світі зростав Гарсія Маркес, у світі, в якому фізичні відстані призводили до ізоляції, але також зумовлювали domeжну децентрованість буття. В епіграфі до його першого роману «Опале листя» відтворено уривок з «Антигони» Софокла, у якому Креонт наказує кинути тіло Полініка за міським

муром на поталу псам та хижому птаству, щоб той був приречений на безчестя та забуття. Можновладці здатні вирішувати, що треба пам'ятати, а що – викинути за міські стіни та й забути. Гарсія Маркес присвятив більшість своїх творів землі, до якої поставилися подібним чином: вирішили не долучати її до мейнстріму історії. Ця земля є також зоною самотності, про що він казав у своїй Нобелівській промові. Самотність є ключовим словом більшості його уславлених романів. Він також стверджував, що Західна Європа не винайшла мови, здатної «розповісти правду про наше життя. В цьому осереддя нашої самотності... Нас це обтяжує, однак безперечним є також те, що Західна (тобто Європейська) раціональність, що екстатично зосередилася на здобутках власної культури, досі не відшукала дієвого методу, щоб адекватно інтерпретувати нашу». Його заклик покінчити з самотністю Латинської Америки був також закликом не лише до політичної, але й до літературної самотності – до створення художньої утопії про життя, в якому ніхто не може вирішувати, як інші мають померти, в якому кохання насправді існує, а щастя можливе, в якому «покоління, приречені на сто років самотності, нарешті і назавжди отримують на землі другий шанс».

На початку своєї Нобелівської промови він згадав мореплавця Антоніо Пігафетта, який здійснив навколосвітню подорож і написав «гранично правдивий звіт, який, однак, ризиковано наближається до вигадки». Подорож у фантастичне невідоме була одним з засадничих наративів не лише за часів Конкісти, вона мала особливу значущість у його власній літературній творчості. Подорожі структурували не лише його романи, оповідання та публіцистику, але також його автобіографію, яка починається з болісної розповіді про подорож, що її він здійснив разом з матір'ю на початку письменницької кар'єри, аби продати родинний будинок в Аракатаці, місті, де він народився. На першому етапі цієї мандрівки з Беренквільї до Аракатаки вони пливли на несправному моторному човні, як розповідає автор, «каналом, що його за колоніальні часи викопали невільники, а потім шлях пролягав крізь безлюдні, широкі і темноводні твані до всіма забутого поселення Сієнага. Там ми пересіли на рейсовий потяг, колись найкращий у цій місцевості, та їхали крізь нескінченні бананові плантації, часто і надовго зупиняючись на сільських станціях, де були лише пилука та задущлива волога». У Сієназі, після жахливої зливи, «ціла армія вокзальних носильників, по коліно у багні, винесла нас, змоклих до останньої нитки, на перон, де зграя канюків порпалася у смітті та билася за покидьки». Довколишній пейзаж примушував думати про трагічне минуле – про працю невільників, про старий потяг, який

колись був найкращим, і про те, що навкруги все було наслідком якогось жахливого лиха. Іншою важливою мандрівкою, що також вплинула на його романи, була подорож з узбережжя до його школи у Боготі. Аби здійснити її, було необхідно довго пливти на човні річкою Магдалена, що у посуху, коли рівень води ставав дуже низьким, вимагало трьох тижнів. Потім він мусив ще день їхати потягом. Він згадує, як, сидячи цілісенький день на палубі, розглядував покинуті селища, алігаторів, що із роззявленими пащами очікували на необережних метеликів, чапель, яких сполохував човен, зграї качок у хащах біля берега, ламантинів, що на піску виспівували своїх пісень, годуючи малюків. На той час, коли він писав роман «Кохання в час холери», цієї річки вже не існувало внаслідок вирубки лісів: «Там, де колись стояв густий ліс, яким так захоплювався Флорентино Аріса під час його першої подорожі, залишилась рівна випалена місцина, усі дерева проковтнули парові котли човнів... У ночі їх пробуджували вже не ламантини, що колись, немов сирени, співали на піщаних берегах. Спати не давав страшний сморід від трупів, що несла річка. З лісу вже не чулося верещання папуг та веселого галасу мавп, цих звуків, що колись загострювали відчуття полуденної спеки, – над спустошеним краєм панувала мертва тиша».

За допомогою гумору Гарсія Маркес ускладнює сприйняття темної сторони своїх образів. Ферміну Даса, героїню роману «Кохання в час холери», відправляють у подорож крізь Сьєрра-Неваду, аби розлучити з негідним коханцем: «верхи на мулах, у каравані, що належав погоничам з Анд, вони їхали одинадцять діб. Дуріли від спеки під нещадним сонцем, їх заливали жовтневі дощі, що падали так, ніби були горизонтальними, крижаний подих прірв повсякчас залякав їх душі. На третій день від укусів гедзів сказився мул. Він впав у прірву разом із вершником, потягнувши за мотузку всю череду. Відчайдушні крики людини та сімох тварин, зв'язаних одна з одною, лунали серед скель та бескид так довго, що Ферміна Даса чула їх багато років потому».

Чимало інших латиноамериканських письменників були змушені здійснювати такі ж відчайдушні мандрівки, багато днів та тижнів вони прямували до столиць, від яких, всупереч тривалості здійснених подорожей, залишалися ще багато тижнів шляху до центрів європейської культури. Цезар Валехо, поет з Перу, довго добирався верхи на мулі з Сантьяго де Чуко до залізниці, потяг привіз його на узбережжя, потім він плів на човні до Ліми, звідки кораблі відправлялися до Європи. Немає нічого у європейській літературі або ж у біографіях європейських письменників, що налаштовувало б читача на досягнення ні з чим не зрівняних

труднощів цих нескінченно довгих подорожей крізь незбагненно дивні глухі закутки, що розповідають про занепад колишньої слави. Можливо, на щось подібне читача налаштовують лише мандрівки степом, про які зрідка розповідали російські літератори. Чехов одинадцять тижнів їхав з Москви крізь тайгу по «оковирній, рябій смузї землі, по цій чорній віспі, яка є майже єдиною жилою, що з'єднує Європу та Сибір», доки не дістався похмурої виправної колонії на острові Сахалін. Мабуть, його подорож можна порівняти з подорожами латиноамериканськими, але вона не стимулювала творчу уяву митця, а лише зумовила смертельну тугу, яку відчуває людина, усамітнена у в'язниці.

Видаючи правду за вигадку, подорожі, що присутні у романах Гарсія Маркеса, нерідко перетворюють простір на час, а географію на історію. Найбільш достопам'ятною з них є гірська подорож верхи на мулі папського нунція у романі «Осінь патріарха», під час якої герой падає (або скоріше його зіштовхують з гори) і гине. Падаючи разом з мулом з гірських вершин, він пролітає повз усі природні регіони країни: «з вкритих нетанучими снігами гірських вершин, крізь усі кліматичні зони, пролітаючи поблизу льодовиків, у яких народжується велика вода судноплавних річок, поблизу обривистих схилів, де, верхи на спинах індіанців, збирали свої таємничі гербарії вчені доктори ботанічної експедиції, поблизу вкритих дикою магнолією гірських плато, де випасалися, демонструючи зразкову поведінку, вкриті довгою вовною вівці, що дають і поживну їжу, і теплий одяг, поблизу плантацій кави та фільварків, де на балконах, прикрашених паперовими гірляндами, завжди нікого немає, поблизу скупчень заслаблого люду, що живе на кордоні між віковичним гуркотом стрімких гірських річок та долиною спеки, звідки вечірній вітерець доносить сморід мертвого тіла старого, якого підступно вбито в спину на плантації какао, з його великими, міцними листами, червоними квітками та ягодами, зернятка яких йдуть на виготовлення шоколаду, поблизу нерухомого сонця, пекучої пилюки, кавунів, динь, поблизу пасовиськ з охлялими сумними коровами, що належать департаменту Атлантике, в якому знаходиться школа, що її відкрили благодійники, єдина на двісті миль навкруги, але, врешті-решт, він впав, бідолашний мул, звалився, гепнувся, як стиглий гванабао, на саме дно провалля, у бананові хащі, наполохавши куріпок». Звісно, це не подорож, а просте падіння, однак воно зображене з такою майстерністю художньої вигадки, яка відразу переносить читача зі світу, в якому колись існував цей папський нунцій, у світ сучасний. Наведений уривок є мішаниною з цитат та кліше з путівників, шкільних підручників: «вкриті нетанучими снігами гірські вершини», «вкриті

довгою вовною вівці, що дають і поживну їжу, і теплий одяг», зернятка, «які йдуть на виготовлення шоколаду». Все у цьому дивовижному краєвиді піддано класифікації, однак ця штучна класифікація змішується з жорстокою реальністю віроломного вбивства та людської нерівності, мотив якої актуалізує цитата про «школу, що її відкрили благодійники, єдину на двісті миль навкруги». Але ж майстерність Гарсія Маркеса вразить ще більше, якщо не забудемо про те, що то було падіння самого папського нунція, воно маркує історичний перехід універсуму, що знаходився під протекторатом католицької церкви колоніальних часів, до секуляризованої культури, над якою панує абсолютний диктатор.

Цей уривок завжди вражав мене спроможністю увібрати в себе не лише історію, але й класифікаційну решітку, яка, на думку Фуко, структурує знання. Щире здивування від латиноамериканського розмаїття тут упокорено та перетворено на безневинне кліше. Читаючи про метаморфози цієї подорожі, не можу не згадати, як багато років тому я сам прибув до Латинської Америки, у Пуерто Барріос (Гватемала), після тритижневої подорожі на вантажному кораблі. На той час між портом та столицею ще не було прокладено дороги, довелося сідати на потяг, що належав Юнайтед Фрут Компані, та їхати повз бананові плантації посушливого Закатекаса. Під нестерпно розжареним небом ми дісталися столиці, над якою височили два вулкани – Агуа і Фуего. Декілька місяців по тому, захищаючи бананові плантації від планів державного перерозподілу земель, ціла армія найманців вдерлася до столиці та скинула уряд. Для мільйонів читачів, що не мають досвіду подібних подорожей, твори Гарсія Маркеса є корисним уроком, хоча його гумор іноді затемнює серйозний зміст.

Якщо подорожі стимулювали його схильність до фантастичного у письменстві, то інша доленосна подія спрямовувала його у протилежному напрямку. Фактично, це була політична подія, яка змінила його життя і, врешті-решт, навернула його до письменницької кар'єри. Він студіював право у Боготі, далеко від рідного міста, і вже встиг надрукувати своє перше оповідання, кола ця подія відбулась і, як він згадує у автобіографії, розділила Колумбію на дві частини. У 1945-му році [Чи не у 48-му році? – МК]² було вбито Хорхе Ельєсера Гайтана, популярного ліберального кандидата на пост президента. Ця подія спровокувала кровопролитну громадянську війну. У автобіографії Гарсія Маркес розповів, як, почувши про вбивство, стрімголов кинувся до місця події, встиг побачити, як натовп лінчує людину, яку вважали за вбивцю, приєднався до погромів та грабежів, хоча його не покидало відчуття, що справжнім вбивцею був інший чоловік, що

втік у швидкісному авті. Суперечливі версії виникали із самого моменту вбивства Гайтана. Репресії, що почалися слідом за злочином, засвідчили, що останню надію на політичні зміни втрачено. Згодом він напише: «Якщо скласти разом число вбитих на вулицях Боготи та страчених під час урядових репресій, то вийде більш ніж мільйон, до якого треба додати ще й багатьох інших постраждалих, що стали жебраками або вигнанцями». Знайшовши прихисток у будинку дядька, він виходив дивитися на зруйноване місто. В автобіографії про ті часи написано: «сморід смерті був нестерпним. На руїнах колишнього торгового центру повітря було настільки отруєне, що ним неможливо було дихати, так що багато родин відмовилися від пошуку загинувших близьких. Серед звалищ трупів була одна велика купа, зверху якої лежало ТІЛО, що вирізнялося серед інших – воно було голе, але у бездоганному смокінгу. Три дні потому на згарищах ще сочилися отрутою тіла, за якими ніхто не прийшов, вони розкладалися серед уламків, їх скидали на бруківку». Саме ця подія змусила його відмовитися від намірів вивчитися на правника, як того хотів його батько. Але він зізнавався: «я ніколи не думав про себе як про письменника-початківця, який одного разу спробує відтворити у пам'яті ці жахливі дні, які ми пережили». Він не вважав себе письменником-початківцем, оскільки на той час кар'єра журналіста приваблювала його більше, незважаючи на люту цензури та репресій та на те, що правда, яку він сам віднаходив, була настільки ж примарною, як і справжня версія убивства Гайтана, що розчинялася у сотні хибних.

У одній з перших газетних публікацій, він описав поїздку до Ла Сієрпи, місцини серед непролазних боліт, де жили нащадки однієї відлюдькуватої маркізи, яка зналася на магії та одного дня сповістила, що їй достеменно відомо, коли і як вона помре. В переддень смерті вона змусила всю свою худобу ходити по колу, аж доки тварини не витоптали серед землі чашу озера, в середині якої, під деревом, маркіза закопала свої скарби. Оскільки він був молодим журналістом, якого, як всі вважали, не дуже цікавили звичайні новини, Гарсія Маркеса послали взяти інтерв'ю у чоловіка, який запевняв, що плавав по тому озеру, шукаючи дерево, під яким маркіза сховала коштовності. Але він повернув назад, перш ніж дістався дерева, оскільки у царині фантастичного до чогось реального дістатися неможливо. Багатство уяви і убога реальність постають як засадничі фактори існування паралельних світів в його творах. У «Неймовірній та сумній історії про невинну Ерендіру та її бездушну бабуню» дівчина-повія назбирала величезне багатство для своєї бабці. Коли її коханець вбив стару, Ерендіра, прихопивши золото, втекла, «не залишивши жодного сліду, і ніхто не дізнався

про її подальші поневіряння». У цьому фіналі присутній подвійний зміст. З одного боку – зникнення величезного проституйованого колоніального багатства. Ця тема завжди цікавила його: в якій безодні щезло колишнє незчисленне багатство Латинської Америки? З іншого боку, втеча Ерендіри перерізає прив'язь, що тримає повітряну кулю мистецтва біля поверхні реальності, і відтоді царина вивільненої творчої уяви повністю підкоряється оповідачеві. Народним оповідачам, тим що досі не перевилися у Колумбії, належить захоплювати увагу слухачів не реалізмом та вірогідністю, а перебільшеннями та вигадками. Гарсія Маркес не єдиний, хто звертається до цієї традиції, до неї тяжіла ціла група латиноамериканських письменників-романістів, серед яких Мігель Анхель Астуріас, Алехо Карпентьер, Гімарайнш Роса і Хуан Ралфо. Протягом сторіч усна традиція у Латинській Америці створювала історії про святих, відомих лише на цьому континенті, та про чудернацькі створіння на кшталт «піштако», що вириває органи з людських тіл; такі традиції були осередком опору тенденціям до знеособлення та упокорення, що виникали в одному контексті з модернізацією. Для того, щоб врятувати задоволення та лібідо від руйнівних наслідків систематизації та знеособлення, Гарсія Маркес створює Утопію, населення якої не кориться тому, що він називає «принципом перформенсу», який базується на відкладанні винагороди. У його найвідомішому романі, «Сто років самотності», саме це дозволяє громаді, заснованій на неприйнятті заборони інцесту, створити особливу, незвичайну культуру. Її фундатор, Аркадіо Буендіа, з допомогою наукових приладів намагається «віднайти для себе настільки точне розуміння простору, щоб відтоді він міг би плавати по незнайомих морях, досліджувати безлюдні землі та вступати у зв'язок з надприродними істотами, не полишаючи своїх наукових студій». Три покоління потому династія Буендіа доходить свого кінця, коли самозакоханий Хосе Аркадіо тоне у духмяній воді купальні, а кровозмішувач Ауреліано помирає, нарешті розшифрувавши таїну власного минулого. Існує тисячі інтерпретацій історії цієї династії, і я не маю наміру додавати до них власну, лише натякну, що, знехтувавши екзогамією, засновник Макондо відкинув первісне табу, що є фундаментом суспільства, адже суспільна людина спілкується завдяки обміну та встановленню відмінностей – у цих діях екзогамія відіграє важливу роль. Без табу на кровозмішення не існує суспільства, воно перетворюється на співіснування відокремлених особистостей. Макондо не визнає табу на інцест, внаслідок чого не може долучитися до процесів обміну та накопичення капіталів, на яких побудовано економіку Західного світу. Після страшеного паводку,

який знищує Макондо, всю домашню худобу, що залишилася, розігрують по системі, яка нікому не дозволяє накопичувати багатство. Справді, тут працюють лише на банановій плантації, яка належить іноземним власникам, та інколи роблять щось по дому, справжню працю тут підмінили гульба, розваги та інколи війни – тобто, усе що не пов'язане з виробництвом та відтворенням. Макондо існує в історичному циклі, який жоден з родини Буендіа не здатен контролювати. Цей цикл маркують зовнішні події та актори. Він складається з війн та експлуатації, яка починається з прибуття потягу, переходу бананової компанії під іноземний контроль та масового вбивства страйкуючих робітників. Сто років самотності, датовані серединою дев'ятнадцятого сторіччя та серединою двадцятого, – це той відрізок часу, в якому оригінальність Макондо, його несхожість на весь інший світ ще існували всупереч процесам модернізації, яка насувалася з зовні.

Реальність історії, здається, є справжнім ворогом творчої уяви, а прозаїчний реалізм, що дивиться лише під ноги, вбиває мистецтво. У оповіданні «Похорон Великої Мами», що алегорично зображує колоніальний період, Гарсія Маркес розповідає про віддалену місцину часів стародавнього матриархату. Тут царює незаймана товстуха. Величне цнотливе тіло Мами уособлює все – джунглі, болота, плантації, ранчо, стайні та хліви з худобою. Такий авторський хід перекодовує традиційні, зумовлені подвійними стандартами католицької Америки, уявлення про агресивне чоловіче тяжіння до проміскуїтету та м'яку жіночу схильність до незайманості. Смерть уриває добу правління Великої Мами, яка жила довше, ніж звичайні люди, проте не була безсмертною, та започатковує абстракцію національної державності на чолі з позбавленим найменших ознак індивідуальності президентом (навіть ім'я у нього відсутнє). У цій алегорії зусилля оповідача спрямовано на поетизацію цінностей та способу життя колоніального періоду. Втім, своє завдання він вбачає не лише у зображенні міфічного багатства та краси минулого, він намагається зберегти відчуття його величності, хоч комусь передати це відчуття, не віддати на поталу зграям професійних «істориків, що неодмінно накинуться на нього». Адже історики здатні лише трансформувати минуле у площину логоцентричного наративу. Сумна банальність долі Латинської Америки, приреченої стати поганою імітацією Західної Європи, висміюється у романі «Кохання в час холери». Вчений-реформатор доктор Урбіно, який здобув освіту в Парижі, намагається врятувати місто від пошесті, очищує каналізаційну систему. Але його зусилля обриває нагла смерть, він гине, впавши з драбини, у марних спробах спіймати нахабного папугу, що

насміхався над ним. Сповнене жахливих реалістичних подробиць полотно, що зображує його смерть, нищать студенти.

Оповідь не може тривати нескінченно, колись їй на зміну приходить мовчання. Аби жити, Шехерезада повинна кожен ніч розповідати іншу історію, що не буде повторенням попередньої. Ця «неповторність» є головною ознакою творчої присутності оповідача. Вона рятує його мову від автоматизму, повторюваності та понурої історичності. Аби уберегти власний простір від процесів відчуження, митець повинен уникати спокус утилітарної мови, створюючи свою, іншу реальність, у якій повсякденність існує лише завдяки гротеску. До речі, ми ж не забули, що ця «інша реальність» сягнула справжнього свого апофеозу у 1968-му, за рік після появи роману «Сто років самотності», у той час – хай і недовгий – коли паризькі студенти виголосили лозунг «Вся влада уяві!».

Очевидна байдужість сучасних авторів до творчості Гарсія Маркеса не зменшує значущості його доробку. Як на мене, вона лише засвідчує, наскільки змінилося у епоху масової культури ставлення до творчої вигадки та уяви: сьогодні виникли підозри та побоювання, що вони – не більш ніж захисні клапани, крізь які безпечно видаляється все, що не є корисним для суспільства.

Гарсія Маркес нерідко називає себе літописцем, оповідачем, письменником-романістом або кінорежисером, але він ніколи не заявляв, що є драматургом, тому драматичний твір «Діатріба кохання» здається чимось для нього аномальним. Мушу зізнатися, що я ніколи не любив ані його кіносценаріїв, ані екранізацій його романів та оповідань. Фантазія, візуалізована на екрані, нерідко стає банальністю. Але це не стосується цього драматичного твору, особливо якщо зважити на те, з якою надзвичайною ретельністю події укорінено у конкретність часу та простору. Все відбувається в Картахені де Індіас, на дворі 35 градусів у затінку, вологість – 90 відсотків. Автор точно датує обставини: це 1974 рік – час, коли перестав існувати уряд національного фронту, та почалось формування партизанського руху. Вранці третього серпня цього року Грацієла разом з чоловіком повертається з вечірки, присвяченої срібній річниці їх шлюбу, та відразу починає сварити свого благовірного.

Ця тема та образ жінки, що дає чортів своєму чоловікові, щоб, закінчуючи сварку, взагалі спалити його живцем, багато років не давали йому спокою. Дивує інше: після стількох зображень проституток, незайманих дівчат та сексуально стурбованих чоловіків він нарешті вирішив таки надати голос розлюченій жінці. Протистояння, у якому чоловік не має голосу, можливо інтерпретувати як версію гегелівської діалектики стосунків

«володар – невільник». Гегель вважав, що володар не здатний розуміти ситуацію, адже завдяки владі він почувається у безпеці і не має потреби змінюватися. За Гегелем, лише він отримує задоволення. Проте раб – завдяки своїй праці – набуває самосвідомості. Так зване «щастя подружнього життя» є особливим – чоловічим – щастям, щастям, що дарує абсолютну владу та свободу вибору – займатись, чи не займатись сексом, уможливає свободу подружньої зради. Свободи пізнання чоловік абсолютно позбавлений. Тому він змушений мовчати, примарне відчуття спокою йому забезпечують вчорашні новини. З іншого боку, нещастя змушують жінку усвідомити свій справжній стан. Все тут відповідає гегелівській діалектиці, оскільки Грацієла звинувачує чоловіка у брутальному знищенні ілюзій, які заважали їй усвідомити власну невілницьку долю.

Її проблема полягає у тому, що ця жінка, яка колись насмілилася втекти з молодим нонконформістом, схильним до божественного життя, несподівано стає свідком змін, на які вона аж ніяк не очікувала. Після смерті батька її чоловік не лише успадковує цукрові плантації та багатіє, він стає справжнім володарем з усіма вадами цього стану. Його схильність до зрад набуває патологічних ознак, його коханка отримує більше прав ніж дружина, він звикає брехати, аби виправдовувати власну слабкість. Разом з ним вона теж несподівано стає багатю, але багатство змушує ступити на шлях конформізму. Вона, що колись знаходилась на нижчому щаблі суспільства, дозволяє собі перетворитися на поважну матрону з вищого суспільства, син якої навчається у Сполучених Штатах.

Гарсія Маркес зводить у гострому конфлікті два світи – світ багатства, привілеїв та світ народу, з його нескутими душею та культурою, що їх репрезентують запальні танці та музика мамбо. Грацієла з її простецькою народною вимовою, що колись створювала приводи для глузування, у сварці з чоловіком перетворюється на справжнього оратора, тоді як маскулінна сутність чоловіка редукується до безсилового мовчання та марних намагань сховатися за газетами. Він стає зайвим – таким, як вчорашні новини.

Є багато аспектів цього драматичного твору, варті окремого коментарю: особливості сценічного втілення різних моментів життя Грацієли; розкриття всієї відмінності діатріби від діалогу; зображення подробиць спалення чоловіка на жертвовному вогні, що відбувається під кінець та, здається, знищує не лише всю культуру, у якій домінує маскуліність, а взагалі – увесь той історичний період, у якому укорінена творчість Гарсія Маркеса. Останнє цікавить мене найбільшою мірою, адже наводить на думку, що цей

історичний період справді дійшов кінця. Для молодших письменників цілком природно дистанціюватися від тих станів душі, які сьогодні видаються безнадійно застарілими, але всі мають визнати, що Гарсія Маркес є їх найкращим літописцем.

Jean Franco

GARCÍA MÁRQUEZ: THE PAIN AND REWARDS OF SOLITUDE

In 1967 I was in Buenos Aires for the presentation of the first edition of *One Hundred Years of Solitude*. Few people outside Latin America had heard of Garcia Marquez at that time but there was an air of anticipation as if people knew that the literary reputation of Latin America had changed forever. The immediate success of the novel consolidated the “boom” of Latin American literature and the ultimate reward for García Márquez, the Nobel prize. But in 1982, García Márquez’s Nobel prize speech expressed deep feelings of frustration that a continent so rich in imagination should have been marginalized by Europe and the United States who had no no criterion for speaking on its behalf. The prize was a homage, he argued, “to poetry (a category that included his own work) in which our best but thwarted dreams distil their millenarian sadness.” Why is it, he asked that the originality “which is unreservedly attributed to our literature is denied us in our difficult projects for social change?” Though he did not mention the U.S., the speech was unreservedly critical of the great powers who at the time of his speech were in the process of imposing disastrous neoliberal policies on the region; it was also unreservedly utopian in its defense of Latin American cultural and political originality.

More than two decades later both the utopianism and the theme of the solitude of Latin America have little resonance in Latin American cultural and intellectual circles although the number of governments trying to put into practice new versions of democracy suggests that the political independence he wished for is at least in view. On the other hand, his utopian view of literature holds little enchantment for the younger generation. Hardly any Latin American writers now talk about magical realism or recognize a debt to García Márquez who was so central to the “boom” of Latin American writing, that is to say, its international success. What accounts for this rejection of what had earlier seemed so definitive? Has globalization changed the place of literature so fundamentally? The Argentine critic, Josefina Ludmer has argued that the social imaginary that underscored the novels of García Márquez’s generation has fundamentally changed. In contemporary writing, she maintains, there appear “other territories and subjects,

other narrative configurations, other worlds that do not recognize traditional patterns,” – “transient communities that are no longer national and territorial” and that form urban islands of displaced people joined not by family or birthplace but by sickness, sexuality or exile. In addition, the prestige of literature is no longer what it was. Gone are the days when the poet could be the true legislator as Shelley had dreamed or ambassadors like Neruda and Gabriela Mistral. The world celebrities are performers and the singers such as Luis Guerra and Celia Cruz. And nowadays Latin American writers no longer feel called up write about Latin America but set their novels in Europe, Africa or the former Soviet Union.

In contrast, the world in which García Márquez grew up and which became his literary universe was one that was out of joint with the rest of the world, a territory of independent states that were never truly independent. The empire that Spain founded on the backs of the defeated indigenous who would never forget their humiliation and on African slaves who became the forgotten inhabitants of the continent, was ex-centric with regard to Europe. Administering a vast territory, Spanish rule left entire areas ungoverned and ungovernable. Even today, a guerrilla group like the FARC of Colombia or the Zapatistas in Chiapas can found alternative societies within a nation. Latin America has always been excentric, never quite conforming to what Europe and the United States believed to be the norm and embracing an exceptionalism that is both disconcerting and productive, creating societies that develop, flourish and die far from the self-declared center in Western Europe. Because of this it remained for a long time largely unknown and ignored by the center or treated by the United States as its back yard. It was in this world that García Márquez grew up, a world in which physical distance meant isolation but also wild idiosyncracies. The epigraph to his first novel *Leafstorm* is a quotation from Sophocles’ *Antigone* – Creon’s command that the bones of Polinices should be buried outside the city wall, a prey to birds and hence destined to be without honor and forgotten. Those in power can determine what will be remembered and what will be scattered outside the walls and forgotten. It is this territory of what does not enter mainstream history to which Garcia Marquez has dedicated most of his work. It is also the zone of solitude that he mentioned in his Nobel prize and is the key term of his most famous novel. In his Nobel prize speech, he argues that Western Europe has not found the language that “renders our lives believable. This is the crux of our solitude. ...And if this difficulty hinders us, it is undeniable that the rational talents on this side of the world (i.e. Europe), ecstatically contemplating their own cultures have not found a valid method for interpreting us.”

His plea for the end of the solitude of Latin America is a plea for political as well as literary originality and for a utopia of life in which no-one can decide on another's behalf the form in which they will die in which love will be certain and happiness a possibility, and where "those lineages condemned to one hundred years of solitude will finally and forever have a second chance on earth."

He began his Nobel speech, by mentioning the navigator, Antonio Pigafetta who circumnavigated the globe and wrote a "strictly accurate account that nonetheless resembles a venture into fantasy." The journey into the fantastic unknown was one of the founding narratives not only of the conquest but also of his own literature. Journeys structure not only his novels and short stories but also his journalism and his autobiography that begins with a painful journey he made with his mother to sell the family house in his birth-place, Aracataca, at the beginning of his career as a writer. The first stage of the journey to Aracataca from Baranquilla was in a broken down motor launch "through a passage excavated by slaves during the Colony and then across a vast marshland of dark and desolate water as far as the desolate hamlet of Cienaga. There we took the regular train that had once been the best in the country and that passed through the immense banana plantations with many long stops at lonely stations in dusty, hot and steamy villages." As they reached Cienaga after being drenched in a colossal downpour, "armies of porters with mud up to their knees carried us, soaking wet to the dock amid a flock of buzzards who fought over the garbage." It is a landscape evocative of a tragic history – the slave labor, the train that had once been the best in the country, and the sensation of a landscape that has suffered some great disaster. Another formative journey that he draws on in his novels was that which took him from the coast to his school in Bogotá, a journey that involved a long boat trip along the river Magdalena, which in the dry season when the water was low could take three weeks, followed by a day's journey by train to Bogotá. He recalls sitting on the deck all day "looking at forgotten villages, at alligators lying with open jaws ready for heedless butterflies, flights of herons frightened by the boat's wake, the flock of ducks from the inland marshes, the manati who sang on the beaches as they suckled their young." By the time he wrote, his novel, *Love in the Time of Cholera*, that same river had been ruined by deforestation: "Instead of the tangle of colossal trees that had astonished Florento Ariza on his first voyage, there were calcinated flatlands stripped of entire forests that had been devoured by the boilers of the riverboats... At night they were awakened not by the siren songs of the manatees on the sandy banks but by the nauseating stench of corpses floating by. Instead of the screeching of the parrots

and the riotous noise of invisible monkeys, which at one time had intensified the stifling midday heat, all that was left was the vast silence of the ravaged land.”

García Márquez’s humor tends to obscure the dark side of his vision. In *Love in the Time of Cholera* Fermina Daza is sent on a journey over the Sierra Nevada, intended to separate her from her unsuitable lover: “riding muleback in a caravan of Andean mule drivers, lasted eleven days, during which they were stupified by the naked sun or drenched by the horizontal October rains and almost always petrified by the numbing vapors rising from the precipices. On the third day a mule maddened by gadflies fell into a ravine with the rider, dragging along the entire line, and the screams of the man and his pack of seven animals, tied to one another continued to rebound along the cliffs and gullies for several hours after the disaster and continued to resound for years in the memory of Fermina Daza.”

Many other Latin American writers were forced to take desperate journeys that involved days or weeks of travel to capital cities that were still weeks away from the European cultural centers; the Peruvian poet, Cesar Vallejo, had a long mule ride from Santiago de Chuco to the railhead, then a train journey that took him to the coast and a two day boat ride to Lima whence the boats left for Europe. Nothing in European literature nor in the biographies of European writers prepares the reader for the sheer hardship of these long journeys, the strangeness of the backwaters and the history they tell of past glory and ruin, except perhaps the desolate journeys across the steppe in Russian literature. Chekov’s eleven week journey from Moscow, across the taiga on a “hideous pock-marked strip of land, this foul smallpox of a road (that) is almost the sole artery linking Europe and Siberia until he reached the drab penal colony on the island of Sakhalin” is comparable in hardship to these Latin American journeys although it leads not to outrageous fantasy but the deathly boredom of the prison colony and the misery of the exiled.

In the guise of fantasy, such journeys in Garcia Marquez’s novels often convert space into time and geography into history. The most memorable of these is descriptions of the mule ride of the papal nuncio across the mountains in *The Autumn of the Patriarch* when he falls (or more likely is pushed) to his death. As he and his mule fall from the mountain tops, they traverse all the natural regions of his country: “from the mountain tops with their perpetual snows, through successive and simultaneous climates of the weather charts, from the precipices and tiny springs of the great navigable rivers, over the escarpments on which learned professors of botanical expeditions had climbed on the back of the Indians to gather their secret botanical

collections, down beyond the plateau of wild magnolias where sheep whose warm wool gives us clothing and protection were grazing, down to the mansions of the coffee plantations with their paper garlands and their solitary endlessly ailing inhabitants and the perpetual noise of turbulent rivers where the torrid zone begins and where at nightfall you can smell the pestilential scent of the dead carcasses and the treacherous killings down through the cocoa plantation with their everlasting leaves and colored flowers and bay fruits whose seeds are used as the principle ingredient in the production of chocolate and the motionless sun and the burning dust and the different kinds of cucumber and the sad skinny cows of the Atlantic, down through the only charity school for two hundred miles around and the final landing of the still living mule which exploded like a succulent guava fruit among the banana leaves and chickens.” This of course not a journey but a fall and it is a fall that subtly takes the reader from the premodern world of the Papal Nuncio into modernity. The passage is a patchwork of quotations and cliches from travel accounts and school textbooks – the mountain tops with perpetual snows, the sheep whose warm wool gives us clothing and protection, the seeds that are “the principle ingredient in the production of chocolate.” The marvelous landscape has been classified and this classification is intermixed with a harsh reality of treacherous killings and inequalities suggested by “the only charity school for two hundred miles around.” But the skill of García Márquez is even more impressive when we remember that this is the trajectory of the Papal Nuncio, and his fall marks the historical transition from the protective Catholic universe of the colony into a secular culture that is governed by an absolute dictator.

This passage has always impressed me because of the way it encapsulates not only history but the grids of classification that, as Foucault, demonstrated structure knowledge. The sheer wonder of Latin American variety is tamed and rendered into harmless cliché. As I read this metamorphosis of the journey, I could not help recalling my own arrival in Latin America many years ago after a three week journey by cargo boat to Puerto Barrios in Guatemala. At that time there was no road between the port and the capital city and we took the train belonging to the United Fruit Company across the banana plantations through the arid region of Zacatecas and arrived under the glowering skies of the capital that was overshadowed by the two volcanoes Agua and Fuego. A few months later, in defense of the banana plantations against the government's plan to redistribute land, a mercenary army invaded and overthrew the government. For the millions who have not had the experience of such journeys, García Márquez's writing is a

salutary lesson whose humor at times perhaps obscures its serious undertow.

If these journeys encouraged the fantastic strain in his writing, another life changing event impelled him in a different direction. It was, in fact, a political event that altered his life and eventually set him out on his career as a writer. He was studying law in Bogotá far from his home town and had published his first short story when an event happened that, as he wrote in his autobiography, divided Colombia in two. This was the assassination in 1945 of the popular liberal candidate for President, Eléizar Gaitán during his election campaign, an event that provoked a murderous civil war. In his autobiography, he describes how the moment he heard of the assassination, he rushed to the site in time to see a crowd lynching the supposed assassin and he joined in the riots and looting that followed the assassination, although he was sure that the real culprit was a man who had escaped in a flashy car. Competing versions of the assassination circulated within moments of Gaitán's death. But what became obvious during the repression that followed was the end of all hope of political change. Years later, he would write, "The dead in the streets of Bogota and in the official repression that followed numbered more than a million and in addition brought about the poverty and exile of many others." Taking refuge in an uncle's house, he emerges to see a city in ruins. He wrote in his autobiography "the stink of death was unbearable. In the ruins of what was formerly the commercial center, the pestilence was unbreathable so that many families gave up their search (for victims). On one of the great piles of corpses, one BODY stood out because it was naked except for an impeccable dinner jacket. Three days afterwards the ashes still exhaled the pestilence of ownerless bodies, rotting in the ruins and piled up on the pavement." It was this event that made him renounce any idea of becoming a lawyer as his father wished even though "I never thought of myself as an apprentice writer who one day would try to reconstruct in memory those terrible days that we were living." He didn't think of himself as an apprentice writer because journalism now seemed the obvious choice of career although censorship and repression were formidable obstacles and truth he found was as elusive as the true story of Gaitán's assassination that had proliferated into hundreds of different versions.

In one of his earliest newspaper articles, he describes a visit he made to La Sierpe, a region of impenetrable swamps inhabited by the descendants of an eccentric marquise who was skilled in magic and who decreed the day and circumstance of her own death. On her deathbed she had her herds of cattle race around her bed until the trampled earth formed a lake where she had her treasure buried under

a tree. As a young journalist who does not seem to have been too interested in what was ordinarily considered news, García Márquez was sent to interview a man who claimed to have navigated the lake to search for the tree under which the Marquesa had buried her treasure. But he turned back before reaching the tree as if from the realm of the marvelous reality cannot be reached. The wealth of imagination and the poverty of reality constitute parallel universes in his work. In his story, *The Incredible Sad Tale of Innocent Eréndira*, the prostituted girl accumulates vast wealth for her grandmother. When her lover kills the grandmother, Eréndira runs away with the gold “and she was never heard of again nor was the slightest trace of her misfortune ever found.”

There is a dual significance to this conclusion – on the one hand the disappearance of the enormous prostituted wealth of the colony, a theme that had always fascinated him for into what abyss had Latin America’s once fabulous wealth disappeared but on the other hand, Eréndira’s flight cuts loose of the balloon of fiction from any grounding in reality and this freedom of the imagination is properly the domain of the storyteller. The traditional storyteller, a personality who still exists in Colombia, must command the attention of the listener not through realism and verisimilitude but by deploying exaggeration and fantasy. García Márquez is not alone in drawing on this tradition that also attracted to a group of Latin American novelists, among them Miguel Angel Asturias, Alejo Carpentier, Guimarães Rosa and Juan Rulfo. For centuries, oral tradition in Latin America has transmitted the exploits of obscure saints, and conjured up strange figures like the pishtako who extracts organs from human beings; such traditions have represented a focus of resistance to the homogenization and submission that came with modernization in a dependent context. In order to rescue pleasure and the libido from the crushing effect of systematization and homogeneity, García Márquez constructs a Utopia whose inhabitants defy, what Marcuse called the performance principle which is based on the postponement of gratification. In his best-known novel, *One Hundred Years of Solitude* it is what allows a community founded in defiance of the incest taboo to create its idiosyncratic culture. Its founder, José Arcadio Buendía uses his scientific instruments to conceive “a notion of space that allowed him to navigate across unknown seas, to visit uninhabited territories and to establish relations with splendid beings without having to leave his study.” Three generations later, the dynasty comes to an end with the narcissistic José Arcadio who drowns in a lily pond, and the incestuous Aureliano who deciphers his own past. There are thousands of interpretations of this dynasty and I do not propose to add to them, only to suggest that by flouting exogamy, the founder of Macondo has rejected the primal

taboo on which society has been built; for social man communicates through exchange and differentiation, a transaction in which exogamy has an important role. Without the incest taboo, there is no society as such a coexistence of individuals. Macondo neither recognizes the incest taboo nor the processes of exchange and capital accumulation on which the economy of the Western world was built. After the devastating flood that ruins Macondo, domestic animals are raffled according to a system that prevents anyone accumulating wealth. Indeed apart from the foreign owned banana plantation and domestic labor, work is replaced by festivity, play and sometimes by war, that is by what does not produce or reproduce. Yet there is a historical cycle in Macondo, a cycle marked by external events and actors, and one over which the Buendias have no control – this is the cycle of war, and of exploitation beginning with the arrival of the train and the foreign control of the banana plantation, the massacre the striking banana plantation workers. The hundred years of solitude dating from the mid-nineteenth century to the middle of the twentieth century is the span of time during which regional difference and originality still flourished.

Real history seems to be the enemy of imagination and pedestrian realism is the death of art. In the story *Big Mama's Funeral*, which is an allegory of the colonial period, Garcia Márquez describes a remote territory ruled by a virgin matriarch. Jungle, swamp, cattle ranches and plantations constitute her immense body. The story is clearly inspired by the legendary Pacha Mama, the mother earth to whom indigenous peoples still render homage. The virginal body is over-coded by sexual difference between the males who are belligerent and sexually promiscuous and the virginal women a division which reflects the dual standards of Catholic America. The death of Mama who has a longer than human life span but is not immortal brings the cycle to an end and inaugurates the abstraction of the nation state with an anonymous president. In this allegory, the values and ways of life of the colonial period survive thanks to the story teller who imagines a land of mythic wealth but who must now pass on his knowledge "before the historians arrive." For the historians will only translate the past into narratives codified by the center. The banality of this development in which Latin American nations are destined to become bad imitations of Western Europe is mocked in *Love in the Time of Cholera*, in which the reformer, Dr Urbino, educated in Paris cleans up the towns sewage system but falls to his death from a ladder when chasing a mocking parrot: the hideous realist painting that commemorates the event is later destroyed by students.

The storyteller eventually must fall silence. Scheherezade will survive but must tell a different story tomorrow. This “unrepeatability” is the very mark of the creative presence of the storyteller, distinguishing his language qualitatively from the automatized, the repetitious and the historical. To salvage this unalienated space the writer must sever literature from instrumental language, creating another reality whose very positing throws everyday assumptions into grotesque relief. We are reminded, moreover, that this “other reality” has its brief apotheosis in 1968 only one year after the publication of *One Hundred Years of Solitude* when Paris students proclaimed, “l’imagination au pouvoir.” Without diminishing the real achievement of García Márquez, perhaps the apparent indifference of contemporary writers to his work, translates a certain doubt or suspicion that in the era of mass culture imagination and fantasy have become safety valves channeling all that is not socially useful into safe outlets.

While García Márquez often describes himself as a chronicler, a story teller, a novelist and a film-maker, he has never claimed to be a playwright so the *Diatribes of Love* seems anomalous. I have to confess that I have never appreciated either his script-writing for films nor the film versions of his novels and stories. Fantasy visualized on screen often becomes a platitude. But the play is an interesting departure, especially as he attaches the action so rigorously to a particularly place and time. It takes place in Cartagena de Indias when the temperature is 35 degrees in the shade and there is 90 per cent humidity and he gives an exact date for the event, 1974, perhaps because that is the year that the national front governments came to an end and guerrilla movements began to emerge. Graciela has returned at dawn with her husband from an informal dinner, on the 3rd of August on her silver wedding anniversary and immediately begins to settle accounts with her husband.

The theme and this image of a woman giving hell to her husband at the end of which she burns him alive had been lurking in his head for years. But what is surprising is that after so many iconic prostitutes, virgins and promiscuous males that populate his writing he shifts grounds and gives voice to an outraged woman. The confrontation in which the husband has no voice can be read as a version of the Hegelian master/slave dialectic. As Hegel describes it, the master cannot understand the situation because he is secure in his own power and has no need to change. In Hegel’s words, the master gets the enjoyment but the slave through labor acquires self-consciousness. The so-called happiness of the marriage is his happiness of the freedom of absolute power, the freedom to give or withhold sex, the freedom to cheat but it is not the freedom of self-

knowledge. Therefore he must be silent behind the security of yesterday's news. The woman on the other hand is forced by unhappiness into consciousness of her true state. The Hegelian reference is not gratuitous as Graciela herself charges her husband with having destroyed an abominable illusion which has made her become conscious of her servile destiny.

Her problem is that having run off with one young man, an nonconformist bohemian, she she sees him unexpectedly transformed when his father dies and he becomes a wealthy heir of sugar plantations who then takes on all the attributes of the lord – not only flagrant infidelity, a mistress who has more prerogatives than the wife but also an ability to create fictitious situations to camouflage his own failings. And while she unexpectedly transcends her humble background, it is at the price of conformity. She allows herself to be transformed from a low-class woman into an upper class matron with several doctorates and a son who lives in the United States.

The two worlds that of wealth and privilege, and the that of the popular classes with their uninhibited manners and their popular culture represented by the mambo music that Garcia Márquez deploys with great effect are in conflict. Graciela whose low class accent was once derided has acquired the power of eloquence while her husband is reduced to impotent silence and the inadequate cover of the newspaper. He has become as redundant as yesterday's news.

There are many aspects of the play that deserve comment – the staging of different moments in Graciela's life, the use of the diatribe as opposed to dialogue, the holocaust that occurs at the end and seems to destroy not only an entire masculine-dominated culture, but also a certain historical period in which García Márquez's writing has always been anchored. But it is the latter that most interests me for it suggests an acknowledgment that historical period is over. While younger writers may well want to distance themselves from what now seem the antiquated structures of feeling he explored in his work, nevertheless they cannot but acknowledge that he is their definitive chronicler.

АННА КЕТОВА

Надія Гудман

ЯК ЗНАЙТИ РОБОТУ ДО ДУШІ³

Оскільки ви читаете цю статтю, то, ймовірно, не любите свою роботу, однак надія жевріє, і якщо зірки зійдуться, думаєте ви, то знайдеться те, що вам треба. Але пошук роботи, що приносить задоволення, не можна залишати на волю випадку – для цього потрібні зусилля та дії.

«Пошуки улюбленої роботи насправді починаються і закінчуються з вашого оточення», – говорить Скотт Динсмор, засновник сайту «Live Your Legend» («Живи омріяним життям»), який надихає людей будувати кар'єру в улюбленій справі. «Потрібно проводити час із тими, хто наснажує й не дозволить здатися».

Пошуки роботи до душі можуть здатися незрозумілим або складним завданням, однак існують конкретні способи досягнути бажаного. Почніть з наступних п'яти кроків:

1. Оточіть себе людьми, які обожають свою справу.

Нещастя, звісно, зближують, але вони також затягують у свою орбіту. «Якщо ви оточені людьми, які не люблять своєї роботи, ви зовсім опустите руки», – говорить Динсмор. «Це обмежить ваш творчий потенціал і здатність генерувати ідеї».

Не відгороджуйтеся від неудачливих друзів, просто докладіть зусиль, щоби знайти позитивну компанію. Згадайте людину, яка вас надихає, і проводьте з нею більше часу – запросіть на обід, або на заняття йогою після роботи. «Якщо ви оточите себе людьми, які дійсно живуть по-іншому, це змінить ваші уявлення про свої реальні можливості», – пише Динсмор.

2. Працуйте над вдосконаленням своїх сильних сторін і талантів.

Відчуття задоволення зростає в міру вдосконалення ваших навичок, коли ви здатні використовувати свої таланти на повну силу. «Дуже важливо знаходити час для роботи над собою», – каже Динсмор. «Що більше часу ми витрачаємо на свої здібності, відточуючи їх, то більше відчуваємо задоволення від того, що робимо».

Визначте свої сильні сторони – що вам дається легко, а що приносить радість, і потім наполегливо працюйте над відточуванням цих навичок. Ви не станете експертом одразу, але трохи природного таланту в поєднанні з серйозними зусиллями згодом приведе вас до цього.

3. Визначте, як ви хочете впливати на світ.

Люди, які люблять свою роботу, живуть з відчуттям мети в житті – відчуттям, що їхня робота має значущий вплив на світ. «Ми всі хочемо бути причетними до поступу прогресу», – стверджує Динсмор. «Саме це нас і надихає».

Визначившись, який слід ви бажаєте залишити по собі, зосередьтеся на тому, що для вас є дійсно важливим, а не на тому, що, як ви гадаєте, має бути важливим. «Доволі багато людей працюють на досягнення цілей, які для них не мають сенсу. Ці сходи ведуть в нікуди». Чесно визначьтеся зі своїми пріоритетами, а потім працюйте над їх втіленням.

4. Якомога більше дізнайтеся про спосіб життя, якого ви прагнете.

Обмірковуючи потенційне місце роботи або сферу діяльності, проаналізуйте, що там відбувається день у день, і чого вам вартуватиме досягнення успіху. «Багато хто вважає, що мати якусь роботу – це вже круто», – каже Динсмор. «Люди навіть не уявляють, чого вона може від них вимагати».

Зазирайте за лаштунки і дізнайтеся, що робили найкращі фахівці вашої галузі в ті часи, коли вони були нікому невідомі. Знайдіть людей, які для вас є рольовими моделями і які погодяться з усіма подробицями розповісти про свій кар'єрний шлях, або дізнайтеся про роботу із загальнодоступних джерел, таких як книги, блоги, дискусії експертів та відкриті лекції на сайті TED. Це не тільки підкаже вам, як досягти успіху, але й покаже вам, чи захочете ви цього взагалі.

5. Пробуйте ще раз і ще раз.

На жаль, не існує чарівної пiгулки, яка б допомогла побудувати кар'єру вашої мрії чи обрати тип компанії, яку б ви хотіли заснувати. Тільки шляхом спроб і помилок можна визначитися з правильним вибором. Перевірити на практиці, що вам дійсно подобається, можна за допомогою методів з низьким рівнем ризику, таких, наприклад, як робота в парі з фахівцем на його робочому місці, копіювання всіх операцій і дій (англ. shadowing – «бути тінню»).

У пошуках роботи до душі вам, можливо, доведеться струснути своє життя, вийти із зони комфорту, наробити помилок. Це нормально. «Ставтеся до життя як до одного великого експерименту або серії міні-експериментів», – каже Динсмор. Якщо ви не втратите допитливості і не зупинитеся на півдорозі, ви опинитеся там де треба.

Nadia Goodman

HOW TO FIND WORK YOU TRULY LOVE

If you clicked on this article, you probably don't like your job, and you probably have at least a shred of hope that if the stars aligned, you could. But finding fulfilling work isn't something that you should leave up to chance – it takes effort and action.

"Finding work you love really begins and ends with your surroundings," says Scott Dinsmore, founder of Live Your Legend, a site that inspires and prepares people to build careers they love. "Spend your time with people who inspire you and people who refuse to let you give up."

While finding work you truly love might seem like a vague or daunting endeavor, you can take concrete steps to find that kind of fulfillment. These five steps are a great place to start:

1. Surround yourself with people who love their work.

Misery may love company, but it also breeds more misery. "If the people you're surrounded by don't like their work, that's going to bring you down," Dinsmore says. "It'll limit your creativity and infect your ideas."

Don't shut out unhappy friends, just make a conscious effort to seek positive company. Think of one person you know who inspires you and spend more time with them by inviting them to lunch or an after work yoga class. "If you surround yourself with people who are truly living differently, it changes your belief about what's possible," Dinsmore says.

2. Work to improve your strengths and talents.

Fulfillment increases as your skills improve because you're able to utilize your talents to their full potential. "It's really important to spend your time getting better at something," Dinsmore says. "The more time we spend on things we're good at – getting better at them – that's where fulfillment really comes from."

Identify your strengths by noticing what comes easily to you or what you do because it's fun, then work hard to hone those skills. You won't be an expert right off the bat, but if you take a little bit of natural talent and apply a lot of effort, you'll get there.

3. Identify the impact you want to have on the world.

People who love their work typically feel a sense of purpose – a sense that their work has a meaningful impact on the world. "We all want to move the needle in some way," Dinsmore says. "That's what really fuels people."

As you choose the impact you want to have, focus on what you actually care about, not what you think you should care about. "A lot of people are working toward a definition of success that is meaningless to them," Dinsmore says. "They're climbing a ladder to nowhere." Be honest about what really matters to you, then work toward that.

4. Learn as much as you can about the life you want.

When you consider a potential career or industry, research what it's like day-to-day and what it really takes to succeed. "A lot of people assume that a job is glamorous," Dinsmore says. "They don't have a clue what's really involved."

Look behind the scenes to figure out what your field's experts were doing when they were still unknown. Find role models who are willing to talk with you about their career paths in as much detail as possible, or learn from public resources like books, blogs, panel discussions, and TED talks. Not only will that tell you how to succeed, it will tell you if you want to.

5. Try, and try again.

There is, sadly, no magic bullet for building a career you love or choosing the kind of company you want to start. Finding the right match is a process of trial and error. Low-risk ways to test your options, such as shadowing someone for a day, will help you find what you actually enjoy in practice.

As you look for work you love, you may have to shake up your life, step out of your comfort zone, make a few mistakes. That's okay. "Treat life as one big experiment or a series of mini-experiments," Dinsmore says. If you stay curious and keep trying, you'll land where you need to be.

ТАМАРА КИРПИТА

Оскар Вайльд

УЧЕНЬ

Коли помер Нарцис, озеро його радості перетворилося з чаші солодких вод на чашу солоних сліз, й Ореади в печалі прийшли до лісу, щоб заспівати для озера і втішити його.

І коли вони побачили, що озеро з чаші солодких вод перетворилося на чашу солоних сліз, то розпустили свої зелені коси й заплакали, примовляючи до озера: «Не дивно, що ти так побиваєшся за Нарцисом, адже він був таким вродливим».

«Хіба Нарцис був вродливим?» – запитало озеро.

«Кому це знати, як не тобі? – відповіли Ореади. – Нас він завжди оминав, та поспішав до тебе, щоб лежати на твоїх берегах і вдивлятися в тебе, і люстро твоїх вод віддзеркалювало його вроду».

І озеро відповіло: «Але я любило Нарциса за те, що коли він лежав на моїх берегах і вдивлявся у мене, у дзеркалі його очей я бачив відображення власної краси».

Oscar Wilde

THE DISCIPLE

When Narcissus died the pool of his pleasure changed from a cup of sweet waters into a cup of salt tears, and the Oreads came weeping through the woodland that they might sing to the pool and give it comfort.

And when they saw that the pool had changed from a cup of sweet waters into a cup of salt tears, they loosened the green tresses of their hair and cried to the pool and said, “We do not wonder that you should mourn in this manner for Narcissus, so beautiful was he.”

“But was Narcissus beautiful?” said the pool.

“Who should know that better than you?” answered the Oreads. “Us did he ever pass by, but you he sought for, and would lie on your banks and look down at you, and in the mirror of your waters he would mirror his own beauty.”

And the pool answered, “But I loved Narcissus because, as he lay on my banks and looked down at me, in the mirror of his eyes I saw ever my own beauty mirrored.”

Джеймс Стівенс

ТЕМНІ КРИЛА

Співай, ще час, о пташко поміж віт!
Хоч дня стрімкий політ іще не згас,
Та холод мороку вже глине світ;
Співай, ще час.

На тебе, легкокрилого співця,
Безжальний яструб вже націлив дзьоб,
Наближуючи час твого кінця.
Скінчиться все: і ти, і я, і день,
І темні крила захищають нас
Там, де немає спогадів-пісень;
Співай, ще час.

James Stephens

DARK WINGS

Sing while you may, O bird upon the tree!
Although on high, wide-winged above the day
Chill evening broadens to immensity;
Sing while you may.

On thee, wide-hovering too, intent to slay,
The hawk's slant pinion buoys him terribly:
Thus near the end is of thy happy lay.
The day and thou and miserable me
Dark wings shall cover up and hide away
Where no song stirs of bird or memory;
Sing while you may.

БОГДАН КОБИЛЯНСЬКИЙ

Філіп Карлссон-Шлезак та ін.

ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ШОКУ ВІД КОРОНАВІРУСУ⁴

(Уривок)

Темні перспективи – обмежена видимість

Вікно для соціального дистанціювання – єдиного відомого підходу до ефективної боротьби з хворобою – коротке. У провінції Хубей його пропустили, але решта Китаю подбала про те, щоб цього не трапилося. В Італії цю хвилю прогавили, а потім її прогавила і решта Європи. У США, все ще обмежені недостатньою кількістю тестувань, ранню фазу також було пропущено. У міру поширення хвороби заходи соціального дистанціювання доведеться застосовувати ширше і довше, щоб досягти того ж ефекту, придушуючи при цьому економічну активність.

Ще одна хвиля інфекцій залишається реальною можливістю, а це означає, що навіть країни, які діяли відносно швидко, все ще наражаються на ризик щоразу, коли вони налаштовують свою економіку повернутися до роботи. Дійсно, ми бачили деяке відродження вірусу в Сінгапурі і Гонконгу. У цьому розумінні лише історія покаже, чи окупилися їхні ранні та агресивні заходи протидії вірусові.

Наразі економічні перспективи для тих, хто не зреагували вчасно, виглядають похмурими: політиків, урядовців та фінансові ринки вся ця ситуація застала зненацька. Те, що сталося протягом останніх чотирьох тижнів, продемонструвало прорахунки ризиків. Прогнози тут мало чим допоможуть. Наприклад, узгоджена оцінка (consensus estimates – прогноз прибутку, що будується на основі прогнозів усіх аналітиків ринку акцій) щодо первинних заявок на допомогу з безробіття в США передбачала близько 1,6 мільйона на цьому тижні, але реальна цифра склала 3,28 мільйона – історично безпрецедентний показник, приблизно в п'ять разів більший, ніж найбільший тижневий приріст під час глобальної фінансової кризи. Прогнози, які і в кращі часи були ненадійними, зараз виглядають особливо сумнівними, оскільки існує надто багато невідомих аспектів:

- Властивості вірусу до кінця не вивчені і можуть змінюватися.
- Роль безсимптомних пацієнтів все ще недосконало вивчена.
- Тому справжні показники інфікування та імунітету є невизначеними, особливо там, де тестування є обмеженим.
- Реакція політики буде нерівномірною, часто запізненою, і будуть помилкові кроки.
- Реакція компаній та домогосподарств є невизначеною.

Мабуть, єдина впевненість полягає в тому, що будь-яка спроба остаточного прогнозу зазнає невдачі. Однак ми вважаємо, що розгляд різних сценаріїв все ж таки додає цінності в цьому середовищі обмеженої видимості.

Philipp Carlsson-Szlezak et al.

UNDERSTANDING THE ECONOMIC SHOCK OF CORONAVIRUS (Excerpt)

Darker outlook, less visibility

The window for social distancing — the only known approach to effectively address the disease — is short. In Hubei province it was missed, but the rest of China made sure not to miss it. In Italy the window was missed, and then the rest of Europe missed it too. In the U.S., still constrained by insufficient testing, the early window was also missed. As the disease proliferates, social-distancing measures will have to be enacted more broadly and for longer to achieve the same effect, choking economic activity in the process.

Another wave of infections remains a real possibility, meaning that even countries that acted relatively quickly are still at risk every time they nudge their economies back to work. Indeed, we have seen some resurgence of the virus in Singapore and Hong Kong. In that sense, only history will tell if their early and aggressive responses paid off.

At present, the economic outlook for late actors looks bleak, having caught politicians, policy makers, and financial markets off guard. What happened in the last four weeks was not part of the risk calculation. Forecasts won't help much here. For example, consensus estimates for initial unemployment claims in the U.S. were around 1.6

million this week, but the figure came in at 3.28 million — an historically unprecedented figure, about five times greater than the largest weekly increase in the global financial crisis. Notoriously unreliable at the best of times, forecasts look especially dubious now as there are simply too many unknowable aspects:

- The virus' properties are not fully understood and could change.

- The role of asymptomatic patients is still imperfectly understood.

- The true rates of infection and immunity are therefore uncertain, especially where testing is limited.

- Policy responses will be uneven, often delayed, and there will be missteps.

- The reactions of firms and households are uncertain.

Perhaps the only certainty is that any attempt at a definitive forecast will fail. However, we think examining various scenarios still adds value in this environment of limited visibility.

АНАСТАСІЯ КОЗЛОВА

Альфред Теннісон

ЛЕДІ ОСТРОВА ШАЛОТ

Частина IV

У берегів жалілася ріка,
Зітхали жовті деревá,
І східний вітер надривав
Тяжким дощем накриті небеса,
Де височіє Камелот.
Униз, до верби, підійшла,
Забутий човен там знайшла,
Затим на носі корабля
Залишила своє ім'я.

У водах темної ріки,
Наче провидиця у сні,
Невдачі бачила знаки,
З обличчям холоду на склі
Дивилася на Камелот.
Лягла на дно на схилі дня
Та відв'язала ланцюга;
Понесла збурена ріка
Леді острова Шалот.

Лежить вся в білому вона,
І перед нею проліта,
Мов листя, світ її життя.
Крізь ночі шум у забуття
Вона пливе у Камелот.
Здіймався човен на воді.
На пагорбах, мов уві сні,
Останній спів почули всі
Леді острова Шалот.

Свята й тужлива пісня чутна,
То голосна, то тиха, смутна,
Допоки й кров вже не відчутна,
А очі втупилися мутно –
На вежу дивляться, на Камелот.
На берег винесла її вода,
Де нічия будівля й мілина.

Із піснею навік зімкнулися вуста
У Леді острова Шалот.

Там де вежі й галереї,
Де садові стіни й двері,
Наче привид у воді,
Пропливає в низині,
Тихо в Камелот.
Близ до пристані прийшли,
Дами, лицарі – усі,
І там ім'я її знайшли:
Леді із Шалот.

Хто це! Як сіє збагнути?
В палаці сміху вже не чути,
Й хрестяться, страхом закуті
Всі лицарі в скорботній смути
В фортеці Камелот.
А Ланселот помовчав трохи:
«Лице прекрасне – радість оку.
Господь, даруй їй вічний спокій
Леді з острова Шалот».

Alfred Tennyson

THE LADY OF SHALOTT

Part IV

In the stormy east-wind straining,
The pale yellow woods were waning,
The broad stream in his banks complaining,
Heavily the low sky raining
Over towered Camelot;
Down she came and found a boat
Beneath a willow left afloat,
And round about the prow she wrote
The Lady of Shalott.

And down the river's dim expanse,
Like some bold seer in a trance
Seeing all his own mischance,
With a glassy countenance

Did she look to Camelot.
And at the closing of the day
She loosed the chain, and down she lay;
The broad stream bore her far away,
The Lady of Shalott.

Lying, robed in snowy white
That loosely flew to left and right—
The leaves upon her falling light—
Through the noises of the night
She floated down to Camelot:
And as the boat-head wound along
The willowy hills and fields among,
They heard her singing her last song,
The Lady of Shalott.

Heard a carol, mournful, holy,
Chanted loudly, chanted lowly,
Till her blood was frozen slowly,
And her eyes were darkened wholly,
Turned to towered Camelot.
For ere she reached upon the tide
The first house by the water-side,
Singing in her song she died,
The Lady of Shalott.

Under tower and balcony,
By garden-wall and gallery,
A gleaming shape she floated by,
Dead-pale between the houses high,
Silent into Camelot.
Out upon the wharfs they came,
Knight and burgher, lord and dame,
And round the prow they read her name,
The Lady of Shalott.

Who is this? and what is here?
And in the lighted palace near
Died the sound of royal cheer;
And they crossed themselves for fear,
All the knights at Camelot:
But Lancelot mused a little space;
He said, "She has a lovely face;
God in his mercy lend her grace,
The Lady of Shalott."

НАТАЛІЯ КОНДРАТЮК
ЮЛІЯ ЛОПАНЧУК

Філіп Адамс

СИЛА НЕНАВИСТІ⁵

Ми любимо ненавидіти. Ненависть заряджає нас енергією, дає владу, робить життя простішим. І якщо любов вимагає зусиль, то ненависть – це легко. Ненавидіти людину можна через національність, релігію, колір шкіри або сексуальну орієнтацію. Ненависть стає справжньою терапією, афродизіаком, антидепресантом.

Ненависть ділить за рангами. Любов може розбити серце, а думки здатні викликати головний біль. Навіщо ж без потреби напружувати свої нейрони та синапси? Треба лишень почати ненавидіти ось цю людину, або ту спільноту, і звільнитися від постійних тривожних думок. Відгородитися від усього. Посилити свої переконання, обмеживши спілкування до вузького кола однодумців. Просто дозволити всім цим різновидам ненависті клекотіти й бурлити аж до закипання. А потім випустити пару шляхом насильства. У XX столітті у війнах і геноцидах загинуло 150 мільйонів людей. Якщо дуже сильно постаратися, у XXI-му можемо повторити, або ж навіть перевершити самих себе. Релігія начебто про любов, але й вона може стати в пригоді у справі ненависті. І бачимо, як християни ненавидять мусульман, а мусульмани ненавидять християн, і християни ненавидять християн – як у протестантів з католиками, а мусульмани ненавидять мусульман – як у сунітів з шиїтами. Індуїсти ненавидять мусульман, які ненавидять індуїстів, а християнська ненависть до євреїв призвела до Голокосту. А нацистська свастика? Хрест розп'яття у військових чоботях.

Ще колір шкіри чітко вказує, кого ненавидіти. Ось нещодавнє опитування громадської думки показало, що білі австралійці готові надати друге дихання політиці «Білої Австралії»⁶. Коричневий, жовтий і чорний кольори не до вподоби ані «трампістам», ані «хансонітам»⁷. Хіба не чудесно, що Бог так чітко позначив чужинців? Євреїв у Німеччині було важче розпізнати. Звідси й потреба у жовтих зірках.

Але деякі люди відмовляються слідувати цій програмі. Існує меншість, яка ненавидить ненавидіти, і що остаточно все заплутує, дехто з цих людей є релігійними! Однак битву їхню програно.

Оскільки ненависть заручилася підтримкою могутнього і впливового друга. Страху.

Страх і Ненависть в політиці – друзі нерозлийвода. Просто погляньте, як Дональд Трамп змушує людей боятися мексиканців, мусульман, подружжя Клінтонів. Жодне інше почуття настільки ефективно не позбавляє розуму.

Phillip Adams

THE POWER OF HATRED

We love to hate. Hatred gives us emotional energy, political potency, makes life simple. And where love can require effort, hatred is easy. Choose a fellow human to hate, to blame. Focus on race, religion, colour or sexuality and hatred becomes therapeutic, aphrodisiacal, antidepressant.

And hatred rates. Just as loving can make the heart hurt, thinking can cause the brain pain. Why unnecessarily stress your neurons and synapses? Resolve to hate this person or that group and feel free from the agitation of cogitation. Close your mind. Reinforce your views by limiting your inputs to the likeminded. Simply let your hatreds seethe and simmer until they boil. Then let off steam by abuse. In the 20th century, 150 million people died in wars and genocides. If we really, really try, we could do as well or better in the 21st. While ostensibly about love, religion can be a huge help with hate. Thus Christians hate Muslims and Muslims hate Christians and Christians hate Christians – as in Protestant versus Catholic, while Muslims hate Muslims, as in Sunni versus Shia. Hindus hate Muslims who hate Hindus. And Christian hatred of Jews led to Holocaust. The Nazis' swastika? The crucifix in jackboots.

Colour clearly brands whom to hate. Hence recent public opinion polls show that white Australians stand ready to reintroduce the White Australia policy. Brown, yellow and black are neither favourite tones for the Trumpians nor hues for the Hansonites. Isn't it marvellous that God has so clearly identified the alien? Jews were harder to pick in Germany. Hence the need for yellow stars.

Some people refuse to get with program. There's a minority who hate hate – and to make things even more confusing, some of them are religious! Yet theirs is a losing battle. For hatred has a very powerful and influential friend. Fear.

Fear and Hatred. The Tweedles Dum and Dee of politics. Look how the Donald makes people afraid of Mexicans, Muslims, Clintons. No passion so effectively robs the mind of its powers of reasoning.

ВІКТОРІЯ ЛИХАЦЬКА

Лана Дель Рей

СТОЯЧИ БОСИМИ НОГАМИ НА ЛІНОЛЕУМІ

Залишайся на своєму шляху, Сильвія Плат
Не зникай, як всі інші
Не забирай всі свої секрети до водянистої могили
про коханців і матір
Секрети, які ти бережеш триматимуть тебе глибоко наче батько, Емі
та брат
І всі люди, яких зустрінеш на вулиці повторюватимуть неправду
Що вона промовила
Залиш мене, я плачу
Пізно вночі на повільному човні, який прямує до Каталіни без
причини
Крихітні краплі поту на моєму чолі
Можна було б прийняти за краплинки роси якби це була фотосесія
Але, на жаль, це реальне життя – і це була реальна битва, щоб вберегти
мій розум від вчинення зради
Запитаєш: навіщо?
Тому що вона сказала містянам, що я божевільна і через брехню, в яку
вони почали вірити
Але все одно — я залишила це в минулому
І зараз, коли я наче випалена земля
Гадаю куди податися звідси
До Сономи, де пожежі тільки-но припинилися?
Південної Дакоти?
Стоячи перед горою Рашмор чи відчувала б я те Великоамериканське
повернення додому, якого ніколи не мала?
Чи замінить значимість скульптури
теплі обійми, яких я ніколи не мала?
Або я маю просто бути тут зараз
На кухні
Стоячи босими ногами на лінолеумі
Втомлена – але нещаслива
Нарізаючи овочі над киплячою водою, які згодом я перетворю
на рагу

Lana Del Rey

BARE FEET ON LINOLEUM

Stay on your path Sylvia Plath
don't fall away like all the others
Don't take all your secrets alone to your watery grave about
lovers and mother
The secrets you keep will keep you in deep like father and Amy
and brother
And all of the people you meet on the street will reiterate lies
that she uttered
Leave me in peace I cry
late at night on a slow boat bound for Catalina for no reason
tiny beads of sweat dot my forehead
could be mistaken for dewdrops if this were photo season
But alas this is a real life – and it's been a real fight just to
keep my mind from committing treason
Why you ask?
Because she told the townspeople I was crazy and the lies they
started to believe them
But anyway – I've moved on now
And now that I've gone scorched-earth
I'm left wondering where to go from here
To Sonoma where the fires have just left?
South Dakota?
Would standing in front of Mount Rushmore feel like the Great
American homecoming I never had?
Would the magnitude of the scale of the sculpture take the place
of the warm embrace I've never known?
Or should I just be here now
In the kitchen
Bare feet on linoleum
Bored – but not unhappy
Cutting vegetables over boiling water that I will later turn
into stew

ЮЛІЯ ЛОПАНЧУК

Скотт Кітінг

РОЗУМІННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ (Уривок)

Бухгалтерський облік – це мова бізнесу. І як будь-яка інша мова, вона не ідеальна. В мові бухгалтерії, подібно до будь-якої іншої, є дивні, незрозумілі та нелогічні правила (наприклад, в англійській мові є правило, що забороняє вживати розщеплений інфінітив)¹. Як і в решті мов, в мові обліку існують неоднозначні терміни та вирази, значення яких інтерпретується кожним читачем по-своєму. А деякі поняття бухгалтерської звітності не так вже й легко перекласти іншими мовами, так само, як і окремі реалії позначувані англійською, французькою або японською, неможливо виразити мовою бухгалтерії. Попри всі ці недоліки, бухгалтерський облік залишається мовою бізнесу.

Англійська мова на сьогодні є мовою, що розвивається найшвидшими темпами. Не найбільшими, але найшвидшими: все більше людей в усьому світі обирають вивчення як іноземної мови саме англійську, а не будь-яку іншу. Багато лінгвістів вважають, що причиною подібного розвитку англійської є її здатність пристосовуватися до світу, що постійно змінюється. Такі недавні слова-запозичення в англійську мову з комп'ютерної сфери як «email» «spam» та «ethernet» з легкістю ввійшли в повсякденне вживання і швидко прописалися в словниках. На відміну від Франції, наприклад, де кожен випадок запозичення має бути спочатку офіційно схвалений Національною бібліотекою Франції, потім затверджений урядом, і лише після цього включений в словник.

Мова бухгалтерського обліку, можливо, не настільки гнучка й адаптована, як англійська, але все ж вона відкрита для змін, і це дозволяє їй залишатися актуальною у постійно змінюваному світі.

¹ «Правильне» граматичне вживання передбачає, що між двома складовими англійського інфінітиву – часткою і дієслівною формою (“to eat”) – не можна вставляти інші слова (“to not eat”), щоби уникнути «розщеплення». В реальній мовній практиці таке відбувається доволі часто. Правило було введено вченими мужами XVIII ст., які хотіли «підтягнути» англійську граматику до норм латини – мови науки тієї епохи: якщо в латинській мові немає розщепленого інфінітива, то і в англійській його не має бути. Але інфінітив в латині складається з одного елемента, а не двох, тому незрозуміло, чому те, що неможливо для однієї мови, має стати заборонаю для іншої. В правилах бухгалтерської звітності можна знайти такі самі необґрунтовані твердження.

Scott Keating

**UNDERSTANDING FINANCIAL STATEMENTS
(Excerpt)**

Accounting is the language of business. Like any language, it isn't perfect. The language of accounting has, like other languages, strange, obscure and irrational rules (like the English language rule against split infinitives)². Like all other languages, there are terms or expressions in accounting that are ambiguous in their meaning, subject to the interpretation of the reader. There are some things in the language of accounting that do not easily translate to other languages. And like other languages, there are some things that we say in English or French or Japanese that we simply cannot say in the language of accounting. Notwithstanding all these shortcomings, accounting remains the language of business.

The English language is today the fastest growing language in the world. Not the largest, but the fastest growing: More non-native-English-speaking people around the world are learning to speak English than any other language. Many language scholars argue that this rapid growth is due to the flexibility of the English language to adapt to an ever-changing world. Words like "email," "spam" and "ethernet" — to name just a few recent computer-related additions to the English language — become common words easily and organically and quickly make their way into dictionaries. By contrast, in France for example, any "official" additions to the language must be first approved by the *Bibliothèque Française* before its use is permitted in government and before it can be included in a dictionary.

While the language of accounting is almost certainly not as flexible and adaptable as English, it is open to change, and this allows it to retain its relevance in an every-changing world.

² The English split infinitive rule is that the two-word infinite form of a verb such as "to eat" should never be split as would happen if you were to say, "The worst thing to do is to not eat what is served you." The "correct" grammar is, "The worst thing to do is not to eat what is served you," thus keeping together the "to" and "eat" of the infinitive form. This is arguably a silly rule for at least 2 reasons. First, "not to eat" and "to not eat" have the same meaning, so who cares which order they are in? Second, it turns out that the split infinitive rule was developed by 18th Century English scholars who at the time were trying to make English as close to Latin as possible. (For some reason they thought doing so would make English a more legitimate language.) Latin does not have split infinitives, so, they reasoned, neither should English. But all Latin infinitives are single-work infinitives, so it is impossible to have a split infinitive in Latin. It is not clear why impossibility in one language should be a prohibition in another. There are many rules in accounting that are equally ill-justified.

ВІКТОР МАРАЧ

Генрі Лонгфелло

СТРІЛА І ПІСНЯ

Пустив стрілу я в даль безкраю,
І на землю впала, де – не знаю:
Такий стрімкий у неї літ,
Що й не роздивишся, як слід.

Послав я пісню в даль безкраю,
І на землю впала, де – не знаю:
Та й слух такий хто б мати міг,
Щоб за польотом пісні встиг?

Пізніш, як ліс вже в снігу шубі
Дрімав, знайшов стрілу я в дубі
І пісню теж, як час пройшов,
Я в серці друга віднайшов.

Henry Longfellow

THE ARROW AND THE SONG

I shot an arrow into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For, so swiftly it flew, the sight
Could not follow it in its flight.

I breathed a song into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For who has sight so keen and strong,
That it can follow the flight of song?

Long, long afterward, in an oak
I found the arrow, still unbroke;
And the song, from beginning to end,
I found again in the heart of a friend.

Вільям Вордсворт

Не гань сонета, критику й не хмурсь:
Ключем цим своє серце відмикав
Шекспір; в Петрарки біль від ран стихав,
Як чув цю лютню; Тассо відгукнувся
На флейту цю; Камоєнс пригорнувся
До нього, як вигнанцем вже блукав;
Його поет у свій вінок вплітав:
До лоба Данте миртом він торкнувся;
Немов світляк, сяйнувши в манівці,
Вів Спенсера на ще незнаний шлях
З Країни Фей; у Мільтона в руці
Трубою став, як сум змагав і страх,
Чиє звучання душу надихало
Творити й жити – шкода, що надто мало!

William Wordsworth

Scorn not the Sonnet; Critic, you have frowned,
Mindless of its just honours; with this key
Shakespeare unlocked his heart; the melody
Of this small lute gave ease to Petrarch's wound;
A thousand times this pipe did Tasso sound;
With it Camöens soothed an exile's grief;
The Sonnet glittered a gay myrtle leaf
Amid the cypress with which Dante crowned
His visionary brow: a glow-worm lamp,
It cheered mild Spenser, called from Faery-land
To struggle through dark ways; and, when a damp
Fell round the path of Milton, in his hand
The Thing became a trumpet; whence he blew
Soul-animating strains—alas, too few!

НАТАЛЯ СИВОРИГ
КАТЕРИНА ЧЕРНЯК

Елісон Реннер

СПРАВЖНІ СТОСУНКИ НАВЧАТЬ ВАС ДЕСЯТИ ІСТИНАМ

До того, як я зустріла свого нареченого, у мене вже були серйозні стосунки, причому ці два рази вони тривали по кілька років. Я вважала себе дорослою, я думала, що знаю, як це – бути неперевершеною коханою дівчиною. Але тільки зустрівши своє істинне кохання, я зрозуміла, що все, що я відчувала раніше, не було справжнім. Справжня любов відчувається по-іншому, на відміну від випадкових зустрічей, навіть якщо вони тривають роками (часто набагато довше терміну придатності!). Коли у вас хороші стосунки, ви чогось вчитеся. Ви дієте інакше, ви думаєте як частина команди, а не як одинак, що самотійно пробивається в цьому світі. Ви починаєте краще розуміти і приймати свого партнера, замість того, щоби знову розчаруватися в ньому, як у попередніх відносинах.

1. Непорозуміння неминучі

Непорозуміння обов'язково трапляться. Якщо ви сприймаєте сказане партнером по-своєму, а воно означає щось зовсім інше, не акцентуйте на цьому увагу. Відпустіть ситуацію. Постійне згадування про це лише зіпсує стосунки, а згодом спричинить проблеми у вашому спілкуванні. Іноді те, що ви говорите або робите, ваш партнер може зрозуміти не правильно, і ви розчаруєтеся, що він зовсім вас не розуміє. Охолоньте і усвідомте, що це не така велика проблема. Непорозуміння для того й існують, щоб закривати на них очі. Вони стають проблемами лише в тому випадку, якщо ви надаєте їм великого значення. Залишайтеся спокійними і пробачайте непорозуміння.

2. Навчіться довіряти

Ви повинні довіряти своєму партнеру. Навіщо вам розділяти своє життя з тим, хто, на вашу думку, робить усе не так, коли вас немає поруч. Якщо ви не вірите, що ваш партнер буде вірним, чесним, турботливим – ваші стосунки нездорові. Запорукою найкращих взаємин є глибока довіра, і навіть якщо виникнуть

проблеми (а вони будуть!), довіра – досить сильний засіб, щоб зберегти стосунки.

3. Сумуйте одне за одним

Ви закохані, тож хочете бути завжди разом! Так весело обійматися всю ніч і бути разом цілий день, але коли у вас буде час відчувати інші емоції? Коли ви працюєте в різних компаніях чи навчаєтеся в різних закладах, ви переживаєте події, про які ви зможете поговорити пізніше. Коли ви гуляєте зі своїми друзями, а ваша друга половинка проводить час зі своїми, у вас є час і простір для себе, і ви повертаєтеся один до одного оновленими. Тоді у вас з'являється шанс засумувати один за одним, і це допомагає вам дійсно зрозуміти цінність ваших стосунків. Сумувати за кимось – це чудово, тому що зустріч з ним після невеличкої розлуки, зробить вас такими щасливими і впевненими у ваших взаємовідносинах.

4. Мотивуйте одне одного до розвитку і змін

У хороших стосунках обидва партнера спонукають один одного до розвитку і змін. У вас одне життя – тож насолодіться ним сповна! Якщо ви хочете покинути роботу і повернутися до навчання, ваш партнер повинен підтримати вас. Якщо ви хочете спробувати щось нове або повернутися до чогось старого, вам слід знайти підтримку у ваших стосунках. І ви повинні дати таку ж підтримку у відповідь. Заохочуйте свою половинку займатися чимось новим, розширювати свої інтереси та знайомитися з новими людьми. Якщо ви не дасте змоги розвиватися йому, у вас буде дуже нудне спільне життя.

5. Компроміс – не поразка

Піти на компроміс не означає «поступитися». Це не означає, що ви програли бій. Насправді все навпаки. Знаєте, як важко іноді йти на компроміс? Ви хочете, щоб все було по-вашому, тому що так звучить правильно і має сенс для вас. Ваш партнер не впевнений у своїх пропозиціях. Зробіть крок назад і подивіться на все під іншим кутом. Який логічний висновок? Якщо ваш партнер правий, не бійтеся сказати йому про це. Прийміть його позицію або змініть обидва рішення, щоб все було порівну. Головне – не стояти на своєму. Нехай все залишається без змін і лише допомагає розвиватися вашим стосункам. Компроміс, безумовно, допоможе їм зміцнитися.

6. Зізнавайтеся у слабкостях

Ваш партнер не вважає вас супер героєм, і, сподіваюся, ви теж від нього цього не очікуєте! Ми всі люди, і у всіх нас є недоліки. Це нормально, якщо вони проявляються. Насправді, щоб мати стабільні серйозні стосунки, вам не потрібно приховувати свої слабкі сторони. Ваш партнер буде більш уважним до речей, які вас турбують, і може допомогти вам розвиватися в тих сферах, де вам потрібна допомога.

7. Деякі речі треба прийняти, а не виправляти

У кожного є свої скелети в шафі. І ви не виключення. І у вашого партнера знайдеться декілька. Ви не зможете повернутися в минуле і все виправити. Це ваш досвід і ви повинні навчитися жити з ним. Деякі проблеми легше вирішити, ніж інші, але часто трапляється, що ви не в змозі щось виправити. Ви не можете позбутися проблем. Ви повинні прийняти їх, подолати і рухатися далі, інакше ваші стосунки розпадуться.

8. Пробачайте раз і назавжди

Коли у вас сварка, не турбуйтеся про те, хто правий, а хто ні. Зробіть виважені висновки з того, що було сказано та як ви вирішили конфлікт. Як тільки ви зумієте винести урок зі сварки, ви зможете уникнути неприємностей згодом. Але це ще не все! Пробачте свого партнера! Пробачте себе. З непорозумінням покінчено, ви його подолали, просто забудьте про нього. Ніколи не перечте своєму партнеру, тому що образа буде наростати, до поки ви не розійдетесь.

9. Ні від кого нічого не очікуйте

Не очікуйте, що ваш партнер прочитає ваші думки, принесе вам сніданок у ліжко або запропонує помити посуд. Такого не буде. Ні від кого нічого не очікуйте – пам'ятайте про це завжди. Спілкуйтеся. Переконайтеся, що ваш партнер знає, чого ви очікуєте від відносин та розуміє ваші погляди. Це допоможе йому уважніше ставитися до вас, але все одно – нічого не чекайте!

10. Не приховуйте свої почуття

Найгірше, що ви можете зробити у стосунках, це грати в ігри. Не дражніть свого партнера, не вдавайте, що вас все влаштовує, якщо це не так. Переконайтеся, що ваш партнер завжди відчуває коханим. Ви можете бути щасливими разом або злитися один на одного – неважливо – просто відчуйте себе

коханими. Ваша половинка повинна знати ваші справжні почуття, не зрозумійте мене неправильно. Але будьте певні, що ви показуєте свої почуття такими, які вони є насправді, щоб не виникло непорозуміння (див. №1!).

Allison Renner

WHEN YOU'RE IN A GOOD RELATIONSHIP, YOU LEARN THESE 10 THINGS

I'd had serious relationships before meeting my fiancé, with a couple lasting for years. I thought I was an adult; I thought I knew how to be a great girlfriend. Meeting someone I had a serious connection with taught me that nothing I had experienced before was real. True love feels different than casual relationships – even if those relationships lasted for years (often well past their expiration date!). When you're in a good relationship, you learn things. You act differently; you think as part of a team, not as an individual making your way through the world. You'll be more understanding and accepting of your partner, instead of just getting frustrated with them like you may have with past relationships.

1. Misunderstandings are inevitable

Misunderstandings are going to happen. If you take your partner's words one way, then learn they meant something totally different, don't punish them. Let it go. Bringing it up all the time is only going to bruise the relationship and cause communication problems later. Sometimes what you say or do will be taken the wrong way, and you'll get frustrated that your partner doesn't understand. Take a step back and realize it's not a big deal. Misunderstandings are made to be swept under the rug because they're so minor. They only become problems if you let them grow bigger and mean more in the scope of your relationship. Be laid back and forgive misunderstandings.

2. Learn to trust them

You have to trust your partner. Why would you share your life with someone when you think they're doing something wrong every time you turn your back? If you don't trust your partner to be faithful, honest, caring, or anything else, then you're not in a good relationship. The best relationships begin with a deep trust, and even if problems

come up (and they will!), the trust is strong enough to keep you together.

3. Let yourselves miss each other

You're in love, so you want to be together all the time! It's so fun to cuddle all night and be together all day, but when will you have time to experience different things? When you go to separate workplaces or schools, you experience things that will give you something to talk about later. When you go out with your friends and your partner spends time with theirs, you have time and space to yourself and come back to each other refreshed. You have a chance to miss each other, and it helps you really understand the value of your relationship. Missing someone is great because getting to see them after that period will make you so happy and so sure of your relationship.

4. Encourage growth and change

In a good relationship, both partners are encouraged to grow and change. You have one life to live – you should explore it to the fullest! If you want to quit your job and go back to school, your partner should support you. If you want to try something new or go back to something old, you should find support in your relationship. And you should give this support in return. Encourage your partner to explore hobbies and interests and meet new people. If you want your partner to stay the same, you're going to have a very boring life together.

5. Compromising doesn't mean you're weak

Compromising doesn't mean "giving in." It doesn't mean that you've lost the fight. In fact, it's the opposite. Do you know how hard it is to compromise sometimes? You want your way because it sounds right and makes sense to you. Your partner is way off base with their suggestions. Take a step back and look at the argument diplomatically. What's the logical conclusion? If your partner is right, don't be afraid to say so. Accept their way, or modify both of your solutions to be half and half. The important thing is not getting your way, it's staying in your relationship and helping it grow. Compromising will definitely help your relationship grow.

6. Admit your weaknesses

Your partner doesn't expect you to be a superhero, and hopefully you don't expect that of them! We're all human; we all have flaws. It's ok to let these show. In fact, to have a stable, serious relationship, you need to let your weaknesses be known. Your partner will be more

sensitive to things that bother you, and can help build you up in areas where you need some help.

7. Sometimes you can only accept things, not fix them

People have baggage. You have some. Your partner has some. Can you go back and erase all of this? Nope! You're stuck with it, and have to learn to deal with it. Some things are easier to get over than others, but the reality is that sometimes, you can't fix things. You can't make problems go away. You have to accept them and get over them and move on, or else your relationship will crumble.

8. Forgive quickly and truly

Whenever you have a fight, don't worry about who wins or who loses. Learn from the fight – from what was said as much as from how it was resolved. Once you learn from a fight, you can apply that lesson to your relationship to avoid trouble later. That's all well and good, but you're not done! Forgive your partner! Forgive yourself. The fight is over, you're past it, now let it go. Never hold anything against your partner because the resentment will build until you don't want to be with them.

9. Never expect anything

Don't expect your partner to read your mind, or to bring you breakfast in bed, or to offer to wash the dishes. It's not going to happen. You can't expect anything from anyone – you have to make it known. Communicate. Make sure your partner knows what you expect from the relationship, as well as your opinions on a wide variety of issues. This will help them act considerate towards you, but still – don't expect anything!

10. Show your feelings

The worst thing you can do in a relationship is play games. Don't tease your partner; don't "reward" good deeds with love and affection. You have to make sure your partner always feels loved. You can be happy with them or be mad at them – it doesn't matter – they just need to feel loved. They need to know your feelings in the moment as well, don't get me wrong. But make sure you're showing your feelings in a way that they won't be misunderstood (back to #1!).

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Роберт Бернс

ФАЙНА ФІЛЛІС

Як жайвір змахами крилат
Є віялом у свисті,
І вєсни споглядаю сад, –
Мій далі шлях сягнисто.
І як веселий сонця лик
Осяяв гори, кожний пік –
Це ранок твій! – Мій свідчить крик,
О Філлiс файна й чиста.

Ось пташин безтурботний спів,
Я тішусь урочисто;
Допоки дикий цвіт полів
Мене веде барвисто:
О, день займається в красі,
І ружі пуп'янки в росі,
Твій цвіт без краю, всі часи,
О Філлiс файна й чиста!

У гуркотінні голубів
Смерк падає тінистий;
Я злого яструба узрів,
Що в пастці, пазуристий:
О, добра Доле-часоплин:
Це жереб лихові один!
Тебе міг ранити – ось він,
О Філлiс файна й чиста.

Robert Burns

PHILLIS THE FAIR

While larks with little wing
Fann'd the pure air,
Viewing the breathing spring,
Forth I did fare:
Gay the sun's golden eye
Peep'd o'er the mountains high;
Such thy morn! did I cry,
Phillis the fair.

In each bird's careless song,
Glad, I did share;
While yon wild flowers among
Chance led me there:
Sweet to the opening day,
Rosebuds bent the dewy spray;
Such thy bloom, did I say,
Phillis the fair.

Down in a shady walk,
Doves cooing were;
I mark'd the cruel hawk,
Caught in a snare:
So kind may Fortune be,
Such make his destiny!
He who would injure thee,
Phillis the fair.

ПЕРЕКЛАДИ З ІСПАНСЬКОЇ

ВІКТОР МАРАЧ

Габріела Містраль

СУМНИЙ БОГ

Дивлюсь на алею, де осінь-каліка блукає,
що вже старості жовтої їй не позбутись
(це спомин про стежку між скошених трав викликає), –
шукаю лик бога, щоки його хочу торкнутись.

І в цей вечір журливий, мов заплакані трави,
в позолоті й багрянці тополь вздовж алеї
бачу осені бога, та вже без псалмів і без слави,
що й не прагне таїти гніт печалі своєї.

І здалося: того, хто такий всемогутній,
і кого оспівали у славословлень шалі,
нема вже; а цей, що чергує свята і будні,
слабкі має руки і щоки у нього впалі.

Бринять в його серці алеї осінньої гомін
і щемлива печаль листопадної ночі;
а погляд його затуманюють сльози чи спомин,
і під поглядом цим і мої вже туманяться очі.

І з мольбою такою звертаюсь до скорбного бога,
що із праху земного ніхто ще не слав до неба:
«На лик твій дивлюсь і собі не прошу я нічого;
о ти всемогутній, та зранене серце у тебе!»

Gabriela Mistral

EL DIOS TRISTE

Mirando la alameda, de otoño lacerada,
la alameda profunda de vejez amarilla,
como cuando camino por la hierba segada
busco el rostro de Dios y palpo su mejilla.

Y en esta tarde lenta como una hebra de llanto
por la alameda de oro y de rojez yo siento
un Dios de otoño, un Dios sin ardor y sin canto
¡y lo conozco triste, lleno de desaliento!

Y pienso que tal vez Aquel tremendo y fuerte
Señor, al que cantara de locura embriagada,
no existe, y que mi Padre que las mañanas vierte
tiene la mano laxa, la mejilla cansada.

Se oye en su corazón un rumor de alameda
de otoño: el desgajarse de la suma tristeza;
su mirada hacia mí como lágrima rueda
y esa mirada mustia me inclina la cabeza.

Y ensayo otra plegaria para este Dios doliente,
plegaria que del polvo del mundo no ha subido:
«Padre, nada te pido, pues te miro a la frente
y eres inmenso, ¡inmenso!, pero te hallas herido.»

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

«ОСЬ Я, СМАГЛЯВКА...»⁸

Ось я, темна я смаглява,
Ось я, і смагляволиця.

Темна, та в красі незмінна,
Барва – за гріхи провина,
Та безгрішна я людина,
В мене грішного немає.

Без шипів я ружа-диво
Соломонового співу,
Хоч я чорна, та красива,
Це для мене пісня раю.

Я – той кущ полум'янистий –
Не пече, та палить чистий,
Не торка мене вогнистий:
Інших жар цей спопеляє.

«YO ME SOY LA MORENICA...»

Yo me soy la morenica,
Yo me soy la morena.

Lo moreno bien mirado
Fue la culpa del pecado,
Que en mi nunca fue hallado,
Ni jamas se hallara.

Soy la sin espina rosa,
Que Salomon canta y glosa,
Nigra sum sed formosa,
Y por mi se cantara.

Yo soy la mata inflamada
Ardiendo sin ser quemada,
Ni de aquel fuego tocada
Que a los otros tocara.

ПЕРЕКЛАДИ З ЛАДИНСЬКОЇ

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

СМАГЛЯВОЧКА⁹

Інші звуть мене «смаглявка» –
народилась білиною:
це зробило сонце літнє
м'я смаглявою такою.

Приспів: Ти красавка, смаглявко,
смагла ти – а я люб'язний,
в тебе темний зір такий,
смагла ти – а я люб'язний,
в тебе темний зір такий.

Інші звуть мене «смаглявка» –
мореплавці з даліни,
знову як мене поманять –
рушу я, де є вони.

Приспів:

Інші звуть мене «смаглявка» –
і зве королівський син,
знову як мене поманить –
рушу я туди, де він.

Приспів:

MORENIKA

“Morenika” a mi me llaman
Yo blanca nací
Y del sol del enverano
Yo m'hize ansí.
Morenika, graciosa sos,
Tu morena y yo gracioso,
Y ojos pretos tú.
“Morenika” a mi me llaman,
Los marineros.
Si otra vez a mi me llaman,

Me vo kun ellos.
“Morenika” a mi llama,
El hijo del Rey.
Si otra vez a mi me llama
Me vo yo kun él.

КОРОЛЬ ФРАНЦІЇ¹⁰

Король був Франції,
І мав три доні.
Одна – гаптувала,
А друга – шила,
А наймолодшій –
Гобелен у роботу.
Стібок за стібком –
Напала дрімота.

Побачила мати –
Хотіла спитати.
«Не мовте, о мати,
До мене, сновиди:
Побачила сон я –
Утішив багато».
«Сновиддя повідай –
Берусь розгадати». –

«У двері дивлюся –
Там місяць у повні,
У вікна я гляну –
Там зірка Діана.
Дивлюсь у криницю –
А стовп там зі золота,
І три пташенята
Те дзьобали золото». –

«Той місяць у повні –
Свекруха для тебе,
Діана-зірниця –
Для тебе зовиця,
А три пташенята-
Твої діверята,
А стовп той зі золота –
Принц, твій наречений».

EL REY DE FRANCIA

El rey de Francia
tres hijas tenía,
la una lavrava,
la otra cuzía,
la más chica de ellas
bastidor hazía,
lavrando, lavrando
sueño le caía.

Su madre que la vía,
aharvar la quería.
– No m'aharvéx mi madre
ni m'aharvaríax,
un sueño me soñava
bien yo alegría.
– Sueño vos soñavax,
yo vo lo soltaría.

– M'aparí a la puerta
vide la luna entera,
m'aparí a la ventana
vide a la estrella Diana,
m'aparí al pozo
vide un pilar de oro
con tres paxaricos
picando el oro.

– La luna entera
es la tu suegra,
la estrella Diana
es la tu cuñada,
los tres paxaricos
son tus cuñadicos,
y el pilar de oro
el hijo del rey, tu novio.

ПЕРЕКЛАДИ З ЛАТИНСЬКОЇ

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

*Марія I Шотландська Стюарт*¹¹

**ПЕРЕКЛАД КІЛЬКОХ ВІРШОВАНИХ РЯДКІВ,
спочатку написаних французькою, посланих Найяснішою
королевою Шотландії до Найяснішої королеви Єлизавети
Англійської як записка близької дружби, разом
із перснем напрочуд майстерної роботи,
який містить надзвичайний
і винятковий
діамант**

Перша версія українського перекладу – гекзаметром

Діамант рече:

Не через твердість, поставши з вогню і металу,
Не через різьблення, створений майстра рукою,
Золото куте, сяйніше, ніж Феба проміння;
Радше подібний до серця я Пані своєї,
Серце у неї подібне, хоч і без жорстокої тверді.
Не перемога надходить усупереч, а чистота превелика,
Що без догани, й Владарка дорівнює цьому в усьому.
І хто повірить, мене як послала вона у дарунок,
Теж в мені втіху віднаїде моя Володарка нова?
Жеребу власному щасному дякую я,
Бо в королеви одної власністю спершу я був,
В мене нова володарка, як Пані не гірша вона.
Міцно серця поєднаю я ланцюгом діаманту,
Хоч Ви – уся щирозлотна, кута із золота щільно.
Заздрощам місця нема, ні підозрі, що наклеп шепоче,
Ні руйнуванню, ні розпаду, що є спричинені часом.
Найзнаменитішим скарбом зі Сходу відтак я назвуся,
З тої причини всю цінність я будь-яку перевищив.
От і тому я, сліпучий в іскристих розкошах,

Сяйвом, що промені сиплють, засліплюють всіх, хто навколо.
Тож я мовчущий, замислений, попри всю гідність,
Попри мистецтво майстерне, що мене сотворило,
Скарб щонайбільший, я став діамантом незламним.

Друга версія українського перекладу – французький сонет

Діамант рече:

Не твердість у металі та вогні,
Не різблення рукою ювеліра,
Не золото, що й Фебові над міру,
А серце пані власної в мені:

Це твердь, та без жорстокої броні,
І не пиха, а бездоганність щира.
Чи в когось може виникнути віра:
Я іншій пані відданий в ці дні?

Вам серце діамантом перевину,
Ні наклепів не буде, ні руїни,
Не майстра тут є першістю талант:

Я нині найцінніший в шані чистій,
Засліплюючи в розкоші іскристій,
Постану як незламний діамант.

Mary I Stuart, Queen of Scots

**TRANSLATIO QVORVNDAM CAR-
minum quæ Gallico primum sermone conscri-
pta, à serenissima Scotiae Regina in mutuae
amicitiæ pignus, vnà cum excellentis
operis Annvlo, in quo insignis
adamas prominebat, ad Se-
reniss. Anglię Reginam
Elizabetham missa
fuerant.**

Adamas loquitur.

Non quia duritie superem ferrúmque focúmque,
Sculpta nec artificis gloriór ipsa manu,
Nec quia gemma nitens operoso cingar ab auro
Pura quidem, Phœbi sydere candidior:
Sed potiùs cordi similis mea forma, quòd ipsum
Cor Dominæ, excepta duritie, exhibeat.
Nam quod ab oppositis non vincitur, sine næuis
Candida quod tota est, his ego, illa, pareis.
Credere quis possit? postquàm me emiserat illa,
Mi Dominam rursus posse placer nouam?
Sed placet: hoc faustæ fælix en debeo sorti,
Me Regina iterùm, nec minor ista, tenet.
O vtinam ambarum benè possem adamantina vincla,
(Ore fauete omnes) cordibus inijcere.
Quæ neque liuor edax, neque falsis acta susurris
Suspicio, aut caries temporis vlla, terant.
Tunc ego ab Eois dicar celeberrima gazis,
Hic etiam gemmas vincere præcipuas.
Tunc ego perstringam tremulo fulgore coruscans,
Adstantúm, immissis lumina seu radijs.
Tunc ego seu pretio, seu quæ me prouocet arte,
Gemma, adamas firmo robore prima ferar.

ПЕРЕКЛАДИ З НІМЕЦЬКОЇ

ТАМАРА КИРПИТА

Готтфрід Бенн

СЛОВА

Коли ти один зі словами
Лишишся на самоті,
Немає литаврам з сурмами
Місця у цьому бутті.

Ти в їхні душі пірнаєш
Шукаєш первісний сенс
Та хоч і в муках сконаєш –
Нічого не віднайдеш.

В скарбничках людей дивовижних
Палають серця-вогні
І з губ, рожевих і ніжних,
Там падають перли слів.

Лише твої роки жовтіють,
Та ось, нарешті, вві сні:
Склади – та губи німіють,
І кроки твої вдалині.

Gottfried Benn

WORTE

Allein: du mit den Worten
und das ist wirklich allein,
Clairons und Ehrenpforten
sind nicht in diesem Sein.

Du siehst ihnen in die Seele
nach Vor- und Urgesicht,
Jahre um Jahre - quäle
dich ab, du findest nicht.

Und drüben brennen die Leuchten
in sanftem Menschenhort,
von Lippen, rosigen, feuchten
perlt unbedenklich das Wort.

Nur deine Jahre vergilben
in einem anderen Sinn,
bis in die Träume: Silben –
doch schweigend gehst du hin.

НЕОНІЛА КОЛОМІЄЦЬ

Дагмар Хосфельд

ЛІЛІ МІНЯЄТЬСЯ БУТЕРБРОДАМИ

Оповідання для дітей

Тофу, соя і салат

Лілі знає, що мама вважає правильним щоранку давати їй з собою корисний перекус. Але ж чому це завжди найтемніший цільнозерновий хліб з пекарні?

Найсухіший цільнозерновий хліб, а зверху трохи м'якої пасти тофу, соєвих паростків та зів'ялого салатного листя?

І так кожен день?

Бр-р-р! Лілі здригається лише від однієї думки про це. На великій перерві Лілі сидить на лавці. Крутить вона тим хлібом туди-сюди і відкушує краєчок. Йонас, що сидить біля неї, кусає печиво. Лілі заздрить. У Йонаса завжди з собою щось дуже смачне, а він сидить зазвичай біля Лілі. Кожного дня печиво. І фрукти теж. Завжди різні. Вишня, диня, персик, полуниця, виноград, банан.

Лілі встає, щоб пограти з Анною в настільний теніс. Надкушений бутерброд залишається просто лежати на лаві. Тут його можуть з'їсти горобці. Або хтось інший.

Як тільки лунає дзвоник, Лілі біжить з іншими в клас. Тепер вона дійсно зголодніла. Її затримує Йонас.

«Ти забула свій хліб», – каже він, махаючи надкушеним Тофу-Паростки-Салат-Цільне-Зерно бутербродом перед її носом.

Хороший обмін?

«Халепа!» – каже Лілі.

«Його навіть горобці не їдять».

Йонас здивовано дивиться на неї.

«Можеш його взяти, звісно!» – каже Лілі.

Йонас миттєво ковтає хліб і потирає живіт.

«Смакота!» – каже він. «У мене завжди тільки фрукти».

Як тут у Лілі з'являється ідея.

«Завтра міняємося! Ти знову отримаєш такий смачний хліб», – каже вона Йонасу.

«Вирішено», – погоджується Йонас і витирає останні крихти тофу з губ.

Коли Лілі повертається додому, на кухні порається бабуса.
Коли бабуса приходить у гості, улюблену їжу Лілі подають щодня.
Млинці з ванільним морозивом, наприклад.
Крім того, бабуса чудово грає у футбол. Цим вони займаються після обіду.
Наступного дня батьки Лілі проспали.
«Швидше, швидше», – бідкається мама.
Лілі квапиться.
Вона вже хоче бігти, як тут бабуса дає їй коробку зі сніданком. Вона ще щось гукає їй услід, але Лілі вже зникає за рогом.
На першому уроці клас Лілі пише диктант.
Після цього у них фізкультура.
Йонас плескає Лілі по плечу.
«Ти пам'ятаєш про мій бутерброд?» – хоче знати він.
«Звісно», – каже Лілі.
Лілі дає Йонасу свою коробку зі сніданком і отримує за це печиво та грушу. Смакота! Лілі зголодніла.
Вона наминає печиво та похапцем кусає грушу.
Все ж таки халепа!
Йонас відкриває коробку зі сніданком.
«О, а що ж це?» – вигукує він.
«Дивина якась!»
Лілі обертається на дивний бутерброд.
«Але цього не може бути!», обурюється вона.
У коробці для сніданку лежить зовсім не корисний цілнозерновий шматок, а величезна скибка білого хліба, щедро намащена полуничним варенням.
Білий хліб з варенням – це ж найулюбленіший бутерброд Лілі.
Ось така халепа.
Якраз саме сьогодні бабуса намастила хліб варенням для Лілі.
Лілі простягає Йонасу надкушену грушу.
«Хочеш назад?» – питає вона збентежено.
Але Йонас уже спробував бабусин перекус.
«Ні», – бурмоче він.
«Це навіть краще, ніж учора!»
Лілі вірить йому на слово. Відтоді вона вирішує більше ніколи не мінятися обідами. Принаймні поки бабуса в гостях.

Dagmar Hoßfeld

LILLI TAUSCHT IHR PAUSENBROT

Tofu, Soja und Salat

Lilli weiß, dass ihre Mutter es gut meint, wenn sie ihr jeden Morgen ein gesundes Pausenbrot einpackt.

Aber muss es immer das dunkelste Vollkornbrot sein, das es beim Bäcker gibt?

Das allertrockenste Vollkornbrot, noch dazu mit fader Tofupaste, Sojasprossen und labbrigem Salatblatt drauf?

Und das jeden Tag?

Brr! Lilli schüttelt sich, wenn sie nur daran denkt. In der großen Pause sitzt Lilli auf der Bank.

Sir dreht ihr Brot hin und her und knabbert eine kleine Ecke ab.

Jonas, der neben ihr sitzt, beißt in seinen Keks. Lilli ist neidisch.

Jonas hat immer so leckere Sachen mit.

Jeden Tag einen Keks.

Und dazu Obst. Immer anderes.

Kirschen, Melone, Pfirsich Erdbeeren, Weintrauben, Banane.

Lilli steht auf, um mit Anna Tischtennis zu spielen. Das angebissene Brot lässt sie einfach auf der Bank liegen. Von ihr aus können es die Spatzen fressen. Oder sonst wer. Als es klingelt, läuft Lilli mit den anderen in die Klasse. Sie hat jetzt richtig Hunger.

Jonas hält sie fest.

“Du hast dein Brot vergessen”, sagt er und wedelt mit dem angebissenen Vollkorn-Tofu-Sprossen-Salatbrot vor ihrer Nase herum.

Ein guter Tausch?

“Mist”, sagt Lilli.

“Nicht mal die Spatzen fressen es!”

Jonas guckt sie fragend an.

“Du kannst es gerne haben”, sagt Lilli.

Im Nu hat Jonas das Brot verputzt und reibt sich den Bauch.

“Lecker”, sagt er.

“Ich hab immer nur Obst mit.”

Da hat Lilli eine Idee.

“Morgen tauschen wir!”

Dann bekommst du wieder so ein leckeres Brot“, sagt sie zu Jonas.
“Abgemacht“, meint Jonas und wischt sich den letzten Tofukrümel vom Mund. Als Lilli nach Hause kommt, steht Oma in der Küche. Wenn Oma zu Besuch kommt, gibt es jeden Tag Lillis Lieblingsessen.
Pfannkuchen mit Vanilleeis zum Beispiel. Außerdem kann Oma toll Fußball spielen. Das machen sie nach dem Mittagessen.
Am nächsten Morgen verschlafen Lillis Eltern.
“Schnell, schnell“, jammert Mama.
Lilli beeilt sich.
Sie will schon loslaufen, da gibt Oma ihr noch die Frühstückbox.
Sie ruft ihr etwas hinterher, aber Lilli ist schon um die Ecke gesaust. In der ersten Stunde schreibt Lillis Klasse ein Diktat. Danach haben sie Sport.
Jonas tippt Lilli auf die Schulter.
“Hast du an mein Brot gedacht?“, will er wissen.
“Klar,“ sagt Lilli.
In der Pause setzen sie sich unter einem Baum. Lilli gibt Jonas ihre Frühstückbox und bekommt dafür einen Keks und eine Birne. Lecker!
Lilli hat Hunger.
Sie verschlingt den Keks und beißt in die Birne.
So ein Mist!
Jonas öffnet die Frühstückbox.
“He, was ist das denn?“, ruft er.
“Das ist ja total verkehrt!“
Lilli wirft einen Blick auf das verkehrte Brot.
“Das darf ja echt nicht wahr sein“, schimpft sie.
In ihrer Frühstückbox liegt keine gesunde Vollkornschnitte, sondern eine große Scheibe Weißbrot, dick bestrichen mit Erdbeermarmelade.
Weißbrot mit Marmelade ist Lillis absolutes Lieblingsbrot!
So ein Mist.
Ausgerechnet heute hat Lillis Oma das Brot geschmiert.
Lilli hält Jonas die angebissene Birne hin.
“Willst du die wiederhaben?“, fragt sie kleinlaut.
Aber Jonas probiert schon Omas Pausenbrot.
“Nö,“ mummelt er.
“Das hier ist ja noch besser als das von gestern!“
Das glaubt Lilli ihm aufs Wort.
Und dann beschließt sie, ihr Pausenbrot nicht mehr zu tauschen.
Jedenfalls nicht, solange Oma zu Besuch ist!

ОЛЬГА МАЦЮК

Байка Езоп в обробці Яніни Каль

ЖАБКИ В МОЛОЦІ

Одного спекотного літа сонце висушило ставок і дві жабки мусили вирушити в мандрівку. В сусідньому будинку фермера вони знайшли кухню і холодну комору, а там горщик зі свіжим жирним молоком. Застрибнули вони туди і пили молоко з таким задоволенням, що аж прицмокували.

Коли жабки були вже ситі, то захотіли вистрибнути назад. Вони підпливли до краю глечика, та, оскільки випили забагато, не змогли дістатися до краю, скільки б не борсались і дригали лапками. Поступово їх залишили сили. Тоді одна жабка сказала: "Це кінець, друже! Ми пропали! Немає більше сенсу боротися далі!". З цим вона опустила на дно і потонула в молоці. А інша жабка не втратила надію. Вона плавала і борсалася всю ніч і, коли наступного ранку сонце засвітило в комору, сиділа жабка на великій грудочці масла. Вона, зібравши всі свої сили, вистрибнула із глечика з молоком і пострибала далі.

Eine Fabel nach Äsop gestaltet von Janine Kahl

DIE FRÖSCHE IN DER MILCH

In einem heißen Sommer hatte die Sonne den Teich ausgetrocknet und zwei Frösche mussten sich auf die Wanderschaft machen. Im benachbarten Bauernhaus fanden sie die Küche und die kühle Speisekammer und dort einen Topf mit frischer fetter Milch. Schwupps, sprangen sie hinein und tranken, dass es schmatzte.

Als sie nun satt waren, wollten sie wieder heraus. Sie schwammen zum Rand des Kruges, doch weil sie so viel gesoffen hatten, kamen sie nicht mehr an ihn heran, so sehr sie auch hampelten und strampelten. Allmählich ließen auch ihre Kräfte nach. Da sagte der eine Frosch: "Es ist aus, Kamerad! Wir sind verloren! Es hat keinen Sinn mehr, dass wir uns weiter abmühen!" Damit ließ er sich sinken und ertrank in der Milch. Der andere Frosch aber gab die Hoffnung nicht auf. Er schwamm und strampelte die ganze Nacht, und als am nächsten Morgen die Sonne in die Kammer schien, saß der Frosch auf einem großen Butterklumpen. Er nahm all seine Kraft zusammen und hupps, sprang er aus dem Milchkrug und davon.

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Адельберт фон Шаміссо

ІЗ ТЕОРЕМИ ПІФАГОРА¹²

Назавжди будуть істини думки,
Як дурень-світ пізна ясу простору,
І зараз теорема Піфагора –
Як в час його, лишившись навіки.

Богам офірував у ті роки
Сам Піфагор за сяйво неозоре;
І вбили та спалили жертву скоро,
Дар – сотню, це подякою – бики.

Відтоді, як бики зачують мить
Народжування істини нової,
Здіймають ревіт, і без перебою;

Бо Піфагор наслав на них жахання,
Та сяєву даремні опирання,
Заплющуючи очі, бик тремтить.

Adelbert von Chamisso

VOM PYTHAGORÄISCHEN LEHRSATZ

Die Wahrheit, sie besteht in Ewigkeit,
Wenn erst die blöde Welt ihr Licht erkannt;
Der Lehrsatz, nach Pythagoras benannt,
Gilt heute, wie er galt zu seiner Zeit.

Ein Opfer hat Pythagoras geweiht
Den Göttern, die den Lichtstrahl ihm gesandt;
Es thaten kund, geschlachtet und verbrannt,
Einhundert Ochsen seine Dankbarkeit.

Die Ochsen seit dem Tage, wenn sie wittern,
Daß eine neue Wahrheit sich enthülle,
Erheben ein unendliches Gebrülle;

Pythagoras erfüllt sie mit Entsetzen;
Und machtlos, sich dem Licht zu widersetzen,
Verschließen sie die Augen und erzittern.

ОЛЕНА СТЕПАНЮК

Ернст Яндель¹³

ці вірші

ці вірші
жахливі
ось що він каже
і я це кажу

він має на увазі мене
я маю на увазі його
він має на увазі себе
я також маю на увазі його

ці вірші
жахливі
ось що він каже
і я це кажу

він має на увазі обидвох
обом страждати
мені страждати
йому тільки його я

Ernst Jandl

diese gedichte

diese gedichte
sind fürchterlich
das sagt er
und das sage ich

meine er meine
meine ich seine
meine er seine
meine ich ebenfalls seine

diese gedichte
sind fürchterlich
das sagt er
und das sage ich

meine er beide
beiden zu leide
meine zu leide
ihm nur seine ich

Ернст Яндль

Август Штрамм¹⁴

Август жорстко
скоротив
німецький вірш

перша світова
намертво
вкоротила йому серпень

у нас було б
трохи більше часу, щоб
побалакати

Ernst Jandl

AUGUST STRAMM

er august stramm
sehr verkürzt hat
das deutsche gedicht

ihn august stramm
verkürzt hat
der erste weltkrieg

wir haben da
etwas länger gehabt
um geschwälzig zu sein

Ернст Яндль

ВІРШ-ПРИСВЯТА

батько
помер
мати
померла
пишу
що батько
помер
що мати
померла
ти
 потім напишеш
що я
помер

Ernst Jandl

WIDMUNGSGEDICHT

der vater
ist tot
die mutter
ist tot
ich schreibe
daß der vater
tot ist
daß die mutter
tot ist
du
schreibst dann
daß ich
tot bin

Август Штрамм

ВАРТОВИЙ

Баштовий хрест кричить зірка
кінь хапає дим
залізо сонно дзвенить
сіється туман
роса спадає
вглядаєшся
тремтіння
як вузол
Гуркіт
Ти!

August Stramm

WACHE

Das Turmkreuz schrickt ein Stern
Der Gaul schnappt Rauch
Eisen klirrt verschlafen
Nebel streichen
Schauer
Starren Frösteln
Frösteln
Streicheln
Raunen
Du!

ПЕРЕКЛАДИ З НОВОГРЕЦЬКОЇ

КІРА ВЕРЕЩАГІНА

Доктор Евфیمیос Гоцис

2.1 ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ХАРЧУВАННЯМ І РАКОМ¹⁵

Після розділу профілактики маємо розділ харчування для пацієнтів під час лікування з конкретними рекомендаціями.

Хворим на рак часто доводиться дотримуватися дієти, яка не виглядає «здоровою», але це абсолютно необхідно, тому передбачається отримання калорій і білків, необхідних для подолання проблеми втрати ваги. Пацієнти, із неправильним харчуванням й низкою харчових проблем, мають низьку якість життя через зниження фізичної активності, втому і підвищену токсичність від протипухлинної терапії. Затримки або навіть невиконання плану лікування, побічні ефекти від медикаментозного лікування і зниження засвоєння хіміотерапевтичних препаратів часто відбуваються через поганий стан харчування онкологічного пацієнта.

Цілі нутритивної підтримки під час лікування є наступними:

- Профілактика і лікування недоїдання, викликаного захворюванням або терапевтичним лікуванням.
- Запобігання / припинення втрати ваги.
- Зведення до мінімуму побічних ефектів від лікування.
- Поліпшення відповідності дієтичних рекомендацій.
- Підвищення ефективності лікування.
- Збільшення витривалості пацієнта та покращення якості його життя.

Пам'ятайте: Харчування під час лікування є частиною лікування раку, воно починається безпосередньо з постановки діагнозу, робить пацієнта більш стійким до лікування, покращує якість його життя і підсилює терапевтичний ефект ліків.

Оцінка стану харчування пацієнта з онкологією

Важливо, відразу після постановки діагнозу захворювання, визначити фахівцем стан харчування пацієнта, тобто, чи відбувається мимовільна втрата ваги і скільки важить хворий на рак, яке співвідношення його ваги до ваги, яку він повинен мати здоровий. Це вплине не тільки на лікування, але і на прогноз захворювання

Виявлення пацієнта, схильного до харчового фактору ризику

Скринінг режиму харчування слід проводити одночасно із прийомом пацієнта на лікування, швидко й точно, щоб мати референтні дані та визначити де необхідне відповідне втручання. Виявлення ризику, пов'язаного з режимом харчування, має бути частиною медичної допомоги онкологічному пацієнту, проводитися одночасно із діагностикою, до та після протиракового лікування.

Оцінка харчування пацієнта з онкологією

Оцінка харчування - це найбільш докладне, індивідуальне дослідження стану харчування пацієнта, клінічно показане онкологічним хворим у зв'язку з підвищеним ризиком розвитку гіпотрофії/кахексії.

Параметри, які необхідно перевірити в клінічних умовах для ретельної оцінки харчування онкологічного пацієнта, включають:

Вид дослідження	Параметри
Достатність / нестача поживних речовин	- Альбумін, загальна кількість білку, білок 24-годинної сечі, сечовина, креатинін, залізо, феритин, калій, натрій, вітамін В-12, кальцій, фосфор - спостереження протягом 24х годин - клінічне обстеження: зріст, вага, втрата ваги, зневоднення, набряки, асцит - вимірювання потреб пацієнта в енергії за допомогою апарату непрямой калориметрії або розрахунок потреб за допомогою формул
Склад тіла (вимірювання м'язової маси, жиру, набряків)	- біоелектричний імпеданс (BIA) - DEXA - вимірювання товщини поперекового м'яза за допомогою комп'ютерної томографії на висоті 3-го поперекового хребця - вимірювання товщини шкірної складки
Наявність запалення - хворобливості	- історія хвороби (раніше існуючі захворювання, призначені лікарські препарати, лікування, операції) - Клінічне обстеження (побічні ефекти лікування, метастази пухлини) - CRP, загальний аналіз крові, температура, артеріальний тиск, альбумін, феритин
Визначення функціональних можливостей пацієнта	Дінамометр, спірометрія

Таблиця 1. Параметри для оцінки харчування госпіталізованих пацієнтів

УВАГА

Визначення і оцінка стану харчування онкологічних хворих слід повторювати через регулярні проміжки часу, відповідно до режимів лікування, згідно до хірургічних процедур, клінічного стану пацієнта та його конкретних потреб.

Пам'ятайте: Якщо ви їсте менше, якщо ваша вага знизилася за останні 3-6 місяців, якщо у вас набряки на ногах або рідина в черевній порожнині, якщо ви відчуваєте слабкість, негайно зверніться за оцінкою режиму харчування й корекцією системи харчування.

Dr Ευθύμιος Β. Γκότσης

2.1 ΣΧΕΣΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Μετά τη θεματική ενότητα της πρόληψης, ακολουθεί η ενότητα της διατροφής κατά την διάρκεια της θεραπείας, με διαφορετικές συστάσεις πλέον για τους ασθενείς.

Οι ασθενείς με καρκίνο πολύ συχνά πρέπει να ακολουθούν δίαιτα η οποία δεν μοιάζει «υγιεινή», είναι όμως απολύτως απαραίτητη γιατί προσφέρει θερμίδες και πρωτεΐνες για την αντιμετώπιση της απώλειας βάρους. Οι ασθενείς που αντιμετωπίζουν διατροφικό κίνδυνο παρουσιάζουν χαμηλότερη ποιότητα ζωής, μειωμένη φυσική δραστηριότητα, κόπωση και αυξημένη τοξικότητα από την αντικαρκινική θεραπεία. Επιπλέον καθυστερήσεις ή και αποτυχία εφαρμογής μιας προγραμματισμένης θεραπείας, παρενέργειες από την φαρμακευτική αγωγή και μειωμένη απορρόφηση των χημειοθεραπευτικών οφείλονται πολλές φορές στην κακή θρεπτική κατάσταση του ογκολογικού ασθενούς.

Οι στόχοι της διατροφικής υποστήριξης κατά τη διάρκεια

- της θεραπείας είναι: Πρόληψη και Θεραπεία του υποσιτισμού που οφείλεται στην νόσο ή στην θεραπευτική αγωγή.
- Πρόληψη ή αναστροφή της απώλειας βάρους.
- Ελαχιστοποίηση των παρενεργειών από την θεραπεία.
- Αύξηση της συμμόρφωσης στις διατροφολογικές οδηγίες.

Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της θεραπείας.

Να θυμάστε: Η διατροφή κατά τη διάρκεια της θεραπείας αποτελεί μέρος της θεραπείας του καρκίνου, ξεκινάει άμεσα με τη διάγνωση, κάνει τον ασθενή πιο ανθεκτικό στη θεραπεία, βελτιώνει την ποιότητα ζωής του και ενισχύει το θεραπευτικό αποτέλεσμα των φαρμάκων.

Αξιολόγηση θρεπτικής κατάστασης ογκολογικού ασθενούς

Είναι σημαντικό, αμέσως μετά τη διάγνωση της νόσου, να καθορισθεί από ειδικό η θρεπτική κατάσταση του ασθενούς, δηλαδή αν υπάρχει ακούσια απώλεια βάρους και πόσα είναι τα κιλά του καρκινοπαθούς σε σχέση με το υγιές βάρος που θα έπρεπε να έχει. Αυτό θα επηρεάσει όχι μόνο τη θεραπεία αλλά και την πρόγνωση της νόσου.

Ανίχνευση ασθενούς σε διατροφικό Κίνδυνο

Η διατροφική ανίχνευση πρέπει να γίνεται κατά την εισαγωγή του ασθενούς, με σύντομο και ακριβή τρόπο, για να υπάρχουν στοιχεία αναφοράς και να καθορισθεί η κατάλληλη διατροφική παρέμβαση όπου απαιτηθεί. Η ανίχνευση διατροφικού κινδύνου πρέπει να αποτελεί μέρος της ιατρικής φροντίδας του ογκολογικού ασθενούς, να γίνεται με τη διάγνωση, πριν και μετά την αντικαρκινική θεραπεία.

Διατροφική Αξιολόγηση Ογκολογικού Ασθενούς

Η διατροφική αξιολόγηση είναι η πιο λεπτομερής, εξατομικευμένη, διερεύνηση της θρεπτικής κατάστασης του ασθενούς, κλινικά ενδείκνυται στους ογκολογικούς ασθενείς λόγω αυξημένου κινδύνου εμφάνισης υποθρεψίας/καχεξίας.

Οι παράμετροι που πρέπει να ελέγχονται σε κλινικό περιβάλλον, για την ενδελεχή αξιολόγηση θρέψης του ογκολογικού ασθενούς περιλαμβάνουν:

Μετρήσεις	Παράμετροι
Επάρκεια / έλλειψη θρεπτικών συστατικών	Αλβουμίνη, Ολικά λευκώματα, Λευκωμα Ούρων 24ώρου, Ουρία, Κρεατινίνη, Σίδηρος, Φεριπτίνη, Κάλιο, Νάτριο, βιταμίνη Β-12, Ασβέστιο, Φώσφορος ανάκληση 24ώρου, κλινική εξέταση: ύψος, βάρος, απώλεια βάρους, αφυδάτωση, οίδημα, ασκίτης μέτρηση ενεργειακών απαιτήσεων ασθενούς με μηχανήμα έμμεσης θερμιδομετρίας ή υπολογισμός των αναγκών με εξισώσεις
Σύσταση Σώματος (μέτρηση μυϊκής μάζας, λίπους, οιδημάτων)	Βιοηλεκτρική Εμπέδηση (BIA), DEXA, μέτρηση πάχους ψώιτη μυός με Αξονική Τομογραφία στο ύψος του 3ου οσφυϊκού σπονδύλου, δερματοπτυχές
Υπαρξη Φλεγμονής - Νοσηρότητα	ιστορικό (προυπάρχουσες νόσοι, φαρμακευτική αγωγή, θεραπεία, επεμβάσεις) Κλινική εξέταση (παρενέργειες θεραπείας, μεταστάσεις όγκου) CRP, γενική αίματος, θερμοκρασία, αρτηριακή πίεση, αλβουμίνη, φεριπτίνη
Μέτρηση λειτουργικότητας ασθενούς	Χειροδυναμόμετρο, σπειρομέτρηση

Πίνακας 1. Μετρούμενοι παράμετροι για την θρεπτική αξιολόγηση νοσηλευόμενων ασθενών

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η ανίχνευση και η αξιολόγηση της θρεπτικής κατάστασης του ογκολογικού ασθενούς πρέπει να επαναλαμβάνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, σύμφωνα με τα θεραπευτικά σχήματα, χειρουργικές επεμβάσεις, την κλινική κατάσταση του ασθενούς και τις ιδιαίτερες ανάγκες του.

Να θυμάστε: Αν τρώτε λιγότερο, αν μειώθηκε το βάρος σας το τελευταίο 3-6μηνο, αν έχετε πρηξίματα στα πόδια ή υγρό στην κοιλιά, αν

νιώθετε αδυναμία επικοινωνήστε ΑΜΕΣΑ για αξιολόγηση θρέψης και διατροφική παρέμβαση (ειδικό διαιτολόγιο).

Доктор Евфίμιος Гоцис

2.3 КАХЕКСІЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЧИНИ, УСУНЕННЯ¹⁵

Ракова кахексія виникає у онкологічного хворого, коли він втрачає м'язову масу, не обов'язково зменшуючи жирові запаси. У 80% випадків раку кожна втрата ваги - це втрата м'язів, а не жиру.

ВИЗНАЧЕННЯ: Кахексія в даний час визначається як багатофакторний синдром з безперервною втратою м'язової маси, з втратою жирової тканини або без неї.

Діагностичні критерії:

20% смертей у онкологічних хворих відбувається через кахексії, приблизно 14 000 випадків на рік в нашій країні* (в Греції). Найбільшому ризику піддаються пацієнти з раком шлунку, підшлункової залози, стравоходу (>80%), дещо менше з раком голови та ший і раком кишечника (60-80%). Пацієнтам з надмірною вагою або ожирінням потрібна особлива обережність, оскільки втрата ваги часто недооцінюється, що призводить до втрати м'язової тканини з затримкою жиру, це явище відоме як саркопенічне ожиріння.

ПРИЧИНИ: Це пов'язано з різними метаболічними механізмами, або запальними процесами, запущеними пухлиною, або організмом в якості захисту. Організм сприймає пухлину як чужорідне тіло, що викликає імунну відповідь. Організм намагається отримати додаткові запаси енергії з м'язів у вигляді амінокислот, перетворюючи їх в глюкозу для підтримки функції мозку.

Проблема в тому, що ми не можемо відключити цю реакцію на рак, навіть якщо ми можемо забезпечити пацієнта всіма необхідними поживними речовинами.

Діагностичні критерії:

- втрата ваги >5% за останні 6 місяців
- індекс маси тіла <20kg/m² і втрата 2% ваги
- саркопенія (IMT <19kg/m²) і втрати >2% ваги

Види кахексії:

- ПРОКАХЕКСІЯ: втрата ваги <5% є основним симптомом анорексії
- КАХЕКСІЯ: див. Діагностичні критерії

- **ЗАКЛЮЧНА СТАДІЯ КАХЕКСІЇ:** дуже важка, незворотна форма, втрата ваги >20%, незалежний предиктор смерті.

НАПРИКЛАД: пацієнт з нормальною вагою 70 кг, який повідомляє про втрату 3,5 кг, вже вступив в кахексію! Пацієнтка з нормальною вагою 55 кг стає кахектичною втративши лише 1 кг.

У більшості випадків стан предкахексії та кахексії може бути зворотнім. Дієтолог виявляє кахексію, проводить рН-моніторинг для точного вимірювання м'язової маси і непрямую калориметрію (вимірювання метаболічних потреб) для визначення калорій, які повинен отримувати пацієнт. Потім він складає спеціальну дієту з урахуванням

- а) корекції м'язової тканини, яка повинна бути досягнута,
- б) побічних ефектів або анатомічних особливостей,
- в) шляху харчування (орально-катетер-парентерально)
- г) інших захворювань
- д) терапевтичного протоколу/ хірургічного втручання.

У співпраці з лікарем він вирішує призначити, при необхідності, поживну речовину. Необхідне регулярне повторне обстеження пацієнта за допомогою рН-моніторингу і визначення біохімічних показників.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

Головне - це профілактика втрати ваги, кахексії, тому ми рекомендуємо вам як тільки поставлять діагноз рак НЕГАЙНО:

- зважуйтеся щодня і записуйте кожну втрату ваги,
- не пропускайте ніяких прийомів їжі й не зменшуйте її кількість,
- робіть два невеликих перекуси в проміжках між основними прийомами їжі,
- обирайте продукти, багаті калоріями та білками
- уникайте продуктів, багатих клітковиною, тому що вони сприяють почуттю ситості й легко насичують невеликою кількістю калорій!
- негайно зверніться по допомогу, якщо втрата ваги вже становить >5% (ви знайдете її, помноживши свою звичайну вагу на 0,05).

Dr Ευθύμιος Β. Γκότσης

2.3 ΚΑΧΕΞΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ, ΑΙΤΙΑ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Η καρκινική καχεξία εμφανίζεται στον ογκολογικό ασθενή όταν χάνει τη μυϊκή του μάζα, χωρίς απαραίτητα να μειώνεται το λίπος του. Στο 80% των περιστατικών με καρκίνο κάθε απώλεια βάρους είναι απώλεια μυών και όχι λίπους.

ΟΡΙΣΜΟΣ: Η καχεξία ορίζεται πλέον ως πολύ-παραγοντικό σύνδρομο με συνεχή απώλεια μυϊκής μάζας με ή χωρίς απώλεια λιπώδους ιστού. Το 20% των θανάτων στους καρκινοπαθείς οφείλονται στην καχεξία, περίπου

14.000 ετησίως στη χώρα μας. Κινδυνεύουν περισσότερο οι ασθενείς με καρκίνο στομάχου, παγκρέατος, οισοφάγου (>80%) και έπειτα οι ασθενείς με καρκίνο κεφαλής –τραχήλου και εντέρου (60-80%). Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται σε υπέρβαρους ή παχύσαρκους ασθενείς αφού εκεί η απώλεια βάρους συχνά υποδιαγιγνώσκεται, με αποτέλεσμα να επέρχεται απώλεια μυϊκού ιστού με διατήρηση του λίπους, γνωστή ως σαρκοπενική παχυσαρκία.

ΑΙΤΙΑ: Οφείλεται σε διάφορους μεταβολικούς μηχανισμούς συνεπεία φλεγμονωδών εξεργασιών από τον όγκο ή τον οργανισμό ως άμυνα. Ο οργανισμός αντιλαμβάνεται τον όγκο ως ξένο σώμα προκαλώντας ανοσολογική απόκριση. Το σώμα προσπαθεί να αποκτήσει επιπλέον αποθέματα ενέργειας από τους μυς, με τη μορφή αμινοξέων, τα μετατραπεί σε γλυκόζη για να διατηρηθεί η λειτουργία του εγκεφάλου.

Το πρόβλημα είναι ότι δεν μπορούμε να απενεργοποιήσουμε αυτήν την απάντηση στον καρκίνο, ακόμη και όταν μπορούμε να παρέχουμε στον ασθενή όλα τα βασικά θρεπτικά συστατικά.

Διαγνωστικά Κριτήρια:

- απώλεια Σωματικού Βάρους >5%

τους τελευταίους 6 μήνες

- Δείκτης Μάζας Σώματος <20kg/m² και απώλεια 2% του ΣΒ
- Σαρκοπενία (ΔΜΣ<19kg/m²) και απώλεια >2% του ΣΒ

Κατηγορίες Καχεξίας

- ΠΡΟΚΑΧΕΞΙΑ: απώλεια βάρους >5% με κύριο σύμπτωμα την ανορεξία

- ΚΑΧΕΞΙΑ: όπως διαγνωστικά κριτήρια

- ΤΕΛΕΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΚΑΧΕΞΙΑ: πολύ σοβαρή, μη αναστρέψιμη μορφή, απώλεια βάρους >20%, ανεξάρτητος προγνωστικός δείκτης θανάτου

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: ένας ασθενής με σύνηθες βάρος 70kg που αναφέρει απώλεια 3,5kg έχει ήδη μπει σε καχεξία!!! Μια αδύνατη ασθενής 55κιλών με απώλεια 1κιλού μόνο γίνεται καχεκτική.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ: Η αναστροφή της προ-καχεξίας και της καχεξίας είναι εφικτή στις περισσότερες περιπτώσεις. Ο Διαιτολόγος ανιχνεύει την καχεξία, διενεργεί εμποδισιομετρία για να μετρήσει με ακρίβεια τη μυϊκή μάζα και έμμεση θερμιδομετρία (μέτρηση μεταβολικών αναγκών) για να καθορίσει τις θερμίδες που πρέπει να λάβει ο ασθενής. Εν συνεχεία φτιάχνει ειδικό διαιτολόγιο λαμβάνοντας υπ' όψη του

- α) την διόρθωση του μυϊκού ιστού που χρειάζεται να επιτευχθεί,
- β) παρενέργειες ή ανατομικές δυσκολίες,
- γ) οδό σίτισης (στόμα-καθετήρα-παρεντερική)
- δ) λοιπά νοσήματα,

ε) θεραπευτικό πρωτόκολλο/ χειρουργική επέμβαση. Αποφασίζει, σε συνεργασία με τον θεράποντα ιατρό, για συνταγογράφηση διατροφικού σκευάσματος όπου απαιτείται. Επιβάλλεται τακτικός επανέλεγχος του ασθενούς με εμποδισιομετρία και βιοχημικές παραμέτρους (βλ. Πίνακα 1).

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Το βασικότερο είναι η πρόληψη της απώλειας βάρους-καχεξίας γι' αυτό σας συστήνουμε, ΑΜΕΣΩΣ, μόλις διαγνωστείτε με καρκίνο:

- να ζυγίζετε καθημερινά και να καταγράφετε κάθε απώλεια βάρους,
- να μην παραλείπετε κανένα γεύμα, μη μειώνετε ποσότητες,
- να τρώτε 2 μικρά ενδιάμεσα γεύματα,
- να επιλέγετε τροφές πλούσιες σε θερμίδες και πρωτεΐνες
- αποφύγετε τρόφιμα πλούσια σε φυτικές ίνες γιατί προάγουν το αίσθημα του κορεσμού και χορταίνετε εύκολα με λίγες θερμίδες!
- ζητήστε άμεσα βοήθεια αν η απώλεια βάρους σας είναι ήδη >5% (θα το βρείτε πολλαπλασιάζοντας το σύνηθες βάρος σας με 0,05).

ПЕРЕКЛАДИ З ПОЛЬСЬКОЇ

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Адам Міцкевич

З «Одеських сонетів»

СОНЕТ XI. ДО...

Переклад у двох редакціях¹⁶

1-ша

Вдивляєшся в мій зір зі згуби простотою –
Отрути бійся: очі це зміїні,
Тікай, а то отруйний чад повине,
Клясти якщо не хочеш вік із самотою.

Ще є у тебе щирість з чистотою;
Негідне в мене будиш полуміння;
Та жив самотнім – чом у смерку нині –
Невинне це створіння з яснотою?

Радий втішатись – будеш не зі мною,
Бо ти дитина – і я чую жар од болю;
Ти щасна, твій талан – у дружнім колі –

У мене доля – цвинтар із труною.
О юний плющу! зелень вий тополі,
А терен хай за цвинтаря стіною.

2-га

В зір мій зориш у зітханні – згубна сама з простотою;
Бійся отрути: палають нею зіниці зміїні;
Швидше тікай, бо отруйний повів невинність повине,
Як проклинати не хочеш решти життя самотою.

Щирість у тебе єдина лишилась із чистотою;
Знай: запалила негідне ти у мені полуміння;
Вмію-бо жити самотнім – чом у своїм часоплині
З цим невинятком зустрівся, долю в'яжу зі святою?

Втіхи люблю – та не зваблю, надто-бо мислю в гордині,
Ти ще дитя – чую племінь я від нестерпного болю;
Так, ти щаслива, твій жереб – у співрозмовників колі,

Жереб мій – це кладовище, склепи і в них домовини.
Плющу ти юний! повий-но краще зелену тополю,
А надмогильним колонам хай зостаються тернини.

Adam Mickiewicz

“Sonety odeskie”

SONET XI. DO...

Patrzysz mi w oczy, wzdychasz — zgubna twa prostota;
Lękaj się jadu, który w oczach żmii płonie,
Uciekaj nim cię oddech zatruty owionie,
Jeśli nie chcesz kłać reszty twojego żywota.

Szczerość, jeszcze mi jedna pozostała cnota;
Wiedz, że niegodny ogień zapalasz w mym łonie;
Lecz umiem żyć samotny — i po cóż przy zgonie
Ma się wikłać w me losy niewinna istota?

Lubię rozkosz, lecz zwodzić nadto jestem dumny,
Tyś dziecko — mnie namiętne przepaliły bole;
Tyś szczęśliwa, twe miejsce w biesiadników kole —

Moje, gdzie są przeszłości cmentarze i trumny.
Młody bluszczu! zielone obwijaj topole,
Zostaw cierniom grobowe otaczać kolumny.

Ципріян Норвід

ПОПІЛ І АЛМАЗ¹⁷

Із Тебе, із просмоленого гілля,
Навколо льотом догоряють шмати.
Згоряючи, не знаєш: будеш вільним,
А може, і приреченим до втрати.

Чи буде попіл сум'яттєвим чистим,
Що з бурею до урвища порине,
Чи в попелі алмазом зорянистим
Засяє перемогою невпинно?

Cyprian Norwid

POPIÓŁ I DIAMENT

Coraz to z Ciebie jako z drzazgi smolnej
Wokoło lecą szmaty zapalone.
Gorejąc nie wiesz czy stawasz się wolny
Czy to co Twoje ma być zatracone.

Czy popiół tylko zostanie i zamęt
Co idzie w przepaść z burzą.
Czy zostanie
Na dnie popiołu gwiazdzisty dyjament -
Wiekuistego zwycięstwa zaranie?

Ципріян Норвід

ОСОБЛИВОСТІ¹⁸

Чом не Едем світ цей, яка причина?
Чом він без ідеального розвою?
Були знайомі в мене двоє, –
Ах, із тих двох... була б одна людина!

Бо перший, рідні хоч розбестив діти
Як батько неподобний,
У кості грав, пиячив, лихомовний, –
«Найліпше серце мав на світі!»

Бо другий, доброго хоч слова
Не вартий був, але казали
(Що стало думкою загалу):
«Це голова на світ весь пречудова!»

Едемом був би світ, і ось причина:
Якби ж то голови сідали
На тулуби, але замало
Хоч для єдиної людини!

Cyprian Norwid

SPECJALNOŚCI

Czemu ten świat nie jako Eden?
Czemu nie ideałem?
Słuchaj, dwóch ludzi znałem:
Ah, z tych dwóch... cóż byłby za jeden!

Bo pierwszy z nich, choć zabił dziecko
Niegodnem wychowaniem,
Pił, kłął, żył w kości graniem,
«Najlepsze serce miał na świecie!»

Bo drugi znów dobrego słowa
Nie był wart — lecz, mówiono,
Jak o pierwszym: «To pono
Najlepsza w świecie głowa!»

Więc stądto świat nie jest, jak Eden,
Ale będzie, gdy głowy
Wnijdą na swe tułowy.
Choć niezawsze z dwóch byłby choć jeden!...

ОЛЕНА СТЕПАНЮК

Збігнєв Герберт

СЬОМИЙ ЯНГОЛ

Сьомий янгол
повністю інший
і звать його інакше
Шемкель

Не Гавриїл
злotosяйний
трону опора
його балдахін

і не Рафаїл
хоротворець

й тим більше
не Азраїл
корманич планет
геометр нескінченності
неперевершений знавець
фізики теоретичної

Шемкель
він чорний і нервовий
укараний багатократно
за котрабанду
грішників

між геєною вогняною
і небом
невпинно тупоче

не береже гідності своєї
та й тримають в сонмі його
тільки заради сімки магічної

але ж не такий він
як інші

не те що Михаїл
гетьман всіх сонмів
весь в лусках і плюмажах

і не Азрафаїл
декоратор світу
опікун рослинності буйної
з крилами як два дуба
шумливих

і навіть не як
Дедраїл
апологет і каббаліст
Шемкелю, Шемкелю
нарікають янголи
і чому ти такий
недосконалий

візантійські митці
малюють сімох
і уподоблюють Шемкеля
до інших

певно страшаться
до ересі впасти
з зображенням Шемкеля як він є
чорного нервового
в старому линялому німбі

Zbigniew Herbert

SIÓDMY ANIOŁ¹⁹

Siódmy anioł
jest zupełnie inny
nazywa się nawet inaczej
Szemkel

to nie co Gabriel
złoциsty
podpora tronu

i baldachim

ani to co Rafael
stroiciel chórów

ani także
Azrael
kierowca planet Zbigniew Herbert
geometra nieskończoności
doskonały znawca fizyki teoretycznej

Szemkel
jest czarny i nerwowy
i był wielokrotnie karany
za przemyt grzeszników

między otchłanią
a niebem
jego tupot nieustanny

nic nie ceni swojej godności
i utrzymują go w zastępie
tylko ze względu na liczbę siedem

ale nie jest taki jak inni

nie to co hetman zastępów
Michał
cały w łuskach i pióropuszech

ani to co Azrael
dekorator świata
opiekun bujnej roślinności
ze skrzydłami jak dwa dęby szumiące

ani nawet to co
Dedrael
apologeta i kabalista

Szemkel Szemkel
– sarkają aniołowie
dlaczego nie jesteś doskonały

malarze bizantyńscy
kiedy malują siedmiu
odtwarzają Szemkela
podobnego do tamtych

sądzą bowiem
że popadliby w herezję
gdyby wymalowali go
takim jak jest
czarny nerwowy
w starej wyleniającej aureoli

Wiersz z tomu Hermes, pies i gwiazda

Збігнєв Герберт

ПОМИСЛИ НА ВАРРАВУ

Що стало з Варравою? Я питав нічого невідомо
звільнений від ланцюгу на вулицю білу вийшов
міг звернути праворуч піти вперед ліворуч звернути
завертітись дзигою і півнем заволати
він Імператор голови і рук
і Можновладця власного віддиху
Питаю бо дотичний трохи
зваблений натовпом перед оселею Пілата кричав
звільни Варраву Варріві волю
кричали всі і навіть моє мовчання
нічого не змінило би
все стало як і бути мало

А Варрава можливо повернувся до своїх злодюжек
в горах десь вбиває швидко і грабить ретельно
або зайнявся гончарством
і руки замарані в злодіяннях
очищує божою глиною
Може водонсієм став, погоничем віслюкі мінялою
керманичем корабельним
на однім з його кораблів Павло до коринфян плів

чи – цього ми виключити не можемо –
шпигуном цінним за платню римлян

Дивіться і дивуйтеся грі долі
можливостям шансам усміхам фортуни

Й Назаретянин
залишився сам
без альтернативи
з крутою
доріжкою
крові

Zbigniew Herbert

DOMYSŁY NA TEMAT BARABASZA

Co stało się z Barabaszem? Pytałem nikt nie wie
Spuszczony z łańcucha wyszedł na białą ulicę
mógł skręcić w prawo iść naprzód skręcić w lewo
zakręcić się w kółko zapiąć radośnie jak kogut
On Imperator własnych rąk i głowy
On Wielkorządca własnego oddechu

Pytam bo w pewien sposób brałem udział w sprawie
Zwabiony tłumem przed pałacem Pilata krzyczałem
tak jak inni uwolnij Barabasz Barabasz
Wołali wszyscy gdybym ja jeden milczał
stałoby się dokładnie tak jak się stać miało

A Barabasz być może wrócił do swej bandy
W górach zabija szybko rabuje rzetelnie
Albo założył warsztat garncarski
I ręce skalane zbrodnią
czyści w glinie stworzenia
Jest nosiwodą poganiaczem mułów lichwiarzem
właścicielem statków – na jednym z nich żeglował Paweł do
Koryntian

lub – czego nie można wykluczyć –
stał się cenionym szpiclem na żołdzie Rzymian

Patrzcie i podziwiajcie zawrotną grę losu
o możliwości potencje o uśmiechy fortuny

A Nazareńczyk
został sam
bez alternatywy
ze stromą
ścieżką
krwi

ПЕРЕКЛАДИ З ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ

ВІКТОР МАРАЧ

Сесилія Мейрелес

МОТИВ

Співаю, бо ця мить іще з тобою;
життя ж моє поглине скоро Лета,
й ні радістю не тішить, ні журбою
мене – поета.

Сестра речей минутих і мінливих,
ні муки, ні гордині сліз не витру;
пронизую ночей і днів напливи
в обіймах вітру.

Розсиплюсь в прах чи з плоттю дух з'єднаю,
здіймусь у небо чи скочусь у бездну, –
не знаю я, не знаю я. Не знаю:
лишусь чи щезну.

Співаю. Й пісня – все; зі мною
крила ще вічний ритм: цей пульс, цей біль ще.
І знаю: стану я колись німою –
й нічого більше.

Cecilia Meireles

MOTIVO

Eu canto porque o instante existe
e a minha vida está completa.
Não sou alegre nem sou triste:
sou poeta.

Irmão das coisas fugidias,
não sinto gozo nem tormento.
Atravesso noites e dias
no vento.

Se desmorono ou se edifico,
se permaneço ou me desfaço,
— não sei, não sei. Não sei se fico
ou passo.

Sei que canto. E a canção é tudo.
Tem sangue eterno a asa ritmada.
E um dia sei que estarei mudo:
— mais nada.

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Карлус Друммонд де Андраде

РАМЕНА, ЩО ПІДПИРАЮТЬ СВІТ

Ось час коли більш не кажуть: о Боже мій.
Це час цілковитого очищення.
Час, коли більш не кажуть: кохання моє.
З кохання немає-бо зиску.
І очі не плачуть.
І руки тчуть лише грубу ряднину
І серце сухе.

Даремно жіноцтво стука у двері, а ти не відчиниш.
Були сам-на-сам, світло згасло,
та в тіні яскраво палає твій зір.
Всі впевнені ви, більш не знаєте мук.
Ні на що від друзів уже не ждете.

Та викиньте старість із дум – бо що таке старість?
Бо свій цей підтримують плечі твої,
він важить не більш за малої руки.
І війни, і голод, і всі суперечки –
Лиш докази це, що триває життя
і ще не всі вільні.
Видовище варварське декому це,
і ліпше б умерти тендітним таким.
Ось час: умирати більш сенсу нема.
Ось час настає: поладналось життя.
Життя, лише без містифікації.

Carlos Drummond de Andrade

OS OMBROS SUPORTAM O MUNDO

Chega um tempo em que não se diz mais: meu Deus.
Tempo de absoluta depuração.
Tempo em que não se diz mais: meu amor.
Porque o amor resultou inútil.
E os olhos não choram.
E as mãos tecem apenas o rude trabalho.
E o coração está seco.

Em vão mulheres batem à porta, não abrirás.
Ficaste sozinho, a luz apagou-se,
mas na sombra teus olhos resplandecem enormes.
És todo certeza, já não sabes sofrer.
E nada esperas de teus amigos.

Pouco importa venha a velhice, que é a velhice?
Teus ombros suportam o mundo
e ele não pesa mais que a mão de uma criança.
As guerras, as fomes, as discussões dentro dos edifícios
provam apenas que a vida prossegue
e nem todos se libertaram ainda.
Alguns, achando bárbaro o espetáculo
prefeririam (os delicados) morrer.
Chegou um tempo em que não adianta morrer.
Chegou um tempo em que a vida é uma ordem.
A vida apenas, sem mistificação.

Карлус Друммонд де Андраде

ОБ'ЄДНАННЯ/КАДРИЛЬ

Жуан кохав Терезу що кохала Раймунду
що кохав Марію що кохала Жуакіна що кохав Лілі,
що не кохала нікого.
Жуан подався до Сполучених Штатів, Тереза пішла у черниці,
Раймунду загинув у катастрофі,
Марія лишилась у тітки своєї,
Жуакін укоротив собі життя, а Лілі
побралася з Ж. Пінту Фернандесом
це не ввійшло в історію.

Carlos Drummond de Andrade

QUADRILHA

João amava Teresa que amava Raimundo
que amava Maria que amava Joaquim que amava Lili,
que não amava ninguém.
João foi para os Estados Unidos, Teresa para o convento,
Raimundo morreu de desastre, Maria ficou para tia,
Joaquim suicidou-se e Lili casou com J. Pinto Fernandes
que não tinha entrado na história.

Карлус Друммонд де Андраде

СВІТАНКОВА ЗОРЯ

Був напідпитку поет у трамваї.
А на задвірках – народження дня.
Пансіони веселі – скорботні в негоді.
Теж напідпитку будинку-господи.

Все непоправним було.
І не відав ніхто, що це світу кінець
(тільки дитя це помітило – мовчки),
що за чверть восьма вже світу кінець.
Думи останні! останні телеграми!

Жозе – ставив займенники-ймення,
і чоловіцтво кохала Елена,
і Себастьян, що себе руйнував,
як і Артур, що нічого не рік, –
вирушать всі у дорогу навік.

Поет напідпитку, але
чує звертання зірниці-світання:
Всі ходімо в танець,
де трамваї й клечання?
Де трамваї й клечання –
у танець, о братове мої!
Хай без музики буде, –
у танець, о братове мої!
А народяться люди
(всі нащадки – спонтанно).
О, прекрасна любов
(і любов, і плоди всі її).
У танець, о братове мої!
Смерть пізніше настане,
мов таїнство буде.

Carlos Drummond de Andrade

AURORA

O poeta ia bêbedo no bonde.
O dia nascia atrás dos quintais.
As pensões alegres dormiam tristíssimas.
As casas também iam bêbedas.

Tudo era irreparável.
Ninguém sabia que o mundo ia acabar
(apenas uma criança percebeu mas ficou calada),
que o mundo ia acabar às 7 e 45.
Últimos pensamentos! últimos telegramas!
José, que colocava pronomes,
Helena, que amava os homens,
Sebastião, que se arruinava,
Artur, que não dizia nada,
embarcam para a eternidade.

O poeta está bêbedo, mas
escuta um apelo na aurora:

Vamos todos dançar
entre o bonde e a árvore?
Entre o bonde e a árvore
dançai, meus irmãos!
Embora sem música
dançai, meus irmãos!
Os filhos estão nascendo
com tamanha espontaneidade.
Como é maravilhoso o amor
(o amor e outros produtos).
Dançai, meus irmãos!
A morte virá depois
como um sacramento.

Освальд де Андраде

**ФУТУРИСТИЧНЕ КОХАННЯ
до білої ясної пані**

Візьміть зо дві дюжини порцій цілунків
Додайте дозу вершкового масла Жадання
Додайте три грами крохмалю з Ревнощів
Чотири столові ложки Меланхолійного цукру
Кладіть два яйця
І все збийте рукою Нещасного Випадку
Й домовтесь на другу години за ті дві
Що вказує ваш часомір!

Oswald de Andrade

**O AMOR – poesia futurista
A Dona Branca Clara**

Tome-se duas dúzias de beijocas
Acrescente-se uma dose de manteiga do Desejo
Adicione-se três gramas de polvilho do Ciúme
Deite-se quatro colheres de açúcar da Melancolia
Coloque-se dois ovos
Agite-se com o braço da Fatalidade
E dê de duas horas em duas horas marcadas
No relógio de um ponteiro só!

Антоніу Карлос Жобін

БОСАНОВА

Корковаду

Це гітарне награвання
Так, любов це, і співання
Щире щастя любим дар
Надто в думках супокій
Встигнеш зараз і помрій
Із вікна побачиш Корковаду
О Спаситель, як прекрасно
Прагну в прихистку Твоім щоб життя було таким
Щоб зі мною завше поруч ти
Як не згасне давній жар
О безвірні сього світу
Вас я стрівши узрів
Справжнє щастя, о моя любов
Щастя, щастя, так, на правду

Antônio Carlos Jobim

BOSSA NOVA

Corcovado

Um cantinho e um violão
Este amor, uma canção
Pra fazer feliz a quem se ama
Muita calma pra pensar
E ter tempo pra sonhar
Da janela vê-se o Corcovado
O Redentor que lindo
Quero a vida sempre assim com você perto de mim
Até o apagar da velha chama
E eu que era triste
Descrente deste mundo
Ao encontrar você eu conheci
O que é felicidade meu amor
O que é felicidade, o que é felicidade

ПЕРЕКЛАДИ З ТУРЕЦЬКОЇ

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Гази Гірай²⁰

ГАЗЕЛЬ

О люба, лікарю-табіб, мене ти вбережи від лих,
Моя ти душе, дорога, о сокровенного поріг,

Моя трояндо, Гюлістан, чуттів ти відданість палких.
Моя ти сутність, кипарис – твій стан, край квітів запашних.

До пері вся подібна ти, і цукровустий голос твій,
Брова – кинджал, уста – корал, у віях – пал зіниць твоїх.

У тебе кучері – рейхан, лик – ружа, очі – струмнів біг,
Моя надіє, честь моя, моїх релігіє святих.

Мій тліє жар, у серці плач: розлука раптом надійшла,
Моя ти пані, о мій шах, чуттів не милуєш чужих.

Завжди прокладений твій шлях лежить по зламаних гілках,
Усі на шляхові твоїм упали замертво до ніг.

З очей вода, не гоїть мазь, бо цей оманливий бальзам,
Хан Газаї всіх власних бід тобі повідати не зміг.

Gazi Giray

GAZEL

Habibim munisim yârim derde dermanım
Enîsim yâr ı dilhâhım latifim mahremim canım

Gülendamım dilârâmım vefâdârım havâdârım
Özi şahım yüzi mâhım boyı serv i gülistanım

Peripeyker lebi şekker sözi gevher özi huşter
Kaşı yâ kirpiki hançer sühanver la'li mercanım

Yüzi gül saçı reyhânım lebi mül çeşmi hunharım
Ki sensen hasılım varım muhassal dinim imânım

Könül inler közim ağlar yaşım çağlar firakında
Terahhum eyle ey şâhım tekellüm eyle ey hanım

Çıkıb seyre suvar olmuş yolunda ten gubâr olmuş
Niçeler hâksâr olmuş kezer nazile cananım

Közim yaşın döker her dem çeker zahmine yok merhem
GAZAYİ kanı bir mahrem diyem hâl i perişanım.

ПЕРЕКЛАДИ З ФРАНЦУЗЬКОЇ

ОЛЬГА СМОЛЬНИЦЬКА

Марселіна Деборд-Вальмор

ТРОЯНДИ ВІД СААДІ²¹

Чоловіча версія

Нині вранці вам хотів я дарувати квіти руж;
Та зав'язаний затуго оберемок цей чимдуж,
Що не вмістить найтугіший жодним вузликом тягар.

Гудзі луснули. І ружі всі полинули в політ,
І за вітром, і до моря весь полинув щезлий цвіт.
Всі спливали за водою, не вертаючись до хмар;

Хвиля червінню здавалась, наче полум'я порфір.
Нині ввечері мій досі весь напахчений убір...
Ці вдихайте аромати, запах пам'яті як дар.

Жіноча версія

Нині вранці вам хотіла я принести квіти руж;
Та затуго зав'язала оберемок цей чимдуж,
Що не вмістить найтугіший жодним вузликом тягар.

Гудзі луснули. І ружі всі полинули в політ,
І за вітром, і до моря весь полинув щезлий цвіт.
Всі спливали за водою, не вертаючись до хмар;

Хвиля червінню здавалась, наче полум'я порфір.
Нині ввечері мій досі весь напахчений убір...
Ці вдихайте аромати, запах пам'яті як дар.

Marceline Desbordes-Valmore

LES ROSES DE SAADI

J'ai voulu ce matin te rapporter des roses;
Mais j'en avais tant pris dans mes ceintures closes
Que les noeuds trop serrés n'ont pu les contenir.

Les noeuds ont éclaté. Les roses envolées
Dans le vent, à la mer s'en sont toutes allées.
Elles ont suivi l'eau pour ne plus revenir;

La vague en a paru rouge et comme enflammée.
Ce soir, ma robe encore en est tout embaumée...
Respires-en sur moi l'odorant souvenir.

Стефан Малларме

ЛАЗУР²²

Лазурі квіття вічної ясне
Іронією схопить без турбот
Безсилового поета, що клене
Свій геній в неродючості Скорбот.

Тікаю, зір заплющивши очей,
Сумління чую докори жасні
Душі порожній. Де сховатись ще,
Презирство духу звивши в пелені?

Тумани, встаньте! Попіл сипте й гар
Однаковими пасмами у вись,
Осінній щоб долаючи мочар,
Склепінням тихі обшири звелись!

І ти, прийшовши з Лети глибини,
Позбируй твань і збляклий очерет,

О мила Туго, й урвища заткни
Лазурні, що їх різав пташий лет.

І знов! безсонні суму димарі,
Де сажею в'язничною мара
У жаху гасне чорної діри,
Лик сонячний жовтизною вмира!

– А Небо мертве. – Я біжу навстріч
До тебе, дай, матеріє, свій дар
Забутись Ідеалами в цю ніч,
Бо люд – худоби щасної товар.

Бо хочу: стань порожнім, мозку мій,
Як горщик фарб, що влігся край стіни,
До плачу хист утративши німий,
До смерті позіхаючи мани.

Дарма! Тріумф Лазурі, чую спів
У подзвоні, і нас ще більш жаха
У злісній перемозі голосів –
Живим металом янгольським сяга!

І котиться в тумані, й крає меч
Агонію твою у хмарах бур;
Де знайду бунту марному я втеч?
Навік: Лазур! Лазур! Лазур! Лазур!

Stéphane Mallarmé

L'AZUR

De l'éternel Azur la sereine ironie
Accable, belle indolemment comme les fleurs,
Le poète impuissant qui maudit son génie
À travers un désert stérile de Douleurs.

Fuyant, les yeux fermés, je le sens qui regarde
Avec l'intensité d'un remords atterrant,

Mon âme vide. Où fuir? Et quelle nuit hagarde
Jeter, lambeaux, jeter sur ce mépris navrant?

Brouillards, montez ! versez vos cendres monotones
Avec de longs haillons de brume dans les cieux
Que noiera le marais livide des automnes,
Et bâtissez un grand plafond silencieux!

Et toi, sors des étangs léthéens et ramasse
En t'en venant la vase et les pâles roseaux,
Cher Ennui, pour boucher d'une main jamais lasse
Les grands trous bleus que font méchamment les oiseaux.

Encor ! que sans répit les tristes cheminées
Fument, et que de suie une errante prison
Éteigne dans l'horreur de ses noires traînées
Le soleil se mourant jaunâtre à l'horizon!

— Le Ciel est mort. — Vers toi, j'accours! donne, ô matière,
L'oubli de l'Idéal cruel et du Péché
À ce martyr qui vient partager la litière
Où le bétail heureux des hommes est couché,

Car j'y veux, puisque enfin ma cervelle, vidée
Comme le pot de fard gisant au pied d'un mur,
N'a plus l'art d'attifer la sanglotante idée,
Lugubrement bâiller vers un trépas obscur...

En vain! l'Azur triomphe, et je l'entends qui chante
Dans les cloches. Mon âme, il se fait voix pour plus
Nous faire peur avec sa victoire méchante,
Et du métal vivant sort en bleus angelus!

Il roule par la brume, ancien et traverse
Ta native agonie ainsi qu'un glaive sûr;
Où fuir dans la révolte inutile et perverse?
Je suis hanté. L'Azur! l'Azur! l'Azur! l'Azur!

ОЛЕНА СТЕПАНЮК

Жак Преввер

ЧХАТИ ВАМ НА ТИХ

Впустіть скоріше пса в багнюці
чхати вам на тих хто не любить собак і грязотою бридує
впустіть лише пса що залитий весь брудом
чхати вам на тих хто гидує тим брудом
хто не знає собак
хто не розуміє собак
хто бруду не знає
впустіть пса
дайте струхнуть баговиння
пса можна очистити
бруд можна очистити
воду теж можна очистити
але ніяк не очистити того
хто стверджує що любить собак
але лише за умови, що...
брудна собака чиста
бруд теж чистий
і навіть вода
іноді буває чистою
і лише ті хто стверджує
лише за умови, що...
ніколи не бувають чистими
ніколи

Jaques Prevert

TANT PIS

Faites entrer le chien couvert de boue
Tant pis pour ceux qui n'aiment ni les chiens ni la boue
Faites entrer le chien entièrement sali par la boue
Tant pis pour ceux qui n'aiment pas la boue
Qui ne comprennent pas
Qui ne savent pas le chien
Qui ne savent pas la boue

Faites entrer le chien
Et qu'il se secoue
On peut laver le chien
Et l'eau aussi on peut la laver
On ne peut pas laver ceux
Ceux qui disent qu'ils aiment les chiens
A condition que...
Le chien couvert de boue est propre
La boue est propre
L'eau est propre aussi quelquefois
Ceux qui disent à condition que...
Ceux-là ne sont pas propres
Absolument pas

Жак Превер

ВІДЧАЙ СИДИТЬ НА ЛАВЦІ

В сквері на лавці
Сидить чоловік і озивається до тих що проходять
повз
Він в окулярах і заношеному костюмі
Сидить і палить папіросу
Звертається до вас що йдуть повз
Або просто подає знак рукою
Але не варто дивитись на нього
І слухати його не варто
просто йти повз
наче не бачите
навіть і не чуєте
Пройти прискорюючи крок...
Як тільки ви на нього озирнетесь.
як тільки на голос його обернетесь
він покличе і тоді... і ніщо і ніхто
не завадить вам сісти поруч
Він дивиться на вас з усміхом
І вам стає ніяково
Він все посміхається
І ви йому посміхаєтесь
Таким самим усміхом...
І від цього усміху вам ніяково
Завжди
Вам боляче але ви посміхаєтесь

без вороття
І продовжуєте сидіти
нерухомо
На лавці з усміхом...
Біля вас грають діти
Поспішають перехожі
майже беззвучно
пташки порхають
З гілки
На гілку
А ви сидите
на лавці
І ви знаєте... знаєте...
що ніколи не будете бавитись
як діти
І ви знаєте що більше не пройдете
Спокійно
як ці перехожі
І більше ніколи не пурхати вам
з гілки на гілку
як пташки...

Jaques Prevert

LE DÉSESPOIR EST ASSIS SUR UN BANC

Dans un square sur un banc
Il y a un homme qui vous appelle quand on passe
Il a des binocles un vieux costumes gris
Il fume un petit ninas il est assis
Et il vous appelle quand on passe
Ou simplement il vous fait signe
Il ne faut pas le regarder
Il ne faut pas l'écouter
Il faut passer
Faire comme si on ne le voyais pas
Comme si on ne l'entendais pas
Il faut passer presser le pas
Si vous le regardez
Si vous l'écoutez
Il vous fait signe et rien ni personne
Ne peut vous empêcher d'aller vous asseoir près de lui

Alors il vous regarde et sourit
Et vous souffrez atrocement
Et l'homme continue de sourire
Et vous souriez du même sourire
Exactement
Plus vous souriez plus vous souffrez
Atrocement
Plus vous souffrez plus vous souriez
Irrémédiablement
Et vous restez là
Assis figé
Souriant sur le banc
Des enfants jouent tout près de vous
Des passants passent
Tranquillement
Des oiseaux s'envolent
Quittant un arbre
Pour un autre
Et vous restez là
Sur le banc
Et vous savez vous savez
Que jamais plus vous ne jouerez
Comme ces enfants
Vous savez que jamais plus vous ne passerez
Tranquillement
Comme ces passants
Que jamais plus vous ne vous envolerez
Quittant un arbre pour un autre
Comme ces oiseaux

Жак Превер

ТІНІ

Ти там
переді мною
в світлі кохання
І я
я там
перед тобою
в мелодії щастя
Але тінь твоя

тінь на на стіні
щораз
вартує
мої миті і дні
і тінь
моя тінь сама собою
весь час наглядає за тобою
Мене ти кохаєш
так само зі мною
як люблять життя синь небес і свободу
Але як години втікають
одна за одною
не можуть вхопити промайнулі хвилини
так і тіні наші біжать як дві псини
поруч з тобою поруч зі мною
увільнені з важкого ланцюга одного
колись
дві наші тіні
дві вірні псини
терплячі щодень
голодні щодень
ненавидять тебе
ненавидять мене
чекають той день
коли кохання мине
чекають як хтось закричить: хапай
і кине їм кості любові... нехай
щоб їх схоронити
й піти звідусіль
забігти сховатись
під попелом бажань
десь між рештків часів

Jaques Prevert

LES OMBRES

Tu es là
en face de moi
dans la lumière de l'amour
Et moi
je suis là

en face de toi
avec la musique du bonheur
Mais ton ombre
sur le mur
guette tous les instants
de mes jours
et mon ombre à moi
fait de même
épiant ta liberté
Et pourtant je t'aime
et tu m'aimes
comme on aime le jour et la vie ou l'été
Mais comme les heures qui se suivent
et ne sonnent jamais ensemble
nos deux ombres se poursuivent
comme deux chiens de la même portée
détachés de la même chaîne
mais hostiles tous deux à l'amour
uniquement fidèles à leur maître
à leur maîtresse
et qui attendent patiemment
mais tremblants de détresse
la séparation des amants
qui attendent
que notre vie s'achève
et notre amour
et que nos os leur soient jetés
pour s'en saisir
et les cacher et les enfouir
et s'enfouir en même temps
sous les cendres du désir
dans les débris du temps

Жак Превер

ЦЯ ЛЮБОВ

Ця любов
така безтямна
така крихка
вразлива і ніжна
і така безнадійна...

Ця любов
гарна як день
і негожа як погода
коли кепською буває погода...
Ця любов така справжня
ця любов така красива
часом така щаслива
манлива й грайлива
і така ляклива
тремтить як поночі дитина
І така впевнена
без кінця і без краю
як чоловік що ночами блукає...
Ця любов
що інших лякала
змушувала говорити
ця любов якої прагнуть
від якої можна зблідніти
Ця любов
змучена розтоптана зневажена
зміряна розрахова і зважена
але ще жива
Ця любов твоя і моя
без віку без роду
завжди нова
Вона тих хто є
вона тих хто буде
вона тих кого нема
і тих кого не буде
достовірна як травиця
як пташка тремтлива
як літо гаряча
необхідна як правиця
Ти і я
піти й повернутись
забути заснути
і враз схаменутись
Страждати зістаритись
в юнь повернутись
чекати на смерть
втопитись в рутині
сміятись і плакати
вчора і нині

але наша любов жива
вперта як віслиця
жорстока як пам'ять
тверда наче криця
жива як бажання
як жаль нерозумна
як спомини ніжна
холодна і сніжна
Вона споглядає на нас
і посміхається
говорить без слів
десь в душі відзивається
Я слухаю її
весь тремчу
я кричу
тобі собі їй усім
молюсь безустанно
за тебе за себе за них за усіх
благаю залишитись
де ти була
де ти є
нема в тебе місця
є серце моє
Залишайся
не йди
не тікай
за тих хто любив колись
забув тебе
ти ж бо їх не забувай
нікого нема в нас
на цій знедоленій землі
не дай заніміти пропасти в імлі
Якщо ти далеко
якщо хтозна де
то дай нам надію
що ти все ще є
дай знак хоч раз
в найдальшому куточку
лісу нашої пам'яті
з'явись зненацька
руку подай нам
і врятуй нас

Jaques Prevert

CET AMOUR

Cet amour
Si violent
Si fragile
Si tendre
Si désespéré
Cet amour
Beau comme le jour
Et mauvais comme le temps
Quand le temps est mauvais
Cet amour si vrai
Cet amour si beau
Si heureux
Si joyeux
Et si dérisoire
Tremblant de peur comme un enfant dans le noir
Et si sûr de lui
Comme un homme tranquille au milieu de la nuit
Cet amour qui faisait peur aux autres
Qui les faisait parler
Qui les faisait blêmir
Cet amour guetté
Parce que nous le guettions
Traqué blessé piétiné achevé nié oublié
Parce que nous l'avons traqué blessé piétiné achevé nié oublié
Cet amour tout entier
Si vivant encore
Et tout ensoleillé
C'est le tien
C'est le mien
Celui qui a été
Cette chose toujours nouvelle
Et qui n'a pas changé
Aussi vrai qu'une plante
Aussi tremblante qu'un oiseau
Aussi chaude aussi vivant que l'été
Nous pouvons tous les deux
Aller et revenir
Nous pouvons oublier
Et puis nous rendormir

Nous réveiller souffrir vieillir
Nous endormir encore
Rêver à la mort,
Nous éveiller sourire et rire
Et rajeunir
Notre amour reste là
Têtu comme une bourrique
Vivant comme le désir
Cruel comme la mémoire
Bête comme les regrets
Tendre comme le souvenir
Froid comme le marbre
Beau comme le jour
Fragile comme un enfant
Il nous regarde en souriant
Et il nous parle sans rien dire
Et moi je l'écoute en tremblant
Et je crie
Je crie pour toi
Je crie pour moi
Je te supplie
Pour toi pour moi et pour tous ceux qui s'aiment
Et qui se sont aimés
Oui je lui crie
Pour toi pour moi et pour tous les autres
Que je ne connais pas
Reste là
Là où tu es
Là où tu étais autrefois
Reste là
Ne bouge pas
Ne t'en va pas
Nous qui nous sommes aimés
Nous t'avons oublié
Toi ne nous oublie pas
Nous n'avions que toi sur la terre
Ne nous laisse pas devenir froids
Beaucoup plus loin toujours
Et n'importe où
Donne-nous signe de vie
Beaucoup plus tard au coin d'un bois
Dans la forêt de la mémoire
Surgis soudain
Tends-nous la main
Et sauve-nous

ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

¹ Перекладено за виданням: *Gerald Martin. Gabriel Garcia Marquez: A Life*. London-New York-Tokyo: Bloomsbury Publishing PLC, 2008. Джеральд Мартін — автор першої у світі авторизованої біографії Маркеса.

² Викликає деякі сумніви точність дати у реченні: «У 1945-му році було вбито Хорхе Ельєсера Гайтана, популярного ліберального кандидата на пост президента». У більшості джерел, доступних в Україні, наведено іншу дату: 1948 рік.

³ Перекладено за онлайн-публікацією: *How to Find Work You Truly Love* by Nadia Goodman. In: *Entrepreneur*, September 5, 2013.

Available at:

<https://www.entrepreneur.com/starting-a-business/how-to-find-work-you-truly-love/228144>

⁴ Перекладено за онлайн-публікацією: *Understanding the Economic Shock of Coronavirus* by Philipp Carlsson-Szlezak, Martin Reeves and Paul Swartz. March 27, 2020.

Available at:

<https://hbr.org/2020/03/understanding-the-economic-shock-of-coronavirus>

⁵ Перекладено за онлайн-публікацією: *The Power of Hatred* by Phillip Adams. Published in: *The Australian*. 8 October 2016.

Available at:

<https://www.theaustralian.com.au/>

⁶ White Australia Policy – політика «Білої Австралії», в рамках якої у 1901 р. було прийнято Закон про обмеження імміграції, який фактично зупинив імміграцію народів неєвропейського походження і сприяв розвитку расово-ізолюваного білого суспільства.

⁷ Хансоніти (назва зареєстрована з 1998 р.) – прихильники ідеології ультраправої популістки, австралійського сенатора Полін Хансон (Pauline Hanson), лідера руху «Одна Нація».

⁸ Перекладено за публікацією:

https://es.wikisource.org/wiki/Yo_me_soy_la_morenica

Приблизно 1550 р. Оригінал опубліковано у збірці “Cancionero de Uppsala” (виданій Венеції 1556 р. і знайдений у бібліотеці Упсали в ХХ ст.). З іспанських народних пісень доби Відродження, жанр вілянсико (villancico).

Без шипів я ружа-диво... – в оригіналі «Я троянда без колючок» (“Soy la sin espina rosa”): поширені слова з католицьких гімнів, літаній тощо, присвячених Божій Матері (Мадонні). Традиційно гріх уявляють чорним (це і колір диявола, особливо за Середньовіччя та Ренесансу), але ця пісня розвінчує стереотипи, зображуючи прекрасну душу, попри нестандартну (але так само прекрасну) зовнішність.

Хоч я чорна, та красива: в оригіналі ці слова латинською: “Nigra sum sed formosa” – цитата з Вульгати (Пісня над Піснями – Canticum Canticorum, 1:5). У перекладі І. Огієнка: «Чорна та гарна», у перекладі І. Хоменка: «Я чорна, але гарна» (слова Суламіти про себе). У перекладі цю алюзію виділено курсивом.

Morena, morenica означає «темна» (того – «мавр»), «засмагла», «смаглява», також «темноволоса», «брюнетка». Тут, вочевидь, мається на увазі колір шкіри – ще й тому, що натякається на Суламіту, яку опалило сонце.

Ще одна біблійна алюзія – дослівно: «Я – палахкий кущ, / Який горить, але не згоряє [спалює без опіку]». Тобто асоціації з неопалимою купиною, явленою Мойсею.

⁹ Переклад з ладино (сефардської мови). З іспанського пісенного фольклору.

У першій строфі – явно відгомін «Пісні над Піснями», де героїня нарікає на те, що її опалило сонце. У сефардських піснях це частий мотив. У першому рядку приспіву – внутрішня рима (*grasiosika sois, Morenika*).

¹⁰ Перекладено за джерелом:

<https://www.youtube.com/watch?v=CvhyfNhEzmI>

З іспанського фольклору, середньовічна пісня сефардів. З репертуару Монтсеррат Фігерас – Montserrat Figueras (1942–2011).

Є версія, що це середньовічна грецька пісня чи балада «Сон дочки», потім перекладена.

Принц – в оригіналі «королівський син» (“*El hijo del rey*”).

Незрозуміло, яка це зірка Діана – “*la estrella Diana*” (може, специфічна середньовічна назва?), але символіка ясна, бо ж це богиня цноти, а майбутня зовиця принцеси, виходить, іще не заміжня.

¹¹ Перекладено за джерелом:

<https://c21ch.newcastle.edu.au/emwrn/diamond>

Вірш, адресований Єлизаветі I Англійській – до подарунка, діамантового персня.

Заголовок: «Translatio Qvorvndam Carminum quæ Gallico primum sermone conscripta, à serenissima Scotiae Regina in mutuae amicitiae pignus, vnà cum excellentis operis Annvlo, in quo insignis adamas prominebat, ad Sereniss. Anglię Reginam Elizabetham missa fuerant» (англійською: “A translation of certain verses first written in French that had been sent by the most Serene Queen of Scotland to the most Serene Queen Elizabeth of England as a pledge of mutual friendship, together with a ring of excellent workmanship that had a striking and extraordinary diamond”) – «Переклад кількох віршованих рядків, спочатку написаних французькою, посланих Найяснішою королевою Шотландії до Найяснішої королеви Єлизавети Англійської як запорука близької дружби, разом із перснем напрочуд майстерної роботи, який містить надзвичайний і винятковий діамант».

Латинська та англійська версія зроблені іншими перекладачами (не королевою), опубліковані 1579 р. (Інформацію взято зі вказаного сайту).

Марія I Шотландська Стюарт (1542–1587) володіла латинською та іншими мовами, але не знайдено фактів, якою формою чи в якому жанрі був оригінальний вірш. Відомо, що королева написала його старофранцузькою, а переклали латиною і англійською. Оскільки монархиня була покровителькою та ученицею П'єра Ронсара і писала сонети (збереглися її вірші та приписувані їй), я за порадою вельмишановного Максима Стріхи переклала вірша про діамант французьким сонетом. Раніше переклала гекзаметром.

Для перекладу обрано змішану форму французького сонета: abba – abba – ccd – eed (замість найпоширенішої: abba – abba – ccd – ede, рідше abab – abab – ccd – eed).

¹² 1834 або 1835 р. З німецького романтизму. Сонет перекладено відповідно до української традиції, але збережено принцип римування: abba, abba, cdd, ees.

¹³ Ернст Яндль (нім. Ernst Jandl; 1925–2000) – австрійський поет, послідовник конкретної поезії та радикального експериментаторства в літературі.

¹⁴ Август Штрамм (нім. August Stramm; 1874–1915) – німецький поет, драматург. Один із представників раннього експресіонізму.

¹⁵ Перекладено за джерелом:

«Οδηγός διατροφής ασθενών με καρκίνο».

Автори: Dr Ευθύμιος Β. Γκότσης, MD, DVM, MSc

Αναστασία Πασακοπούλου Πρόεδρος Ομίλου Εθελοντών Κατά του Καρκίνου «ΑγκαλιάΖΩ»

Πρόεδρος Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού Phoenixcancercare

«Посібник з харчування онкохворих»

Автори: Доктор Евфімїос Гоцис, доктор медичних наук, DVM, магістр

Анастасія Пасакопулу, Президент Волонтерської групи боротьби з раком «АгаляЗО»

Президент Некомерційної Організації «Phoenixcancercare»

¹⁶ Перекладено за джерелом:

<https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/sonety-odeskie.pdf>

В обох редакціях збережено оригінальне римування:

1a 2b 3b 4a 5a 6b 7b 8a 9c 10d 11c 12c 13d 14c

Але через інші принципи наголошування у польській мові відрізняється розмір. Виникла проблема з еквіритмічністю та збереженням важливих лексем. У зв'язку з обома причинами і зроблено другу редакцію.

¹⁷ CYPRIAN KAMIL NORWID (1821–1883).

Цей вірш звучить у фільмі Анджея Вайди «Porół i diament» (1958).

Цікаво, що похідні від займенника «Ти» в оригіналі пишуться з великої літери (Siebie, Twoje) – може, це звертання до Бога? Тоді виникає асоціація з Христовими Страстями і Воскресінням. Алмаз – у католицизмі один із Господніх і взагалі християнських каменів, який означає ясність і прозорість мислення, чистоту помислів тощо (схожий символ – кристал), також це твердість церкви. У вірші – рефлексія над феноменом творчості, алегорично поданого як опис автодафе.

Намагалася відтворити еквіритмічність. Відтворено неточні рими I строфи (smolnej – wolny). Виникла проблема з тим, як перекласти diament. Польською це і «діамант» (застаріле «адамант»), і «алмаз». Але оскільки з вугілля народжується саме алмаз, а діамант – це все ж таки оброблений алмаз, то остаточний вибір лишився за цією лексемою (хоча спочатку був варіант «Чи в попелі цім діамант зористий»). В оригіналі автор застосовує застарілу лексему «dyjament».

¹⁸ Перекладено за джерелом:

<https://pl.wikisource.org/wiki/Specjalności>

Формально вірш складний. Перша і остання строфи побудовані на однакових римах (1 і 4 рядки), причому гри слів, де автор додав лише одну літеру: Eden (Едем, рай) – jeden (один, єдиний).

¹⁹ cyt. za: Zbigniew Herbert, Wiersze zebrane, opracowanie edytorskie R. Krynicki, Wydawnictwo a5, Kraków 2008, s. 127-128.

²⁰ Перекладено за джерелом (с.359):

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/383759>

Інші варіанти написання імені поета – БОРА ЇАЗИ (ГАЗІ) ЇЕРАЙ ХАН II, ПСЕВДОНІМ ГАЗАЇ (Їаза(й)ї – «гази (борець за іслам), який пише газелі», 1554–1607, при владі був 1588–1596, 1596–1607, «Бора» означає «буря», «вихор»).

З палацової літератури Кримського ханства. Вірш покладений на музику самим ханом (який грав на танбурі та сазі).

Рейхан – чи базилік. (В оригіналі саме рейхан). Асоціація – завдяки духмяному запаху.

Очі (адресата): в оригіналі «*чешме*» (*çeşme*), що одночасно означає «око» і «фонтан» (східні фонтани робили у вигляді зіниць). Із ока течуть сльози – із фонтана тече вода (поширений східний прийом, зашифрований у полісемії).

У перекладі подекуди збережено алітерації (*peri* – *подібний*: в оригіналі – *Peri* – *peyker*).

Об'єкт (адресата чи адресатку) східної лірики часто називають ханом, (пади)шахом, султаном тощо через владу над серцем. У цьому творі ще цікаво про концепт жалості, оскільки милосердя, жалість, жаль, з одного боку, несвідомо необхідні безнадійно закоханому (імовірно, що це взагалі суфійський текст – тоді ліричний герой прагне зіллятися з Аллахом, пізнати Бога, Який недоступний), але з іншого – до цих почуттів ставляться із презирством, оскільки реалії диктували право сильного.

²¹ Перекладено за джерелом: Les cent plus beaux poèmes, de la langue française. Choix et préface de Jean Orizet. France. Loisirs 123, boulevard de Grenelle, Paris, 1987. Edition originale. – Editions Saint-Germain-des-Prés Le Cherche Midi éditeur, pour le choix et la préface de Jean Orizet. 222 p. P. 61.

Marceline Desbordes-Valmore, власне ім'я Марселіна Фелісите Жозефіна Деборд (1786–1859) – французька поетеса, прозаїк, актриса і співачка, відома за свого часу. Вважається найзначнішою

поеткою французького романтизму. Під час Французької революції торгівлю її батька було знищено. Майбутня письменниця подорожувала з матір'ю до Гваделупе за фінансовою допомогою (там її мати вмерла від жовтої лихоманки). 16-тирічна дівчина повернулася до Франції, де почала сценічну кар'єру. 1817 р. вийшла заміж за другорядного актора Проспера Ланшантена (Prosper Lanchantin, сценічний псевдонім – Вальмор). Син умер, оспіваний у віршах. Видала першу збірку 1819 р.

Також писала прозу на екзотичну тематику.

Як поетку її цінували Поль Верлен, Фрідріх Ніцше (який мав примірник цих віршів у своїй бібліотеці) та ін.

Римування вірша: а-а-б, с-с-б, d-d-b. Як помітно, авторка наслідує форму східної поезії – імовірно, газелі (як її уявляли в тодішній європейській літературі). Так само обрано троянди як символ, найбільш асоційований із культурою Ірану та взагалі мусульманського Сходу. Так само авторка вловлює східний колорит – зокрема, символи вітру як волі, душі, а ще аромат квітів (якими напахчений одяг) як пам'ять і, може, натяк на парфуми, тугу за втратою і водночас збереження дару саме в пам'яті. Зміст цього вірша загадковий, бо незрозуміло, якої статі ліричний герой. Якщо це від імені Сааді (бо заголовок – «Троянди від Сааді»), то треба перекладати в чоловічому роді. Але якщо це лірична героїня, то – у жіночому. Тому я зробила дві версії перекладу. Також у вірші тонко зазначено про Сааді, адже він був поетом – і про нього так само пише поетеса.

²² Перекладено за джерелом: Orizet J. Anthologie de la poésie française / Sous la direction Jean Orizet. Larousse, 2010. 1088 p. P. 399–400.

ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Кіра **Верещагіна**
Афіни, Греція
kira-v@ukr.net

Штатний перекладач неурядової благодійної організації, позаштатний судовий перекладач (послідовний та письмовий переклад). У доробку є дитяча пригодницька трилогія та дві збірки казок у стилі етно-фентезі. Доповідач книжкового фестивалю Book Space 2021

Михайло **Калініченко**
Рівне, Україна
kalina.ua1980@gmail.com

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології РДГУ

Анна **Кетова**
Рівне, Україна
ketova02012019@gmail.com

Студентка першого курсу філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету

Тамара **Кирпита**
Дніпро, Україна

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу та іноземних мов Інституту промислових та бізнес технологій Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро)

Богдан **Кобилянський**
Рівне, Україна
bodya.kim12@gmail.com

Студент першого курсу філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету

Анастасія **Козлова**
Бердянськ, Україна

Студентка Бердянського державного педагогічного університету. Цікавиться артуріаною.

Неоніла **Коломієць**
Рівне, Україна
gastrowebby@gmail.com

Магістрантка першого курсу філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету

Наталія **Кондратюк**
Рівне, Україна
kondratiukn384@gmail.com

Магістрантка першого курсу філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету

Вікторія **Лихацька**
Бердянськ, Україна
lihackaya.victoria14@gmail.com

Студентка Бердянського державного педагогічного університету за спеціальністю 035.041 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, друга – німецька)

Юлія **Лопанчук**
Рівне, Україна
julia.lopaschuk@gmail.com

Випускниця бакалаврату 2021р. Рівненського державного гуманітарного університету за спеціалізацією «Переклад». Навчається в магістратурі Волинського національного університету імені Лесі Українки на факультеті економіки та управління за спеціальністю 071 «Облік та оподаткування». Перекладач-ФОП, асистент генерального директора міжнародної компанії «Вераллія Україна»

Віктор **Марач**
Рівне, Україна
marachv@ukr.net

Кандидат фізико-математичних наук, доцент
кафедри вищої математики Рівненського
державного гуманітарного університету

Ольга **Мацюк**
Рівне, Україна

Студентка третього курсу філологічного
факультету Рівненського державного
гуманітарного університету

Наталія **Сиворіг**
Рівне, Україна
nataliasivorih@gmail.com

Студентка четвертого курсу філологічного
факультету Рівненського державного
гуманітарного університету

Ольга **Смольницька**
Мешкала в м. Буча, Київська
обл., Україна.
Працює дистанційно у м. Київ,
Україна.
На сьогодні проживає у
Швейцарії (м. Івердон-ле-Бен,
кантон Во).
mytholog7@gmail.com

Кандидат філософських наук. Провідний
науковий співробітник Київського літературно-
меморіального музею Максима Рильського.
Член НСПУ з 2012 р. Член Українського
Кіплінгівського Товариства з 2017 р. Член
ICOM з 2018 р. Член Товариства Перекладачів
Літератури (Польща, Stowarzyszenie Tłumaczy
Literatury) з 2022 р. Стипендіатка Першої
Стипендії Шептицького у напрямі переклад
(2021) – Центр Митрополита Андрея
Шептицького, Український католицький
університет, за підтримки Українського
культурного фонду (переможниця конкурсу). У
дипломі – «лауреатка Першої Стипендії
Шептицького з перекладу». Лауреатка інших
премій та конкурсів.
Науковець, перекладачка, письменниця.

Олена **Степанюк**
Дніпро, Україна
inostrankadp@gmail.com,
ratdulivre@yahoo.fr

Завідувачка відділом документів іноземними
мовами Дніпровської Центральної міської
бібліотеки Централізованої системи публічних
бібліотек для дорослих. Українською мовою
надруковані переклади поезій Мілоша Чеслава
та Збігнева Герберта в збірках поезій. Освіта:
Криворізький педагогічний університет,
Краківський педагогічний університет
(Польща)

Катерина **Черняк**
Рівне, Україна
katiacherniak2002@gmail.com

Студентка четвертого курсу філологічного
факультету Рівненського державного
гуманітарного університету

Науково-популярне видання
ARS TRANSLATORICA

Збірник перекладів
Випуск 7

The Collection of Translations
Issue 7

Формат 60x841/16.
Папір офсетний. Друк ризографічний.
Гарнітура Bookman Old Style.
Ум. др. арк. 5,4. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12,
тел.: (0362) 26-48-83

Друк: «ПараГраф+»,
м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8,
тел.: (0362) 26-49-27